

נושאים

- א. דין שיעור כגריס, ושיעור כתורמוס (סעיפים ה', ז').
- ב. דין כתמי בשר (סעיף ו').
- ג. דין טיפין טיפין (סעיף ח').

מתניתין נח: וסוגיית הגמ' שם

5	גמ' נדה נח:
7	רא"ש פ"ח ו'
9	רש"ש מאירי
10	רשב"א ד"ה הא
11	גמ' דף נ"ח עמוד א
12	תורת הבית רשב"א
14	רמב"ם
15	ערוך השולחן, אור שמח
17	הל' להרמב"ן, רמב"ם נגעים ואיסורי ביאה, ופירוש המשניות
18	בעלי הנפש
19	חכם צבי סימן ס"ז ושאלת יעב"ץ
20	יראים
22	שו"ת רב פעלים
23	לחם ושמלה ס"ק י"ב
25	טור ק"צ ה-ט
31	שו"ע ק"צ ה-ט
37	סדרי טהרה י', וכ"א, ומעיל צדקה ס"ב
39	שו"ע קפ"ג סעיף א
41	סדרי טהרה ס"ק ס"א
43	בני יעקב

שיעור גריס

מתני' נדה דף נח: ותולה בכל דבר וכו' עד כמה תולה רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר עד כגריס

הרגה כמה מאכולות - התוס' (נ"ח: ד"ה וכדבריו) כתבו דבהרגה כמה מאכולות תולה אפילו ביותר מכגריס. אמנם הרא"ש (סימן ו') כתב דאין תולה ביותר מכגריס דלא פלוג רבנן בתקנתם ועד גריס תולה ולא יותר, וכ"כ במאירי, ועי' רש"ש שתמה על הרא"ש שלא הביא דעת תוס', ועי' בשולחן ערוך הרב שמבואר מתוך דבריו דלא פליגי.

תלייה בפשפש – בגמ' אמר רב נחמן דלרבנן דתולה יותר מכגריס סבירא להו דתולה בפשפש ולכך תולה עד כתורמוס שהוא שיעור פשפש, וכתב הרשב"א דבמקומות שמצויים פשפשים תולים בפשפש אפילו לרחב"א, ונחלקו רבנן ורחב"א רק במקומות שאין מצוי פשפש אם תולים בו, וכ"כ המאירי, והרא"ש (פ"ח סי' ו') כתב שאם הרגה פשפש או הריחה ריחו תולה עד כתורמוס מפני שדינה כמי שנתעסקה בכתמים אלא שמן הסתם אין תולים בזה מפני שאינו מצוי, ונסתפק בב"י האם הרא"ש חולק על הרשב"א או שבמקום שמצוי תולה אפ' לא הרגה, והב"ח (סי"א) הכריע בפירוש דברי הרא"ש שאפילו במקום שהפשפשים מצויים אין לתלות בהם וכן הסכים להלכה, אבל הש"ך (ס"ק יא) והט"ז (סק"ט) הסכימו להלכה כדעת הרשב"א מפני שכן המשמעות הפשוטה בדברי הרא"ש וכן כתב רבינו ירוחם (נתיב כ"ו) שבמקומות שמצויים הרבה פשפשים תולים בהם עד כתורמוס.

טיפין טיפין

גמרא דף נ"ח ע"א בעי רבי ירמיה טיפין טיפין מהו, ובראשונים נתבארו ג' מהלכים בביאור ספק הגמ':

א. תוס' (ד"ה כשורה) והרא"ה בבדק הבית כתבו דמיירי בטיפין פחות מגריס והספק אם מצטרפים לשיעור גריס, ואף דמבואר לקמן בדנ"ט ע"א דטיפין אינן מצטרפין הני מילי לענין כתמי חלוקה דקילי.

ב. הרשב"א (ד"ה כשורה), ובתורת הבית (ב"ז ש"ד יח:) ורבו רבינו יונה נקטו שהספק הוא בנמצאו טיפי דמים גדולים מכגריס אלא שצורתם מוכחת עליהם שלא באו.

ג. המגיד משנה (וכ"כ ביהגר"א ס"ק ט"ז) כתב בדעת הרמב"ם, דהספק בגמ' בטיפין פחות מכגריס, ואף דבכתמי בשר סבירא ליה דאין צריך גריס מכל מקום כיון שצורתם משונה שנמצאים הטיפין ביחד יש לומר דהוי דם מאכולת.

ובדעת הרא"ש בזה - הרא"ש (פ"ח, ס"ב) כתב דהספק בטיפין כשעומדים בשינוי, והספק הוא בכתמי בשר דחמירי מכתמי חלוקה, ומבואר ברא"ש דעירב ב' השיטות דהראשונים הנ"ל. ונחלקו האחרונים בביאור דבריו, הבית יוסף כתב דלמד כהרמב"ם דכתמי בשר חמורים מכתמי חלוקה וטמאין בפחות מגריס ולכך כתב דהספק כשעומדים בשינוי. אולם הב"ח כתב דהרא"ש למד דהספק בטיפין כתוס' אלא דסבירא ליה דדווקא בפחות מכגריס דנים שמשום שעומדים בשינוי לא יצטרפו לגריס, אבל כשהטיפים יותר מגריס אפילו שעומדים בשינוי אין מקילים מחמת זה לתלות במאכולת ולטהרה.

כתמי בשרה

דעת הרמב"ם איסורי ביאה (פ"ט ה"ו) דבכתם שנמצא על בשרה אפילו כל שהוא טמאה, אמנם הראב"ד בהשגות שם השיג על דברי הרמב"ם, וההגהות מיימוניות (שם אות א) בשם רבינו שמחה כתבו שטעם הרמב"ם הוא משום שעל בשרה יש להחמיר מפני שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת, ובמגיד משנה כתב, דמקורו מהברייתא דף נ"ח: דקתני דבכתמים שנמצאו על בשרה בספק מטמאין לה, ושמעינן מינה דחמורין כתמי בשרה, ובערוך השולחן (סי' ק"צ סכ"ט) דקדק כדברי הרמב"ם מסדר המשניות

באיזה גריס משערים - עי' במשנה נגעים (פ"ו מ"א) גופה של בהרת נגע צרעת כגריס הקלקי, ועי' רמב"ם איסורי ביאה (פ"ט ה"ו) שהוא הדין לענין כתמים משערים כגריס הקלקי, והראב"ד בעלי הנפש (עמו' פ"ד) כתב שמשערים בכל פול שיזדמן לנו ואפילו הוא גדול, וכן נפסק בשו"ע (סי' ק"צ ה'), ועי' בב"ח (סק"י) דהרמב"ם פליג על הראב"ד, אמנם הרמב"ן הל' נדה (פ"ד ה"ג) והרשב"א תוה"ב (ב"ז ש"ד) כתבו כדברי הרמב"ם והוסיפו על זה שאם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור משערים בו. ועי' בספר בני יעקב (להרב שכנזי).

מהו גריס של פול - הביא עי' תשובת חכם צבי (סימן ס"ז) דהוא המין שקורין בונין (שעועית) ויש מזה שני מינים א' הנקרא טערקישע באנהען ומין השני הנקרא גרויסע באנהען (שעועית רחבה) ובו יש לשער, בפת"ש (סק"י) הביא בתשו' מאיר נתיבים כתב דהשיעור שכתב הח"צ לאו משום דסובר דלזה השיעור נתכוונו חז"ל אלא הוא ע"פ מש"כ בשו"ע דבנזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור משערין בו, ועכשיו שיש פולין גדולים מאלה יש לשער בהם, היעב"ץ בשאלת יעב"ץ (סי' ס"ט) כתב לסייע לדברי אביו החכם צבי שהורה לשער בפולים הגדולים. וברם במוריה (נ"ז, שנה ה' קובץ ט') הדפיסו הגהות מכת"י היעב"ץ עצמו על שו"ת שאלת יעב"ץ, ושם כתב ששוב נתעורר שא"כ מה נעשה בשיעור כתורמוס¹, וכתב שם שהתורמוס קטן הרבה מהגריס של הפולין הגדולים.

דעת היראים - עי' יראים (סימן קצב) הובא בפת"ש (ס"ק ט') דכתב דאנן לא בקיאיין בשיעור הגריס הלכך צריך ליזהר בכתמים לפי שיקול הדעת שאין דם המאכולת רבה, ועו"ע בתועפות ראם (ס"ק ע"ב) בביאור דברי היראים, ועי' בשו"ת רב פעלים (ח"א יורה דעה ל"ו) הביא את החתם סופר (הובא בפת"ש י') כתב שבזמן חז"ל היה מאכולת גדולה ואזלינן ע"פ השיעור שנקבע בזמן חז"ל², ועי' בשירי טהרה להגר"ש קלוגר (סימן ק"צ סעיף ט') מה שהקשה על החת"ס, ובספרו קנאת סופרים (דף מ"ג ע"א סי' מ"ז) כתב שהוא מחמיר בזה

¹ ויש להעיר שאין כאן רק קושיה בעלמא מה נעשה עם הגריס, אלא שכל עיקר השיעור בנוי על הנחה שהקטניות שלנו הם הקטניות דחז"ל, ושלכן אף אם אין לנו מאכולת בגודל כזה רשאים אנו להידחק על סמך ההנחה שהם אותם הגריסים. ומעתה, אם נתברר ששיעור כתורמוס אינו מתאים לזה, הרי לכא' שוב אין לנו להידחק כדי להתאים השיעור לפולים שלנו, שהרי בלא"ה עלינו לומר שאין כל הקטניות שלנו אותם הקטניות דחז"ל. ומה"ת להגדיל הגריס נגד המציאות במאכולת ונגד התורמוס, ואדרבא, ראוי לומר שהתורמוס והמאכולת יוכיחו שחז"ל לא השתמשו בפולים הגדולים או שהיה להם שם נפרד בזמנם. (ואם היה הנידון אם מין אחד גדל או שמין אחד התקטן, יל"ע מה מסתבר יותר, אבל כאן קרוב שזו ראייה שזה מין אחר. ומצאנו כבר במשנה בכלאים פול וספיר, ופול הלבן ושעועית, ופול המצרי וחרוב, שכל זוג מהם אינו כלאים, וכנראה שלפחות חלקם הם מיני פולים שונים מעט או הרבה).

² . ובמה שכתבו שנשתנו המאכולת לכא' הוא דבר מחודש. שאם אין לנו המציאות דחז"ל הרי לכאורה זו פירכא על הזיהוי של הפול והעדשים, והרי ייתכן שהיו עדשים בינוניות שלהם כקטנות שלנו ושפיר ייתכן שהם קראו פולים למין אחר קצת מהקרוי כיום.

לפי מה שאנו רואים דאין בזמנינו מאכולת שיהא בדם שלה שיעור כגריס, ולכן כ' להלכה דודאי יש לחוש לדעת היראים וכ"כ בלחם ושמלה (סוס' י"ב) כתב דבעל יש לחוש לדעת היראים.

שיעור המאכולת – כתב רש"י נדה נח: (ד"ה כגריס) אבל טפי מהכי אין דם מאכולת כל כך גדול, משמע שהטעם שאמרו חכמים שיש לתלות בדם מאכולת עד כגריס הוא משום ששיעור חכמים בזמנם וראו שדם מאכולת יכול להתפשט עד כגריס ולא יותר, ועי' בלחם ושמלה שהביא את קושית האחרונים שהרי בזמנינו עינינו הרואות שאין דם מאכולת רבה כל כך, והביא תי' המעיל צדקה והחת"ס שפעם המאכולת היו גדולות לפי ערך האנשים³ ובלחם ושמלה (ס"ק י"ב) כתב טעם אחר בשיעור גריס, דדרך ראייה של אשה הוא בכגריס ולכן פחות מכגריס שאין זה דרך ראייתה תלין אפילו בכמה מאכולת, אמנם כתב השמלה דבפוסקים שכתבו דשיעור גריס הוא שיעור דם של מאכולת מוכח דלא כדבריו ואין זה להלכה

חישוב הגריס ע"י שערות או בעדשים – בדרכי משה (סק"א) כתב שמדידת השערות הוא כמו שהם קבועות בראש רחוקות זו מזו, וברמ"א כתב שהן נמדדות כמו שהן קבועות בגופו של אדם, וכתב בערוך השלחן (סכ"ג) שגם מה שכתב הרמ"א בהג"ה כוונתו לכוון שהם קבועות בראש ולא לשערות שבגוף האדם שהרי בגוף יש ריחוק הרבה משער לשער כמו שענינו ראות⁵, אבל בשו"ת מאיר נתיבים (ח"א סי' ט') הו"ד בפתחי תשובה (ס"ק יא) כתב שכוונת הרמ"א בשו"ע לשערות שבגוף האדם וכ"כ בשו"ע הרב (סק"א), ובעוד פוסקים, וכתב שאם אין לו גריס של פול הוא רגיל לשער בשערות הקבועים בפרק הזרוע שבין כף היד והמרפק ששם ישוער היטב ששה שערות על ששה הן ואוירן ועוד מסביב סביב שיעור חצי אוירן, אמנם בשו"ת מעיל צדקה סי' כ"ז (ד"ה ואחרי) כתב שקשה מאד לעמוד על השיעור של הגריס לפי השערות כי בגופו של אדם ימצאו מקומות רבים השונים זה מזה לענין מרחק השיער זה מזה ולפיכך כתב שאין למדוד לפי השערות אלא לפי שיעור העדשים, והק' במעיל צדקה (סימן כ"ז) על הראב"ד שכתב לשער בגריס הגדול שלכאורה כיון שהתנא סתם יש לומר שכוונתו לגריס הבינוני, וכתב שעכ"פ גם לראב"ד אם משערים בעדשים יש לשער בעדשים בינוניות, ובדק את שיעור הגריס ע"י מדידת ט' עדשים בינוניות ממין עדשים בינוניות, ועלה השיעור כר"פ גרגירי שומשום, (והובא בקיצור בגליון מהרש"א ה') ובסדרי טהרה (ס"ק י"א) כתב שהוא שיעור גדול מאוד, ובשו"ת חתם סופר (סי' קנ קפב) כתב שיגע וטרח ודקדק אחריו בצמצום רב ומצא ששיעורו נאמן, אמנם בחידושי הפלאה הקשה על המע"צ ששיעור שנתנו חכמים הוא בכל דור לפי הגריס הנמצא באותו הדור ואין לתת לזה שיעור קבוע ופירש דלכך מסיים השו"ע שאם נזדמן לה גריס גדול מזה השיעור משערין בו.

³ וביאר במעיל צדקה שצ"ל שהעדשים נשארו אותו גודל כמו פעם, ולכן אפשר לשער בעדשים של זמנינו, ועי' בשיעורי תורה להגר"ח נאה זצ"ל (עמ' רל"ד) שהקשה מהחת"ס באו"ח (סי' קפ"א) שהשתנות היתה לכל הברואים בערך אחד, וא"כ אם נשתנה האנשים והמאכולת על כרחך שישתנו גם העדשים והגריס בערך שווה, וכ"כ בשש"ת (סימן א' ד') שהחת"ס סתר משנתו.

⁴ בענין מדידה ע"פ שערות, הנה בשו"ת שארית יהודה לאחי הגר"ז כתב שלבקשת אחיו מדד בשערות שבקנה היד 'ועלתה מדת הגריס כמדת מטבע (פיטאצאק) של כסף שהיתה בימי הקסרית, שהכל מדה אחת. וקיבל ממני (-אחיו הגר"ז) מדה זו. ותמיד היתה בידו מטבע פיטאצאק לשער בו'. ע"כ. - שיעור מטבע פיטאצאק הוא כפי הנראה בקוטר 14 מ"מ, והובא שיעור זה בשיעורי תורה עמו' רל"ט.

⁵ וכ"כ הרב זאב וולף (בספרו חידושי הר"ה, ובשאלה בשו"ת מאיר נתיבים) שיש לשער בשערות הראש ואע"פ דעדשה היא יותר גדולה מד' שערות בראש, כתב הר"ה שהעידו לפניו שבארץ יש עדשים קטנים כגרעין הדוחן אלא שאין מוליכים אותם ממדינה למדינה והוכיח שגריס הוא פול הנטחן ואם כן אפשר שהוא רק שלישי או רביעי הפול עיי"ש.

דם ודאי מגופה בלא הרגשה אם שיעורו בכגריס - האחרונים חקרו בדין מצאה כתם פחות מכגריס דטהורה אם הוא מדיני תליה, דתולה במאכולת, או דילמא הוא תקנת חז"ל שגזרו דכל פחות מכגריס טהורה ואפילו ידוע לנו דכתם זה בא מגופה :

בדברי התורת השלמים סי' קפ"ג סק"א מבואר דללא הרגשה אינה טמאה כלל בפחות מכגריס אפילו אם הוא ודאי מגופה, וכן הבין הסדרי טהרה בדעת המעיל צדקה (סי' כ', וכ"ז) אכן הסד"ט סי' ק"צ ס"ק ס"א חולק דלשון המשנה משמע שהוא תליה, וכ"כ הכו"פ קפ"ג סק"א שכיון שנודע לה שהוא מגופה טמאה, הובא בגליון מהרש"א קפ"ג ה' וביד אברהם ר"ס קפ"ג, וכ"כ הפרדס רמונים ק"צ ש"ח סק"ט.

לענין כתם שחור ברעק"א ופתחי תשובה ק"צ י"ב בשם הראב"ד דאין תולים פחות מגריס במאכולת רק אדום ולא שחור, ועי' בסד"ט ק"צ י' שבמצוי פרעושים ולכלוך שלהם שחור תולים בשחור וכפי ראות עיני המורה.

כתם פחות מכגריס עבה - בסד"ט ס"א דן בכתם עבה האם דנים לפי מראית העין ברחבו שהוא פחות מכגריס או דלמא דמשערין כמות הדם שבו אם יכולה להתפשט על גבי הבגד והוי יותר מכגריס ונטמאנה, ועיין עוד בפתחי תשובה (סק"ט) מה שכתב בזה.

כתם כגריס אך מקצתו נמצא על בגד צבוע - במעיל צדקה (ס"ב) כתב כתם יותר מגריס שנמצא על בגד והכתם נמצא מקצתו על הלבן ומקצתו על הצבוע אם יש על הלבן לבד שיעור גריס טמאה אע"פ שהצבוע מפסיק בניהם, אבל אם אין על הלבן לבד שיעור טהורה דאין הכתם שעל הצבע מצטרף, והובא ברקע"א (על סעיף י') בסד"ט (סקכ"א), ובפת"ש (כ'), אמנם בחו"ד (סק"ט) פליג שגם באין בחלק הלבן כגריס רק בצירוף הצבוע טמאה כיון שרואים שהכל כתם אחד ובודאי מגופה אתי כיון שאי אפשר לתלות במאכולת, [וק' על סדרי טהרה דס"ל דתלינן רק בספק בא מגופה ולא בודאי בא מגופה ולפי"ז הכא גבי כתם יותר מכגריס שחציו על בגד צבועני היה צריך לטמא דודאי אינו בא מכינה, ואפשר לבאר דתולים את המראה שנמצא על הצבוע מגופה ואת המראה שעל הלבן ממאכולת ונפגשו תרוייהו במקום אחד, וכ"מ מדברי המעי"צ וז"ל ואף כי כתבתי בכתם אחד שהוא סמוך ללבן שהוא קרוב לודאי שאותו לבן בא מגופה ואין באותו הטמא כשיעור כתם כתבתי שיש להקל ולומר דאיתרמי כה"ג מדם מאכולת דאגב זוהמא דם מאכולת הוא ב עוד יש לומר דהיתה תקנת חז"ל דכל כתם פחות מגריס טיהרו חכמים].

[דף נח ע"א - נח ע"ב]

חולה אפילו נחתחון. לא עברה אפילו צעליון אינה חולה: **בתני'** (ב) חולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות [ר] שחטטה בהמה חיה ועוף נתעסקה בכתמים או שיטצה צלד המתעסקין הרגה מאכלות הרי זו חולה בה. (בא) עד כמה היא חולה. ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר [ש] (בב) עד כגרים של פול [ת] ואע"פ שלא הרגה. (בג) וחולה צננה וצעלה. אם יש בה מכה (בד) והיא יכולה [א] להגלע ולהוציא דם (בה) הרי זו חולה בה. מעשה באשה אחת שצאה לפני ר"ע אמרה לו רבי ראיתי כחם. אמר לה שמא מכה הייתה ביך. אמרה לו הן וחיטה. ואמר לה שמא יכולה ליגלע ולהוציא דם. אמרה לו הן ועיהרה. ראה התלמידים מתכנלין זה בזה. אמר להם מה הדבר קשה צעייכס שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל

רש"י

אם מגיע. כחם: כנגד בית התורפה. של ארוכה טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה: ואם לאו טהורה. הארוכה אצל קצרה טמאה שהרי כנגד בית המורפה שלה הוא מגיע: דה היא טהורה. הראשונה: לענין דינא. כדפס הכתם מן החלוק מן דהנחת חולה בה דאמרה אחרונה לא מהימנת לי דאת דקמיה: שתייהן טמאות. ולא תלין אחד מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למתלי וה"נ אע"ג בדקא לימא שתיין טמאות דליתור לאו יפה דקא: סלע יתיירה. ומאי חזית דלית ליה ללעלע יתייר דטמאה צדך תליה צדך הלכך שתיין טמאות אצל הכא טומאה תליה צדך דלא דקא: ו שלשה חלוקות. זה על גז זה: יכולה לתלות. כדמפרש בערה בשוק של נכחים: מתני' עד כמה היא חולה. דם מאכלות: כגרים. אצל טפי מהכי אין דם מאכלות כל כך גדול ובהכי מיהא תליא: ואע"פ שלא הרגה. ור"ס פליג אדרבנן דקאמרי הרגה אין לא הרגה לא: ותולה בבנה ובבעלה. אם יש בהם מכה: ואם יש בה מכה. יטשה וראיה להגלע כלומר להתחלת להוציא דם חולה:

מערני יום טוב

שהיא טהורה גמורה גם למעלה אע"פ שהראשונה בדוקה וטמאנה הואיל ושינה חולה בה לענן דינא. תוס': [ק] תו"ח אפי"ו בתחתון. דלמרינן שמא ניתו מלמטה מצינ רגליה או שנקפלו צנדיה וניתו על התחתון. צ"י: [ר] שחטה בהמה בוי. מכאן לא הביא ראה רבינו בריש חולין להגמרא שלנו אינו סובר כהלכות א"י דנשים לא ישתטו דהכא דיעבד משמע: [ש] עד כגרים. שהוא ט' עדשים כדמתן צפ"ו דנגעים גופה של בהרת כגרים הקלקי מרובע מקום הגרים ט' עדשות מקום עדשה ד' שערות נמצאו ל"ו שערות ואע"ג דהתם כגרים הקלקי תנן והכא כגרים של פול הכא נקט הפירי כגרים הוא מחצית פירי ונקט פול לומר דבמחצית פול משערינן והתם נקט המקום דפול הגדל במקום הנקרא קלקי משערינן ופי' הר"צ שם שהפולין שצאחו מקום הס גדולים ועיין גד"ח וכתב הרמב"ם שם מקום עדשה ד' שערות ר"ל המרובע המקיף כעדשה ועיין בסוף פירקין: [ת] אע"פ שי"א הרגה. דלמרינן הרגה ולא אדעתה א"י נתמעכה מאליה ולא אדעתה ואפ"ה כשיש בו יותר מזה השיעור אין תולין לומר שמא הרבה הרבה כינים שאם אחת אומר לתלות ביותר מאחת אין לדבר סוף ותצטול גזירת חכמים מכל וכל כ"כ רמ"י ורבינו כתב לקמן דאפילו הרגה הרבה לא פלוג רבנן: [א] דהה"ע. פירש"י יכולה להתחלת בו וז"ל הר"צ להתגלע להגלות מל' לפני התגלע הריב כלומר שיעור הקרום ויקלף ותתגלה המכה ואלא ממנה דם:

דברי חמודות

צמ"י דהכא נקט התנא הפירי שבו משערינן והתם נקט המקום שגדל בו אותו הפרי והרמב"ם בפ"ט מהא"צ לא נקט הי"ז אלא גרים הקלקי אצל הראש"ד בספר צעלי הנפש כתב כיון שלא הזכירו פול של מקום פלוני ולא פול הצינוי אלא כגרים של פול סתם הלכך משערינן בכל פול שחדמן לנו ואפי' הוא גדול שהרי אמרו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגרים של כתמים להקל ע"כ וכ"כ הטור בשם הרמב"ן וגם הראש"א כתב כן ועיין צפ' יט בנור סעיף כ"ג: (ב) ותו"ח בבנה ובבע"ה. פי' רש"י אם יש בהם מכה וכתב הראש"א שכן אם נתעסקו בכתמים לפי שהם רגילים ליגע בה וצנדיה לפיכך מן הסתם חולה בהם ע"כ וכתב הרמב"ן אצל אם היו עסוקים בהם ולא נמצא בהם דם אינה חולה בהן וכתב דהטעם מוציא דהיאך נחלה שדם זה צא מנגיעתה בהם כיוון שאין אנו מוצאים בהם דם כלל ומיירה אם היו עסוקים בדבר שדרכו לינוח כגון שחיטה וכיוצא בהם פשוטא שאע"פ שלא נמצא בהם דם חולה שמא הומו ע"כ. וכתב רמ"א בשם המרדכי וש"ד דה"ה אם שצנה בנטה עם נשים שיש להם מכות בגופן חולה בהן כמו צננה וצעלה ע"כ וכתב צ"י בס"ס ק"ץ שנשאל הראש"א מי שי"א ממנו דם דרך פי האמה צנרגל פעם א' פעמים בחדש בין ער בין ימן בלא הרגהו וצבעת תשמים נמצאו צעדי האיש והאשה טיפי דמים גם לאחר תשמים כשהאיש מקנה וחוזר ומקנה ומוציא טיפות דם דרך פי האמה אם יש לחוש בספק נדה או חולה צנעלה כמו ששינוי וחולה צננה וצעלה והשיב דודאי מסתבר דחולה היא זו דכיון דאיכא ודאי מכה צנעל שהוא מוציא דם שלא בשעת הטלת המים ומאלה בשעת תשמים ודאי תלין וכדתינא בריש תינותק הירואה דם מחמת תשמים בו' ואם יש לה מכה חולה שמכתה וכו' וכוון שכן אף גנדון שלפנינו חולה בה שאלן לך מכה גדולה מוז לתלות בה ע"כ ועיין צפ' תינותק סעיף י"א: (בד) והיא יבוצ"ה דהה"ע בו. אע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת אפי"ה חולה בה שמא גלעה שלא מדעת וכ"כ המרדכי וסמ"ק וסא"ת ופשוט הוא. צ"י: (בה) הרי זו תו"ח בה. אם יכולה לינטף משם

קיצור פסקי הרא"ש

ה דקא ענמה ואת חלוקה והשאליה לתצירתה ומנאה בו כתם היא טהורה ותיצירתה טמאה שמי נשים שעסקו בציפור אחד ואין בו אלא סלע ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיין טמאות: ו לצשה ג' חלוקים הבדוקים לה עברה בשוק של נכחים חולה אפילו נחתחון. לא עברה אפילו צעליון אינה חולה: 6 כ"מ שיכולה [לתלות חולה] כגון שחטטה בהמה חיה ועוף ונתעסקה בכתמים או ישצה צלד המתעסקים 7 אפילו אם ספק

שדה צופים

פרק שמיני דף נח ע"ב כיצד עברה בשוק של נכחים חולה אפי' בתחתון. הרא"ש צנדה פ"ח ס' א':

קובץ מפרשים

6) בכל מקום שיכולה לתלות חולה כגון וכו' ואם לאו חולה וכו' חולה בה כגרים טפי מגרים וכו' שהם נוברים בהן. כצ"ל [ועינ'ן]: 7) אפי' אם ספק אם יטבה ואם לאו תולין בו. ג"ב עי' בפנים וצ"ע [בן אריה]: 8) אפי' אם ספק בו. ג"ב צ"ל אפי' ספק ניתו עליה או לאו אבל אם ספק אם יטבה או לאו אין תולין. כ"צ להגיה עי' בפנים [רי"א חב"ר]: 7) בשוק שהם נמכרים בהן. צ"ל שהם נוברים בהן [רי"א חב"ר]:

ראש סימן ו

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - מ נדה תלמוד בבלי עמוד מס : 201 הודפס עי"י אוצר החכמה

[דף נח ע"ב]

שנאמר ואשה כי תהיה זכה דס יהיה זוכה צצשרה דס ולא כחס: **ג**ו' ותולה צכל דצר שהיא יכולה לתלות חנינא להא דח"ר (כו) מעשה ותלה ר"מ צקילור ותלה רבי צשרף של שקמה: ישצה צלד העוסקין ישצה אין לא ישצה לא פירוש ישצה צודאי אצל ספק ישצה ספק לא ישצה לא. חנינא להא דח"ר עברה צשוק של טצחים ספק יניח עליה ספק לא יניח עליה תולה. (כו) ספק עברה צשוק ספק לא עברה צשוק אין תולה הרגה מאכולת תולה הרגה לא הרגה לא מחמי' רצן שמעון צן גמליאל היא דחנינא הרגה מאכולת תולה לא הרגה אינה תולה דצרי רשצ"ג ותכמים חומרים צין כך וצין כך תולה. אמר רשצ"ג לדצרי אין קץ לדצרי חצירי אין סוף. לדצרי אין קץ שאין לך אשה טהורה לצעלה ^[ב] שאין לך כל מטא ומטא ^[ג] שאין צה כמה טיפי דמיס. לדצריהס אין סוף שאין לך אשה טמאה לצעלה שאין לך כל סדין וסדין ^[ד] שאין צו כמה טיפי דמיס אצל נראין דצרי ר"ח צן אנטייגנוס מדצרי ומדצריהס שהוא חומר עד כמה היא תולה עד

הגהות הב"ח ב הרגה פשפש או הריחה: א כתבו בחוס' דהאידינא:

רש"י

גמ' קילור. אפלטטור"א חדוס: לא ישבה לא. ולא אמרין דילמא ישבה ולא אדעתא: מקילים יותר מדאי דאפי' לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפי' כסלט תולה או יותר: פחות מכגרים: עד כמה. כלומר וכי אפשר לתלות כחס גדול צמאכולת: אמר רב נחמן תולה בפשפש עד כתורמוס. כחס רחצ כתורמוס יכולה לתלות ולא צמאכולת אלא צפפשא שמה פשפש הרגה שכתמו גדול פשפש פויטש"א צלע"ו: ברית ברותה לו. כלומר ריחו נודף ומצאש וכל המוללו על כרחו מריח ריחו: לענין כתבמים. דאי הוה כחס ארכו כרחצו אפי' יותר מכגרים תלינן צפפשא: או שטעם טעם פשפש. צאכול תרומה מיירי וכ"ש חולין דהא שרן הוא אלא האי דנקט תרומה משום דפליגי לעיל מיניה אמרו לו נטמאת ונטמאת התרומה ר' אלעזר חומר יצלע ר' יהושע חומר יפלוט אצל אמרו לו טמא הית וטמאה היתה התרומה או שטעם טעם פשפש למין פיו הרי זה יפלוט הואיל ועד שלא ניתנה לחון פיו אירע צה פסול לא חיישינן להפסד תרומה: חזירים. אוכלים שקלים ורמיש ומחזים דס:

מעדני יום טוב

דכל שלא הרגתו ודאי אין לתלות צו צשוס מקוס ועי' צד"ח: ^[א] או הריחה ריחו גרסי. וכן העמיק הטור והצ"י וכן הוא צקצור: ^[א] בדתנן או שטעם בו. ומנא ידעה אלא טעמו כריחו ואכתי מנא ידעה והלא לא הריחה צו אלא צרית כרותה כו'. גמ': ^[א] אמר רב אשי. נ"ל לגרוס רב אסי מדאמר עלה ר"נ צר יתקן וכ"ש אי גרס ר"נ סתמא כנ"י רצינו: ^[א] עיר שישי בה חזירים אין חוששינן צבתבבים. דממסיק רצינו ששרצים וצבלות היו מוטלים צאשפה כו'. וכתב הרשצ"א אע"ג דחנינא ספק עברה צשוק של טצחים ספק לא עברה אינה תולה הכא שאני שחוזרים הולכים אילך ואילך וכל העיר צשוק של טצחים ועי' צד"ח אהך צרייתא דספק עברה כו':

דברי חמודות

אלא שה"ל לכתצו ללמד דשיעור דס פשפש כתורמוס ואין חולין יותר-מכן ולהרשצ"א אפילו לא הרגתו ולא הריחה ריחו תולה צו צאתרא דשכית ולפי דצרי צאתרא דשכית טובא לכ"ע תולה וצאתרא דלא שכית כלל לכ"ע אינה תולה כי פליגי צאתרא דשכית קלת דרצנן צצרי כיון דשכית קלת תולה ור"ח צן אנטייגנוס סצר כיון דלא שכית טובא אינה תולה וקי"ל כוותיה ומ"מ צאתרא דשכית טובא ד"ה תולה צו וצאה אפשר דלהרמצ"ס נמי תולה צו וצכלל נחעסקא צכתמים שכתב הוא ואפשר שקוצר שאינה תולה צו מהטעם שכתצמי לדעת הרא"ש ז"ל ומיהו יס לדמות דהרא"ש נמי צאתרא דשכית תולה צו אע"פ שלא הרגתו ולא הריחה ריחו וכדדייק פשט לישניה דמשום דלא שכית שאינו מנזי צאותן המקומות קאמר כלומר אינו מנזי הרצה אצל מנזי הוא קלת ומש"ה אמרי רצנן שחולה צו משום דמנזי קלת ור' חנינא סצר כיון דלא שכית טובא אין חולין צו אא"כ הרגתו ולא הריחה ריחו אצל היכא דשכית טובא אפי' לא הרגתו ולא הריחה ריחו תולה צו ודצרי הטור סתומים ואין צהס הכרת וצת המגיד כתב אחר דצרי השצש"א והרמצי"ן ורצינו לא הוצירו זה אפשר שהס סוצרים דצכל צוויי' פליגי וקי"ל כר"ח צן אנטייגנוס וטעטס כיון דפשפש זה לא המוללו מריחו לאו אדעתא שאין זה כשאר מאכולת ע"כ כל זה כתב הבי"ו ונ"ל דה"ק המגיד צמ"ש לאו אדעתא כלומר א"א דלאו אדעתא וכיון שלא הריחה ודאי לא תלינן ציה וכתב הטור שכן אס הרגתו ומנאה יותר מכחורמוס אין חולין צו וכתב צ"י דמציאר מדין צ' נשים שנחעסקו צצפור א' כו' צצפי' דלעיל ואע"ג דליכא לאפלוגי דשאני חסם שיודעת שלא נחעסקו אלא צצפור א' צלצד אצל הכא אע"פ שאינה יודעת שהרגה אלא א' אפשר שנחמעך א' ולאו אדעתא ונחעצר ריחו צרית חרות שהרגה דכולי האי לא תלינן להקל ואפשר היה לומר דוקא דהרגתו הוא דאין חולין צו יותר מכחורמוס מעטמא דפרישית אצל אס לא הרגתו אלא שריחתו ריחו תולה צו אפי' יותר מכחורמוס כמה דכיון דאין ידוע כמה היו איכא ליימאר שמה שנים וג' היו או יותר ולפי זה רצינו הטור דנקט ציותר מכגרים הרגתו ולא נקט הריחה ריחו דדוקא הוא מיהו אין נראה להקל דצצר כל כך ותדע דהא סחס סדינים הרצה מאכולת מתמעכות צצן ואפ"ה לא תלינן ציותר מכגרים שהוא שיעור מאכולת אחת וכך לי סחס סדינים לגצי מאכולת כמו פשפש לגצי הריחה ריחו וכי היכי דצאה לא תלינן אלא צחדא צזה נמי לא תלינן אלא צחדא ע"כ: (לא) ארכו ברהבו. לענין כתמים פירש"י לענין כתמים דאי הוה כחס ארכו כרחצו אפי' יותר מכגרים תלינן צפפשא משמע דאינה תולה צפפשא אא"כ הכחס ארכו כרחצו אצל אס הוא ארוך וצר לא וכ"ש הבי' והקסה דלמה לא הוצירו הרשצ"א (והטור) דאינה תולה צפפשא אא"כ הכחס ארכו כרחצו ושמה י"ל שהוא ז"ל סוצר צרייתא זו אליצא דכתמים היא שנייה דצצרי דצאתרא דשכית קלת תלינן דכיון דלא שכית טובא לריך הוכחה שהכתס יהיה ארכו כרחצו אצל צאתרא דשכית טובא אפי' אין ארכו כרחצו תלינן לד"ה וכיון דקי"ל כר"ח דאין חילוק אלא צאתרא דשכית טובא ליכא לפלוגי צין ארכו כרחצו לאין ארכו כרחצו ע"כ:

קובץ מפרשים

^[א] שאין בה כמה טיפי דמים. נ"ב ר"ל של מאכולת ואיך לא תחלה בהן [יעב"ן]: ^[ג] שאין בו כמה טיפי דמים. נ"ב ג"כ של מאכולת ר"ל וא"כ אם תאמר שתחלה בהם לעולם נמצא אפי' תמצא כחס גדול ביותר שהורה היא אע"פ שבודאי אין זה דם מאכולת [יעב"ן]: ^[ד] ולא פלוג רבנן בין הרגה הרבה. נ"ב עי' חוס' ז"ל שלא כתבו כן [רי"א חבר, ר"ש מדעסניא]: ^[ד] ואף ע"ג דאין הלכה כרבנן וכו' שאם היא אוכל והריה ריח פשפש. כצ"ל ות"י אי נמחק [יעב"ן]:

רש"ש מסכת נדה דף נח עמוד ב

והנה בהרגה הרבה מאכולות כתבו התוס' דתלינן כפי מה שהרגה. ותמיהני על הרא"ש שכתב ולא פליג רבנן בין הרגה הרבה כו' לעולם אינה תולה ביותר מכגריס וזה הוא שלא כדברי התוס' ולא הביא דעתם כלל. אשר דבריהם חביבין עליו עד לאחת. וגם בזה לא דברו האחרונים מאומה:

שולחן ערוך הרב יורה דעה הלכות נדה סימן קצ

[נה] אם נתעסקה בדם צפור כסלע תולה כתם גדול כסלע ותורמוס. ואם מצאה מאכולת מעוכה תולה כתם גדול כתורמוס וגריס.

אבל אם לא מצאה מאכולת מעוכה על הכתם אף על פי שהרגה מאכולת אין תולין כתם גדול כתורמוס וגריס. וכן אם הרגה ב' וג' פשפשיין אין תולין יותר מכתורמוס אחד. וכן **אם הרגה מאכולות הרבה אין תולין יותר מכגריס אחד**. לפי שכיון שנתנו חכמים שיעור כתורמוס לפשפש וגריס למאכולת לא פלוג רבנן בשיעורן בין רב למעט שאפילו הרגה מאכולת גדולה ביותר או מאכולות הרבה או פשפש גדול ביותר או פשפשיין הרבה שיעור אחד לכולן שמדת חכמים כך הוא ליתן קצבה לדבריהם ושיעור אחד שעליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע לעולם.

מה שאין כן בדם צפור וכיוצא בו שתולין בו כשיעור שיוכל דמו להתפשט לפי ראות עינים ולא למדת חכמים ושיעורן כלל מוסיפין שיעור זה על כגריס של שיעור חכמים ותולין יותר מכגריס כשיעור זה שיוכל דם הזה להתפשט שאין בשיעור הזה משום מוסיף על שיעורי חכמים ומדתם מאחר ששיעור זה אינו משיעורי חכמים ומדתם כלל אלא לפי ראות עינינו. והוא הדין **אם הרגה הרבה מאכולות** או פשפשים עד שלפי ראות עינים יוכל הדם להתפשט הרבה יותר משיעור שנתנו חכמים **תולה בהן** כפי מה שהרגה מידי דהוה אשוק של טבחים ונתעסקה בכתמים (תוס'):

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף נח עמוד ב

לפי דרכך למדת שהתורמוס שיעורו גדול מן הגריס, וצריך שתדע בזה שפסקנו כר' חנינא בן אנטיגנוס שלא לתלות אלא בכגריס ולא כחכמים דוקא במקום שאין מין הפשפש מצוי אבל במקום שהפשפש מצוי תולין בו עד כתורמוס ואינה טמאה משום כתם עד שיהא בו כתורמוס ועוד, וחזר התורמוס כדין הגריס לכל עיני כתמים, ואם מצאה יתר מכדי פשפש ופשפש רצוצה באותו יתר תולה בו כדין הגריס במאכולת, וגדולי המפרשים כתבו שאף במקום שאין הפשפש מצוי אם מצאה כתורמוס ופשפש רצוצה בו תולה בו ואם מצאה שני פשפשיין תולה עד שני תורמוסין וכן בהרבה תולה לכמות שהן ויש שגורסין להדיא כן ר"ל תולה בפשפש עד כתורמוס וכן לשנים וכן לשלשה אבל במאכולת **אפילו הרגה אינה תולה** כפי מה שהרגה שלא נתנו דבריהם לשיעורין בדבר המצוי בכל יום אבל פשפש שאינו מצוי תולה כפי מה שהרגה אבל כל מקום שאין הפשפש מצוי אין תולין בו אפילו היה ארכו של כתם כרחבו אף על פי שזו היא צורת

כתם הבא מצד הפשפש ומה שאמרו פשפש זה ארכו כרחבו לענין כתמים ולטהר כתם הבא בצורה זו אף במקום שאין הפשפש מצוי אין הלכה כן:

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף נח עמוד ב

אמר רב נחמן תולה בפשפש עד כתורמוס. כלומר בכל מקום אף על פי שאין הפשפש מצוי תולה בה עד כתורמוס ואף על פי שהוא שיעור גדול מכגריס.

הא דאמרי' ארכו כרחבו לענין כתמים. פי' בתוס' לומר שאין תולין בפשפש אלא א"כ ארכו של כתם כרחבו דאז ניכר וידוע שהוא של פשפש אבל אי לאו ארכו כרחבו לא תלינן ביותר מכגריס, ועל ידי כן פי' הם ז"ל דהכא לא קאי אדרבנן דפליגי עליה דר' חנינא דלדידהו תלינן בפשפש עד כתורמוס אף על פי שאין ארכו כרחבו דאי לאו הכי מאי קאמר רשב"ג ולדברי חברי אין סוף דהא לא תלינן רק היכא דארכו כרחבו, אלא ודאי אדר' חנינא קאי דאפי' לדידהו היכא דארכו כרחבו תלינן בפשפש ואפי' ליותר מכגריס, ואין נראה כן מדברי שאר המפרשים אלא כל שהרחש הזה מצוי תלינן בו עד כתורמוס ואף על פי שאין ארכו כרחבו אלא לעולם תולין עד שיעורו של תורמוס, דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר' חנינא אלא בסתם המקומות דאלו לרבנן תולין לעולם בפשפש בכל מקום ואלו לר' חנינא אין תולין בו אלא במקום שהוא מצוי, ואנן דקי"ל כר' חנינא לא תלינן בפשפש אלא במקום שהוא **מצוי ובמקום המצוי תולין בו בכל ענין עד כתורמוס**, שר"ח ז"ל פי' הא דאמר רב אסי עיר שיש בה חזירים אין חוששין לכתמיה מפני שהרחש הזה מצוי בחזירים, ואף על פי שאין פירוש מחזור שם, מ"מ למדנו מדבריו דאפי' לר' חנינא דקי"ל כותיה אין חוששין לכתמים באיזו צורה שיהיה הכתם במקום שהרחש ההוא מצוי, דהא מסתמא רב אסי כר' חנינא אמרה לשמעת' מדאמר רשב"ג נראין דברי ר"ח מדברי ומדבריהם, והא דאמרי' ארכו כרחבו לענין כתמים לאו למימרא שיהא עכוב בצורתו אלא לצייר הרחש הוא בא לומר דבמקום שהרחש הפלוני שרחבו כארכו מצוי שם תולין בו עד כתורמוס.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב כו חלק ב

כתם מטמא מדרבנן כי מדין תורה אין האשה טמאה עד שתרגיש הדם בבשר' וחכמים גזרו על הכתמים אם נמצא בשום בגד כתם מדם בענין שנוכל לו' שיצא ממנה טמאה ותולין בה להקל כדלקמן ושיעורו כגריס ועוד שהן ט' עדשות ויותר מעט שהן שלשה על שלשה ואם נמצא גריס גדול מזה השיעור משערין בו ואם הכת' פחות מזה השיעור טהורה שתולין שהוא דם מאכולת רוצ' לומר מכנים. ואם נתעסקה בפשפש שהוא שרץ שריחו רע ובלעז ג"נגי' והוא קטן ונמצא במטות ובבגדים או שהריחה ריחו או במקומות שנמצאין הרבה מהן שיש עיירות ומקומות שמצויין לרוב תולין שאותו הכתם הוא מן הפשפש עד שיהיה גדול כתורמוס אבל אם הגדיל הכתם יותר מעט מהתורמוס טמאה והכתם אפילו שיהיה ארוך וקצ' ולא יהי' מרובע משערין אלו השיעורים שכתבתי פשוט בנדה. ואין בכלל אלו השיעורים מה שהחמירו בנות ישראל על עצמן מטפת דם כחדל כי לא החמירו אלא בדם היוצא מגופ' אבל לא בכתמים

יש לה לתלות תולה. ולא ירדתי לסוף דעתו, דהא בהדיא אמרינן ללישנא קמא דכל שנמצא על בשרה אע"ג דעברה בשוק של טבחים טמאה דאי מעלמא אתא אחלוקה איבעי ליה לאישתכוחי, ולישנא בתרא לא למיסתר דינא דלישנא קמא קאתי אלא לחדותי אוקמתא לברייתא, ואיתיה להא והא, [והא] שפיר טפי מלמימר דלאוקמתא בתרא אוקמתא קמיתא ליתיה כלל. ולפיכך נראה לי הדרך הראשון עיקר.

פסקא ה'

דין ראתה טיפין טיפין על בשרה

טוש"ע סי' ק"צ סעיף ו', ח', ט'

בעי ר' ירמיה (נח, א) כשיר מהו טיפין טיפין מהו מלמטה למעלה מהו לרוחב ירכה מהו תא שמע על ° בשרה ספק טמא ספק טהור

[יח:]

ציונים והערות: 47 וכ"ד הר"א ז"ל. שער הכתמים סי' ג' (הל' יט) 48 וכן דעת הר"א ז"ל. בעה"נ שם, ובהשגות (פיט מאסיריב הי"ד) 49 רבותינו הצרפתים ז"ל. עי' תוס' נח, א (ד"ה כשורה)

תורת הבית הקצר

פסקא ה'

נמצאו על בשרה למטה מכנגד בית התורף כתמים גדולים עשויין טפין טפין, וכן אם הכתם עגול כשיר או שהוא עשוי טיפין טיפין כשורה או כחצובא, או שאורך הכתם לרוחב יריכה, אעפ"י שמתוך צורת הכתמים האלו נראה שלא בא דם מן המקור טמאה, [שכל ספק בבשרה טמאה, וכל שכן בחלוקה בכענין זה שהיא טמאה], לפי שהחלוק עשוי להתהפך כאן וכאן, ומתוך כך נטף הדם פעם כאן ופעם כאן, והוא שיש כגריס ועוד במקום אחד.

(דין טיפין טיפין אם מצטרפין לשיעור גריס ועוד, עי' בקצר לפסקא ב')

מראה הבית

פסקא ה'

דאי מגופה לא היה לה למצאן כי האי גונא, ולקמן מיבעיא לן אם מצטרפין. ותדע לך, דהכא אכתי לא איירי בשיעורי כתמים כלל אלא באיזה מקום ובאיזה ענין נחוש לה, ועלה קא בעי ר' ירמיה טיפין טיפין וכשיר ומלמעלה למטה ולרחב יריכה מהו, אבל בשמעתא דלקמן איירי בשיעורין, והתם הוה ליה למיבעי אם מצטרפין, אלא כדאמרן, **וכן מצאתי למורי הרב ז"ל**. והקשה מורי הרב ז"ל דמ"מ מדקתני בברייתא טיפין טיפין אין מצטרפין, משמע ודאי דאיצטרופי הוא דלא מצטרפי הא אלו איבא בחדא מיניהו כגריס ועוד טמאה. **ותירץ דהתם על הבגד** ואפשר דנגע בהרבה מקומות כפי מה שמתנועע הבגד סביבה, ומשום הכי לא דקו לה להא דר' ירמיה מבריתא, דהוה מצי לדחויי דהתם בשנמצא בבגד דוקא ומהאי טעמא דאמרן.

(חידושי הרשב"א נדה נח, א)

הל' ד'. כתם ארוך מצטרף לכגריס, נמצא טפין טפין בבגדיה אין מצטרפות... **הל' ט'.** הכתם שנמצא על בשרה שהיה ארוך כרצועה או עגול או שהיה טיפין טיפין או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה בכל ענין שימצא הואיל והוא כנגד בית תורפה הרי זו טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה, שכל הדם הנמצא במקומות אלו מחמירין בו ואף על פי שהוא ספק. (הלכות נדה לרמב"ן פרק ד')

כשורה מהו טיפין טיפין מהו. פירוש כשורה טיפין עשויין כשורה, וטיפין טיפין שאינן מסודרין כשורה, דאי לא תימא הכי כשורה היינו רצועה. ורשב"ם ז"ל פירש כשורה שורות הרבה וכרצועה שורה אחת, וטיפין טיפין עשויין בין כשורה בין עשויין כשיר בין עשויין שלא בסדור. **ובספרים שלנו אין כתוב בהן כשורה,** אלא כשיר מהו לרוחב יריכה מהו טיפין טיפין מהו, ולפי גרסת אלו הספרים דעביד כרצועה היינו כשורה. **מאי לאו לאיתווי כי האי גונא.** נראה לי דמדקתני סתם ספק טמא ספק טהור טמא קא דייק, דאלמא כל שבבשרה טמא ואפילו כי האי גונא. ופרקינן **לא דילמא דעביד כרצועה.** והא דקאמר דעביד כרצועה ולא קאמר דעביד כטפה, משום דבהא ליכא שום חדוש, אבל בדעביד כרצועה איבא חדוש קצת. אבל בתוספות פ"י דמיייתורא דספק טמא ספק טהור קא דייק, דאלמא לאורויי חדוש קא אתי, דאי לא ליתני על בשרה ספיקו טמא. **הא דאיבעיא להו הכא טיפין טיפין מהו,** ולא דייקי לה מדתניא לקמן כתם ארוך מצטרף טיפין טיפין אין מצטרפין דאלמא טיפין טיפין טהורה, **איבא מאן דמפרש דהכא בטיפין שעל בשרה** והתם בטיפין שעל חלוקה, וכן דעת רבותינו הצרפתים ז"ל. **ולי נראה דהכא בטיפין גדולים שיש באחד מהם כגריס ועוד,** ולא קא מיבעיא לן אלא אם צורתן מוכחת עליהן שאינן מגופה

תורת הבית הבית השביעי - השער הרביעי להרשב"א

פסקא ו' קא

ברק הבית

פסקא ה'

משמרת הבית

פסקא ה'

תו גרסינן התם צעי ר' ירמיה כשיר מהו טיפין טיפין מהו. ופירש המחבר דכי צעינן טיפין טיפין מהו אפילו כטיפין גדולים קאמר, ומציעא ליה משום דילמא טיפין טיפין הוכח דלאו מגופה הוא כיון

דצנשרה נמלא, דצנשרה

צחוקה כיון דמתהפך שייכא

ציה הא מילתא דיעשה טיפין

אף על גב דמגופה, אצל על

צשרה אי מגופה לאו אורחא

דמילתא להיות במקומות חלוקין

שהי ממקום אחד צא למקום

אחד, ע"כ. ואינו נכון,

דכל דבר הנוסף דבר ידוע הוא

שאנו מתכוון למקום אחד

ומתפזר הוא לכאן ולכאן.

והנכון דלענין צירוף מציעא

לן, ואף על גב דקיימא לן

דטיפין אין מנטרפין, התם

צגדיה והכא צנשרה, ולעולם

צנשרה נקטין לחומרא

וצגדיה אין מנטרפין לשיעור

כגרים וצנשרה מנטרפין.

ואפשר שיטפטף הדם במקומות הרבה ממנו כפי מה שהוא מתנועע(ת)

ומתהפך משא"כ בבשרה. ולפי מה שפירשנו לענין צירוף אין הפרש

בין בגדיה לבשרה, וכאן וכאן טפין טפין קטנים אין מצטרפין וגדולים

אם יש באחד מהן כגרים ועוד טמאה. ומכל מקום לראשונים שומעין

להחמיר, ועל בשרה אפילו טיפין קטנים (אינן) מצטרפין.

פסקא ו'

דין בדקה בעד הבדוק לה וטחתו על ירכה

טוש"ע סי' ק"צ סעיף ל"ג, ל"ד, ל"ה

גרסינן בפרק כל היד (יד, א) בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה

ולמחר מצאתה עליו דם אמר רב טמאה נדה. פירש רש"י ז"ל שנמצא

הדם בירכה, פירוש לפירושו שנמצא בעד ובירכה⁵⁰, ולרבותא נקטיה

ציונים והערות: 50 שנמצא בעד ובירכה. כן פירש רבינו בחידישים (מרה"ב) וכן מסקנת הרמב"ן בדעת רש"י,

וע"ע בתוס' (ידה ולמחר), וע"ע משא ומתן בפירוש הגמ' וברש"י במלואים למורה"ב (שי"ד פסקא י"ז

משניות מכת"י סי' צ"ד, צ"ה, צ"ז)

אורך הכתם על רוחצ ירכה ככל ענין שנמצא הואיל והוא כנגד צית התורפה הרי זו טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא

היה כזה שכל דם שנמצא במקומות אלו מחמירין בו ואף על פי שהוא ספק, עכ"ל. וכלשון זה בעצמו כתב גם הרמב"ם ז"ל, הנה

שפירשו מצואר כדברי המחבר.

שכן כתב. הל'

נדה פ"ד הל' ט'

הרמב"ם ז"ל.

פ"ט איסור'ב

ה"ט- ור"ל דגם

הרמב"ם מפרש

האיבעיא מצד

צורתה מוכחת,

אבל בדאי פליג

בעיקר שיעור

הכתם, דס"ל

דעל בשרה

מטמא במשהו

(שי"ד ס"ק י"ד,

ולא כהבית)

מראה הבית

פסקא ו'

שמטמאה בנדה בבדיקה, י"ל דבעלמא ודאי חיישינן, אבל הכא

מתוך דבדקה קודם ביאה ומצאה טהור, ולאחר ביאה מיד בדקה

ומצאה טמא, רגלים לדבר דדם מאכולת הוא. עוד י"ל דהכא

שאני כיון שנמצא על שלו ולא על שלה או על שלה ולא על

הא דאקשינן ליחוש [דילמא] דם מאכולת הוא. פרש"י ז"ל

דאנמצא אשלה נמי קאי. ואי קשיא לך א"כ אין לך אשה

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ט הלכה ט

הכתם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טפין טפין או שהיה ארוך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה הואיל והוא כנגד בית תורפה הרי זו טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה שכל דם הנמצא במקומות אלו מחמירין בו אף על פי שהוא ספק.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ט הלכה ו

מה בין כתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא על בגדה, שהכתם הנמצא על בשרה א אין לו שיעור, והנמצא על הבגד אינו מטמא עד שיהיה כגריס הקילקי שהוא מרובע שיש בו כדי תשע עדשות שלש על שלש היה פחות משיעור זה טהור, נמצא טיפין טיפין אין מצטרפות, היה ארוך הרי זה מצטרף. /השגת הראב"ד/ מה בין כתם וכו'. כתב הראב"ד ז"ל א"א אין זה מחזור שהרי שאל רבי ירמיה על כתם שבבשרה טפין טפין מהו ואם אין לו שיעור מה שאל ועוד כי דרך אחר נשנו במשנה חלוק למטה מן הצואר ובשרה כנגד בית התורפה ועל כולן אמרו תולה בכל דבר ועוד שקראוהו כתם ואם כלדציו שאינה לריכה שיעור אף היא טמאה ומונה לה מאותה שעה ואינו כן עכ"ל.

הגהות מיימוניות הלכות איסורי ביאה פרק ט הלכה ו

[א] אבל הרמב"ן כתב שגם כתם הנמצא על בשרה אינו מטמא עד שיהא כגריס, ורבינו שמחה כתב בדברי המחבר שאפילו פחות מכעין חרדל טמאה שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת ובבשרה אמרין התם ספק טמא ספק טהור [טמא] ע"כ:

מגיד משנה הלכות איסורי ביאה פרק ט הלכה ו

[ו] מה בין כתם הנמצא על בשרה וכו'. נראה דעת רבינו בזה ממה שאמרו פרק הרואה כתם (דף נ"ז ע"ב) [הרואה כתם על בשרה] ספק טמא ספק טהור טמא על חלוקה ספק טמא ספק טהור ועוד אכתוב בפרק זה ברייתא זו וסובר רבינו דכל פחות מכשיעור ספק הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו וכבר אמרו שספק בבשרה טמא. אבל בהשגות השיגו הר"א ז"ל בזה וכתב א"א אין זה מחזור שהרי שאל רבי ירמיה על כתם שבבשרה טפין טפין מהו ואם אין לו שיעור מה שאל ע"כ. ואין זו קושיא דר' ירמיה לאו לאיצטרופי קא בעי אלא לומר אם צורתן מוכחת עליהן שאינם מגופה דאי מגופה הוא לא הוה ליה לאשכוחינהו כה"ג או דילמא ל"ש וכן פירשו מן המפרשים בעיא זו משום דקשיא להו אי לענין איצטרופי ברייתא היא בסוף הפרק (דף כ"ט) כתם ארוך מצטרף טפין טפין אין מצטרפין וכבר כתבה רבינו למטה ופירש' כן. עוד כתובות בהשגות קושיות על דברי רבינו ואין צורך להשיב עליהן ומ"מ לענין הדין דעת הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל מסכמת לדעת ההשגות שאפילו על בשרה אם אינו כשיעור טהורה: והנמצא על הבגד וכו'. משנה וגמרא. ושיעור הגריס שהוא כדי ט' עדשות משנה בנגעים פ"ו (דף ע"ה): נמצא טפין טפין וכו'. זו היא הברייתא שהזכרתי בסמוך כתם ארוך מצטרף טפין טפין אין מצטרף ולדעת רבינו הכרח היא שאינה אלא בבגדים אבל בבשרה אפילו בפחות מכשיעור טמאה ואף הרמב"ן

ז"ל והרשב"א ז"ל כתבו שאין דין הברייטא אלא בבגדיה אבל בבשרה אפילו טפין מצטרפין לכשיעור
וכפי דעתם ז"ל שאף על בשרה צריכה שיעור:

ערוך השולחן יורה דעה סימן קצ סעיף כט

ולענ"ד נראה דדברי הרמב"ם מוכרחים מסדר המשנה עצמה דמקודם שנינו
הרואה כתם על בשרה וכו' ואח"כ שנינו ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה
וכו' ואח"כ שנינו ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות שחטה בהמה וכו'
נתעסקה בכתמים וכו' ואח"כ שנינו עד כמה היא תולה עד כגריס וכו' ע"ש
והנה זה דתלייה הוא רק בכתם שעל בגדה ולא בעל בשרה כמו שאומר
הש"ס שם מקודם דאי מעלמא אתי על חלוקה מיבעי לה לאישתכוחי וכמ"ש
בסעיף הקודם וממילא דגם זה ששנינו עד כמה היא תולה עד כגריס ג"כ רק
על חלוקה קאי דאלו בבשרה ליכא תלייה כלל:

אור שמח הלכות איסורי ביאה פרק ט הלכה ו

[נ] מה בין כתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא על בגדה, שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור
וכו':

דוקא על בשרה בלבד, הא על בשרה ובגדה כאחד תולה במאכולת עד כגריס, כמו שכתב בהלכה כ"ג,
נמצא הכתם על בגדה ובשרה כאחד תולה כו', ותולה במאכולת כו', והחוות דעת (יו"ד סימן ק"צ סקי"ג)
לא ראה דברי רבינו יעו"ש. ולדמיוני יצא זה לרבינו מהא דתנן במשנתנו (נדה נח, ב) ותולה בכל דבר
שהיא יכולה לתלות, שחטה בהמה כו' או שישבה בצד העסוקין בהן, וזה קאי בנמצא על בגדה ובשרה,
דבבשרה לחוד אמר בגמרא (שם נז, ב) מפורש דאינו תולה, דאם עברה בשוק כו' על בגדה בעי
לאשתכוחי, וכי תנא בתריה הרגה כנה תולה בה כו' ג"כ בלא נמצא על בשרה בלבד, דחד ביקתא נינהו,
וכי חידש רחב"א (שם נח, ב) אף על פי שלא הרגה ג"כ לא מיירי בנמצא על בשרה בלבד:

ויותר מזה מוכחא, דבמשנה בפרק בא סימן (שם נב, ב) תנן הרואה כתם ה"ז מקולקלת וחוששת משום
זוב כו', ופלא דבברייטא (שם) תנן הרואה כתם אם יש בו כגריסין שלשה ועוד חוששת כו', ופחות מג'
גריסין במקום אחד לא חיישי רבנן עיין שם. ועל כרחין דבמשנתנו דלא תני שיעורא, משום דבבשרה
בלבד אפילו אם אי רק כגריס יש לחלק לג' ראיות, ולכך חוששת משום זוב, רק ברואה בבגדה ובשרה
כאחד אז בעי ג' גריסין ועוד. ובזה אתי שפיר מה שתמוה מנא ליה לרבא (שם) דרבנן פליגי על רחב"א,
וסברי דבג' גריסין במקום אחד ג"כ חוששת לזוב, דילמא דוקא בג' מקומות, ורחב"א מחדש בג' חלוקות
דוקא, ועמדו ע"ז בתוספות (שם ד"ה שלש), ולפי זה ניחא, מדסתם במשנתנו הרואה כתם ה"ז חוששת
משום זוב, והיינו דבבשרה בכל כתם איכא שיעור ג' כתמים, ומוכח דאף במקום אחד, ולכן לא תני
שיעורא כלל, ודוק:

[דף נח ע"א]

יִשְׂכּוּלָהּ לַתְּלוֹת תּוֹלָה. על כתפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה. ואין אומר שמא צידה נטלחו והציאחו לשם. (יב) אלא שאני ראש גודלה דצדאי דפסעה איפשר דמיתרמי כנגד אותו מקום. תניא נמנא על קשרי אכזעומיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן. דאפילו על קשרי אכזעומיה זימנין דמיתרמי וטוגע באתו מקום. מצפנים טמאה עד היכן. אמרי דבי ר' ינאי עד מקום חצק. וחצק עצמו כלפנים (יג) פירש"י חצק מקום דמתחת הגידין שחוצקין הירך והשוק וכנגד אותו מקום למטה עד פרסות רגלים [א] ו[ב] (ולמעלה עד אותו מקום קרוי מצפנים) מקום חצק היינו רוחב הגידין. ולא אחתפרש לן השתא מצפנים עד היכן למעלה [א] כלל אורך הירך (והשוק) וצערורך פי' כשנועלין השוק באנפיליאות שיש בהן לולאות מקום חצק הלולאות קרי ליה חצק. ולהך פירושא לא אחתפרש לן למטה ואפשר דלהך תרי פירושי [ח] משערינן כנגדן מעבר ה'. [ט] עוד פי' צערור כשכופפת שוקה על ירכה מה שמוכסה מן הצמר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חצק על שם שמתצקין זה את זה:

ב בעא ר' ירמיה כשירה מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחב ירכה מהו. (יד) כשורה היינו טיפין עשויין כשורה. דאי בלא טיפין היינו

הגהות הב"ח ג בצוורה מקום שיכולה לתלות: ד חבק מקום מתיחת הגידין: ה מעבר לעבר עוד פי' בערוך: א ומשמע מאריכות לשון דברייתא דתני ספק וכו' משמע דאתא לאתווי דבר חידוש:

תפארת שמואל ז ולמעלה עד אותו מקום קרוי **בצפנים**. ג"ב בס' מעיז"ט מוחק זה אבל חוץ לכבודו לא הבין דרכו ולא ידע את מקומו:

רש"י

נמא דס כנגד חורפה יכולת לתלות נמכה של צוורה שפעמים שמיטה את צוורה לפניה וטול דס המכה על תחתית חלוקה: על כתפה. שאינה יכולה לתלות שאין דס בא מכתפה וטפל לפניה אין תולה: ואין אומרים בידה נטלחו. ממכה שצנתפה והציאחו לפניה: עביר. דמתרמי תחת אותו מקום ודס טעף עליו: על קשרי אצבעותיה. היינו גב היד: עד היבא. קרוי פנים מעובי השוק ולא אמרי' לדנין יניחו: עד מקום חבק. ספק וכמדומה לי שהוא קצץ הירך והשוק שקורין ירי"ט וקאמר עד מקום שהוא ממחיל קרי פנים וחצק היא מתיחת הגידין שחוצקים הירך והשוק יחד סמוך לאותו קצץ כמו את הקלקלי ואת ההצק: ב כשיר. רצועה שגיוול כלמדי: מהו. מי מספקינן דס הגדה או לאו: ברצועה. לאורך הירך דהיינו אורחיה כשנטול ושותת נעשה הרצועה: ג במשתייתא. עס המסכת דשמשון מתרגמינן עס משתייתא. שהיתה מסכת טווי לאריג ונמא דס על השמי' תיחיל ותיחי. דרך עששתה עד עכשוי שהלכט וטעה לי מתרמי שהטווי המוסך שקורין אורדיר' בא בין רגליה כנגד אותו מקום טמאה: והתניא אמרו אין שונין בטהרות. גבי נחטטף נטילתו וטהרות וטמאות צלזו בפ"ק ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם א"א א"א כ"כ נגע טמא רשב"ג אומר אע"פ דלא אפשר לא מטמי' ליה אלא אומר לו שנה ואי לא נגע מטהרי' ליה א"ל אין שונין בטהרות דלע"ג דהשתא לא מתרמי דילמא מעיקרא לא הוה הכי: כי אמרי' אין שונין לקלוא. כגון בזהיל דא"א לו אא"כ נגע וטמא ואנן ניקו וינימא ליה שנה להקל אכל הכא חומרא הוא דמסתמא טהורה דהא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח והא דאמר חייל ותיחי ואי מתרמי מטמי' לה חומרא היא: ד חלוקה של קצרה. ולא דנקתו קודם לבישה ואח"כ נמא עליו דס:

מעדני יום טוב

טמאה כשנמנא הדס באחד משני הצדדים ואינה טהורה אלא כשנמנא מצדוך או באחד מן הצדדין והיכי משכחת להא דקמני מצדוך טהורה מן הצדדין מכאן ומכאן טהורה דמשמע דבאיזה מג' רוחות שנמנא טהורה ואינה טמאה אלא כשנמנא מרות אחד בלבד והיינו נמנא מצפנים ומיחו דצדרי הרשב"א נתקן זה קלת שכתב וז"ל בערוך פי' מה שמוכסה מן הצמר ע"י כפיפת השוק על הירך הוי מקום חצק ע"ש שמתצקים זה את זה ואפילו מקום חצק עצמו כלפנים וטמאה ומן החצק עצמו ולחוץ קרי לדנין וטהורה ע"כ ודברי הרמב"ם מיושבים יפה שכתב דמצפנים הם המקומות הנדבקים זו בזו צנת שעתמוד ותדבק רגל וסוק לשוק ע"כ ולפי שדצרינו מיושבים יפה לכן כתב הטור פירושו ולא פנה אל פירוש רש"י ופי' הערוך אלא שעדיין צריך לפרש מהו מקום חצק ומהו חצק עצמו וגרסא דמקום חצק קרי למקום המדובק ממש וחצק עצמו היינו מקום גבול סוף מקום חצק מנא זה ומנא זה שהוא נראה מצפנים ומצדוך וקאמר דהוי כלפנים עכ"ל הצ"י: [א] דהיינו עשויין בשינוי. כלומר שהיו מעורבבים ואינם לא כשיר ולא כשורה כ"כ התוספות והב"י סי' ק"ך העתיק כך כל' רבינו עצמו: [ב] עשויין בשורה. כלומר טיפין הרבה סמוכין ותכופים כשורה או כשיר: [ג] ואצ"ג דדחי דה. דמייירי בצרעוה: [ד] מושתיתא. פירש"י עס המסכת דשמשון מתרגמינן עס משתייתא ועיין דצדרי רבינו בפירקין דלקמן סוף סי' צ: [ה] ארובה שצבשה חלוקה שצ

דברי חמודות

שיעורא אלא לענין צירוף מנטרפים בעל בשרה אע"ג דבעל צגדה אין מנטרפיין ואולי שסובר שכן יש לפרש גם דצרי רבינו וע"פ לשון החוס' וכבר הזכיר הרשב"א מפרשים שפי' דצעיא דהכא לענין צירוף כגרים ועוד מצעי ליה והוא ז"ל פירשה דלא לענין צירוף מצעיא ליה אלא לענין אלו תרות שנסת עליהן דשלא מגופה אחא אכל הוא מנריך שיהא בכל טיפה כגרים ועוד שהוא סובר שגם על בשרה צריך שיעור וכמ"ש לקמן סעיף כ"א בס"ד אכל הרמב"ם סובר שא"צ שיעור לכתם שעל בשרה והכא בציפות קטנות ואין לורתן נוכחת עליהן מצעיא ליה וכמו שגרסא כן מפשט דצרי רבינו ז"ל וכתב צ"י שכן נראה ג"כ מפירש"י ז"ל: (טו) **ואיבא דאמרי דחומרא** וכו'. וכך פסק הרמב"ם בפ"ט מהא"צ וגם בקיורו כתב דלא איפשטיא ולחומרא: (יז) דהות מושתיא מושתיתא. פירש"י שהיתה מסכת טווי לארוג כו'. וכך מסיק רבינו צפ' דלקמן סוף סי' ג' שצריך שיהא דצר שמקבל טומאה והטווי מקבל טומאת נגעים וכתב הרשב"א בת"ה דהא דטמאה דוקא שהיתה המשחית בדוק לה מתחלה: (יח) ת"ר ארובה שצבשה בו'. כתב הרשב"א בת"ה וז"ל חלוק שדצרו חכמים בכל מקום חלוק בדוק הוא אכל חלוק שאינו בדוק או לקחתו מן השוק ואפי' יודעת ממי לקחתו או מושטין לו משום כתמים שאני אומר כבר היה כתם או שהכתמים מדצריהם והולכים בהם להקל ע"כ וכלומר שאפי' יודעת ממי לקחתו אינה צריכה לשאול אותה שלקחתו ממנה אם היה צו דס אם לא אלא מסתמא היא טהורה שאני אומר כו' וכ"כ רמ"י ז"ל סי' ק"ך סעיף ל"ט:

קיצור פסקי הרא"ש

ב כשיר כשורה טיפין לרוחב ירכה מיציע ולא איפשטא ולחומרא: ג אם נחטעסקה במלאכה ותמנא דס במקום תחזור ותחטטק בה כמו שנתעסקא אם יודמן שחצצור על מקום שנמנא הדס טמאה ודאי ואם לאו טהורה: ד ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה ומגיע כנגד בית התורפה לארוכה שהיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה:

שדה צופים

דף נח ע"א ר"א אמר שמואל הוא דאמר כרבי נחמיה. ה"א"ש צגדה פ"ט סי' צ: שם הדיא איתתא דאישתבח לה דמא במשתייתא. ה"א"ש צגדה פ"ט סי' צ:

ראש

הדפסה ברזולוציות מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - מ נדה
תלמוד בבלי עמוד מס : 200
הודפס ע"י אוצר החכמה

רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק א

הלכה ז

שיעור כל נגעי צרעת בין צרעת אדם בין צרעת בגדים כגריס הקלקי שהוא מרובע, והוא מקום מרובע מעור הבשר כדי צמיחת שלשים ושש שערות שש שערות אורך ושש שערות רוחב וכל הפחות מזה אינו נגע צרעת.

הלכה ח

נגע שהיה רוחבו כדי צמיחת חמש שערות אפילו היה אורכו אמה הרי זה טהור ואינו נגע צרעת עד שיהיה בו רבוע כגריס, וכל השיעורין הלכה למשה מסיני.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ט

הלכה ו

מה בין כתם הנמצא על בשרה לכתם הנמצא על בגדה, שהכתם הנמצא על בשרה א אין לו שיעור, והנמצא על הבגד אינו מטמא עד שיהיה כגריס הקלקי שהוא מרובע שיש בו כדי תשע עדשות שלש על שלש היה פחות משיעור זה טהור, נמצא טיפין טיפין אין מצטרפות, היה ארוך הרי זה מצטרף.

הלכות נדה לרמב"ן פרק ד

ג. אחד הכתם הנמצא על בשרה ואחד הכתם הנמצא על בגדיה אינו מטמא עד שיהא כגריס הקלקי ועוד, שהוא יותר מתשע עדשות שהן שלש על שלש, נזדמן לה גריס גדול מיכן משערת בו, ששיעורי גריס של כתמים להקל.

תורת הבית הארוך בית ז שער ד

וכמה שיעורו של גריס תשע עדשות שהן שלש על שלש דתנן בפרק (ג') [ו'] של מסכת נגעים גופה של בהרת כגריס הקלקי מרובע. מקום הגריס תשע עדשות. נזדמן לה גריס גדול מיכן משערת בו ששיעורי גריס של כתמים להקל כמו שאמרנו. פעמים שתולה בכתרמוס במקום שמין הפשפש מצוי וכדאמרין בפרק הרואה תולה בפשפש עד כתרמוס

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת נדה פרק ח

[ב] ר' חנינה בן אנטגנס אומר שאף על פי שלא הרגה ומצאה כגריס של פול או פחות תולה במאכולת ונאמר שמא בעת ישיבתה או התהפכותה נהרג בעל חי כגון הפשפש והכנה ודומיהן וממנו הוא הכתם הזה, וזה היפך הדברים שקדמו שאמר הרגה מאכולת הרי זו תולה ואם לא הרגה אינה תולה. ור' חנינה בן אנטגנס אומר שאם הרגה הרי היא תולה בו אותו הדם ואפילו היה גדול מאד, ובתנאי שאפשר שיהא בדם אותו הבעל חי שהרגה כדי להכתים כשעור הזה הנמצא. ותולה בבנה ובבעלה אם היו מלוכלכים בדם או שהיו בהם פצעים ואף על פי שאינו ברי לה שנגעה בהם, מפני שאפשר שיגעו בה ולא תדע ולא תשים לב לכך. ופירוש להתגלע להקרע והיא מלה עברית ולפני התגלע הריב, לפני התגלותו והתרחבותו כמו שפירשו עליהם השלום. והלכה כר' חנינה בן אנטגנס.

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף יט עמוד ב

הכתם אינו מטמא אלא בכגריס הקלקי שהוא גדול שבגריסים

צינוי הלכה

הכ"א. ס"י קל סעי' ה.
הכ"ב. ס"י קל סעי' מהל.

ואם נתעסקה בגרים אינה תולה יותר מגרים, כפשטה דברייתא (נדה נט).
דקתני במועט אינה תולה את המרובה.

בא ובגרים של פול שאמרו תולין (נדה נח), כיון שלא הזכירו פול של מקום פלוני ולא פול הבינוני, אלא כגרים של פול סתם, הילכך משערין בכל פול" שיזדמן לנו ואפילו הוא גדול", שהרי אמרו (נדה נח) כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל".

בג עוד יש מקומות אחרים שתולה בהן כמה שיעורין וכמה מינין, כדתנן (נדה נט):
השאלה חלוקה לנכרית או לנדה הרי זו תולה בה. ומפרשין בגמ' לנכרית הרואה, פי' שכבר הגיע זמנה לראות וראתה ואע"פ שאינה נדה באותה שעה דאם כן היינו נדה, אלא שכבר ראתה. ולפי שאינה בודקת את עצמה ואינה יודעת יום שהיא רואה בו ויום שהיא פוסקת בו הילכך תולה בה".

לנפש תדרשנו

לרבות אף פול הגדול "בדרך זרות", דאין זה מסתבר כלל שיהיה בכלל השעור ששערו חז"ל "כגרים של פול". וע"ע לקמן הערה יט. ולעיל הערה יח.

יט. שהרי אמרו כל שעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל. לכאור' כוונת רבנו היא שכיון שלא ברור לנו מהו השעור פול שתקנו חז"ל, בספק דרבנן יש להקל. וכן משמע שהבין המעיל צדקה (ס' כז, הדין אם לשער תשע העדשים של גרים הקליק בעדשים גדולים ע"פ יסוד רבנו). וכן ע' לעיל הערה טו' שדייקנו בשיטת רבנו דשעור ועוד הנוסף לכגרים (כגרים ועוד) אינו עצם השעור, אלא שכן מקילים בספקא דרבנן. מיהו מבואר בשו"ת חכ"צ (ס' סז) שאין שעור זה מטעם ספקא לקולא אלא שזהו עצם השעור שתקנו חז"ל "דקים להו לרבנן דאין פול גדול מדם מאכולת". (וצ"ב לפ"ז מה היא כוונת רבנו "כתמים להקל". ע' בזה סר"ט ס"ק יא, וכן ע' סוף תשובת החכ"צ.) וצ"ע לדעת החכ"צ, שלכא' אין שעור הנ"ל מוגדר, אלא כל מקום משערים לפי הפול הגדול הנמצא באותו מקום ובאותו זמן. ואפשר ששעור זה נתקן על דרך שעורי התורה "לפי עיניו של רואה" וכמבואר בקונטרס השעורים לחזו"א (ס"ק ו) שמירת שעורי התורה יכולה להשתנות. וכן משמע הכא לענין שעור גרים בט"ו ס"ק ז.

יט*. הלכך תולה בה. מבוארת דעת רבנו דבעינן תליה המסתברת דוקא כדי לתלות בנכרית. ותמה על כך החזו"א (ס' פט ס"ק ח): "תימא ל"ל טעמא שאינה בודקת... כיון שנכרית אינה טמאה נדה הו"ל כיושבת על דם טוהר וכדאמרין חולין לתוך חולין נפל" (עיי"ש מה שתירץ). ואכן פרש"י במשנה דתולים בנכרית כיון דלא מקלקלא. ונראה שמקור רבנו דבעינן תליה המסתברת דוקא, הוא ממסקנת הגמ' דף ס. שאין תולים כתם בכתם אף דאין בעלת הכתם מתקלקלת בכך. ואין לדין זה שום באור אלא אם נאמר דבעינן תליה המסתברת דוקא, דהיינו תליה באשה שדמיה מצויין (וכן מפורש בחידושי הר"ן שם. וכן ע' תוה"ב דף יט: דמוכח כעין זה, ועוד מוכיח כן ממה שאין תולים בנכרית שלא ראתה, מיהו ע' נקוה"כ ריש ס' ק"צ שדוחה ראייה זו). ולא קשה מהא דתולים כיושבת על דם טוהר שהרי מבאר הד"ץ (חידושים לדף ס.) שדמיה

יח. משערין בכל פול. זיהוי הפול (ללא תוספת שם לואי) מבואר בפיה"מ להרמב"ם ריש כלאיים דהוא פול בערבית. וכ"כ הר"י במ"צ (שם) והערוך דהוא פבה בלע"ז דהיינו פול הנ"ל. וכ"כ החכם צבי (ס' סז) דהוא גרושי באהנין, ושמעתי ממומחה דהיינו הפול הנ"ל. (ומין זה הוא הבאהנין שהיה נפוץ פעם בכל ארצות אירופה, והמין "שעועית" הגדולה המכונה היום "באהנין" מקורו בארצות אמריקה.) היום ידועים בעיקר שני זנים של פול: הפול הערבי הקטן (בגודל כס"מ על ס"מ) והפול הגדול הנפוץ. קיים גם זן בגודל ביניים. והנה בזה הגדול מצויים פולים גדולים כפליים מהשעור הגרים המקובל של המעיל צדקה ואפשר יותר. ולכא' לדברי רבנו, וכן נפסק בשו"ע, יש לשער הגרים בגדולי פולים הנ"ל. וזו קולא גדולה, וצ"ע שלא נהגו כן (למיטב ידיעתי) בשום מקום.

אמנם יש מקום גדול לפקפק שגריסים הנ"ל גדולים טובא מזה הגרים הגדול בימי חז"ל דהוא גרים הקליק הנקרא "מדה גסה" (כלים פ"ז מ"ב). ע' מש"כ השארית יהודה שהודפס בסוף שו"ע הגר"ז שהוא דקק בשעור ליו שערות (שעור הגרים הקליק) וקבע הגר"ז את שעורו במטבע של זמנו, ובס' מדות ומשקלות של תורה (פ' קמ"ו הע' 17) בירר דקוטר מטבע הנ"ל הוא 16.5 מ"מ (כשליש משטח גדולי הפולים של זמננו). מיהו אף אם הגרים הגדול של ימינו גדול טובא מהגרים שבימי חז"ל, הרי עדיין יש מקום לומר דיש לשער שעור הכתם על פי הגריסים הגדולים של ימינו. והענין תלוי בבאר טעם רבנו לשער בגדול שבגריסים ע' לקמן הע' יט. (וע' פ"ת ס"ק י בשם תשו' מאיר נתיבים שאף הקיל לשער במין הפאסולי ("שעועית") שהם גדולים מן הפולים רבזמן חז"ל.)

יח*. כיון שלא הזכירו... ולא פול הבינוני... הלכך משערים בכל פול ואפילו הוא גדול. תמה המעיל צדקה (ס' כז) הרי אדרבה מסתמא בבינונית שיערו. וע' בסד"ט ס"ק יא שיישב ע"פ דברי התוס' ב"ב דף ג: ר"ה מכלל דאיכא זוטרתי. ותמה הדבר שמואל (ס' נא) תמיהה אחרת על שיטת רבנו: "איך בזמן מן הזמנים לדורות הבאים שימצא בשום מקום בדרך זרות גרים של פול כפול בשעורו מאותם ששערו אבותנו, נאמר שלפי רוב גודלו ירבה דם המאכולת לתלות בה". ואפשר ד"ל שאין בכוונת רבנו

ע"ד שיעור כתם כגריס אם יש בידי איזה דבר מה מפי אבותי ורבותי הקדושים נ"נ:

תשובה אין אתי דבר מקובל מפי אבותי נ"נ אמנם כדאי הם הראב"ד והרשב"א ז"ל לסמוך עליהם אפי' באיסור תורה כ"ש בכתמים שיעיקרן מד"ס וכמו ששנינו במשנתנו מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע כו' עד שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל ובגמרא אמר ר' אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמי' להקל ואגב ריהטך לא דקדקת וכתבת שהוא איסור תורה ומאי דקשיא ליה להרב החסיד כמהר"ר שמואל אבוהב ז"ל בספרו סי' נ"א איך יתכן שבהמצא פול גדול יותר מגריס הקלקי ירבה דם המאכולת לאו קושיא היא דס"ל ז"ל דקים להו לרבנן דאין פול גדול מדם המאכולת.....

ואני רואה שבהל' נגעים כשכתב הרמב"ם שיעור נגע כגריס לא הזכיר אצלו ט' עדשות אף שהזכירו שם במשנה אלא שהספיק לו זכירת צמיחת ל"ו שערות שהוא המקום הברור ומוכרח בענין הנגעים, ובדיני הכתם בה' איסורי ביאה פי' תשיעי שיער הכתם בגריס הקלקי שיש בו כדי תשע עדשות ושלש על שלש ולא הזכיר לא מצרית ולא בינוניות, אלא שבענין הבינוני יש לנו לומר שסמך על המבין שכל דבר כי לא פורש מה הוא אם גדול או קטן דינו בבינוני, אבל בענין יחס המצרית תמה אני שלא בירר ז"ל, ונראה שלא חש לה בדיני הכתמים וא"כ כל אדם יכול לשער בתשע עדשים בינוניות וכן פסק הרב החסיד הנ"ל שם עם היותו מחמיר בכל פסקיו אלא שהוא ז"ל לא נחית לדקדק בענין העדשים,

ואם תרצה לשער בגריס של פול הדבר ברור שהוא המין הנקרא בל"א בוני"ן ויש בכאן וגם בארצינו מהם שני מינין הא' נקרא טעריקש"י בוני"ן והם אותן שאין מגדלין תולעי' במחובר כלל וכלל ואותן לבד היה אוכל מו"ז הגאון בעל שעא"פ מכל מיני הקטניות שכלן יש בהן חשש רימה ותולעה חוץ מזה ועוד מין א' נקרא גרוש"י בוני"ן ובהם הרחש מצוי כדאי' בסי' פ"ד תולעים הנמצאים בפולין כו' וזה המין הגריס שלו דהיינו מחציתו לאחר שיחלק לשנים כמו שהוא דרך גידולו שני חלקים כל חלק לעצמו במקום שהוא מחובר לחברו דומה למרובע ובו יש לשער לע"ד הלכה למעשה,

ושלומך יגדל לעד כנפש צבי אשכנזי ס"ט:

1שאלת יעבץ

שאלה סט

מש **יש** **שאלה** **סט**
א"מ הגאון ז"ל בתשו' ס"ז להקל בגריס של כתמים ולשער בפולין הגסים הנקראין לשער כתם בל"א גרושה בוכין :
לסייעו (אע"פ שא' 5) ממ"ש מהר"ו חביב ב"ד סי' מ"ד בכוליא שהקטינה כפול : כמ"ש אה"הג שהקשה דפול הוא יותר מכענבה * יש ללמוד מדבריו דסתם פול הנו' בש"ס * הוא י"ל סמך גדול חותו מין הגס והגדול שבמיני הפולין * שאל"כ האחרים ודאי הן פחותים מכענבה * בתלמוד וזה ידוע לעינינו הרואות * ואף דערכך ערבה לריך * מ"מ נראה שדברי הרי"ן חביב דברי קבלה ונפוסקים

הוספות לשאלת יעב"ץ סימן סט

סימן סט : מ"ש א"מ הגאון ז"ל בתשו' ³¹ להקל בגריס של כתמים ולשער בפולין הגסים, יש לסייעו ממ"ש מהר"י חביב ב"ד סי' מ"ד בכוליא שהקטינה כפול ודאי פחותין מכענבה — איברא הדרגא בי דהא בר"פ העור והרוטב ³² איתא בהדיא כפול סתם הוא פחות גפלו מחצי זית סתם, וכנראה שאפי' ענבה בינונית שבמדינות הללו אפשר כחצי זית גדול הבא מאספמא כ"ש ענבה שלהם שגדולה ביותר וצ"ע. וזה שאמרו הרגה פשפש תולה בו עד כתורמוס, הגה תרמוס גדול הוא מכגריס, והרי התורמוס רואין אנו שאינו גדול כגריס של פולין גסין הללו אבל קטן ממנו הרבה, שמא תורמוסין שלהן של א"י גדולים מאוד משלנו, ועכ"ז מידי ספק לא יצאנו עד שיבוא לידינו תורמוס גדול כל כך. ודאיתנין עלה לדינא דשיעור כתם הא ודאי דסתם פול שלם ארכו אפילו כחצי זית סתמא, ופול הגס כמדומה הוא גדול גם מזית גדול שראינו אם לא באורך עכ"פ ברחבו הוא ודאי יותר מרוחב זית הגדול שבגדולים, ושיעור כגריס נראה שאינו ממועט משיעורו של פול השלם.

(עא) וננדפס חסר מן על עקצה כו' עד וקיי"ל
 כר"ס. (עב) מהו. לשון הנדפס כמה הוא. והנה
 צשו"ת צשמים ראש סי' קל"ה כ' וע"ד הכתם
 פחות מכגרים הרב רבינו אליעזר ממין כתב שאין
 לנו צקיאין צשיעור זה
 וכל ללא מוכחא מילתא
 שהוא דם מאכולת לא
 סמכין עליה וטעמיה
 נראה לי ^{אוצר החכמה} ללא אחרת
 צגמרא עזיו של הדם
 המונח על פני הסדין כו'
 ועיי"ס צכסא דהרסנא

שכתב לפרש דברי הרא"ם צהיפך כי צאמת המשך
 לשונו מוקשה שאומר דאין צקיאין צשיעור גרים
 ומה רצונו צאומרו ואין דם הפרעוש והמאכולת
 רצה כי אם צא לומר צעינינו הרואות שהן מעטים
 הרי אומר שאין צקיאין
 כמה הוא גרים ומה לורך
 יותר לומר כי צמה ישער
 כו' עיין שם שהאריך
 צפי' דברי רבינו וכל
 דבריו שם דחוקים
 והנראה לי דרבינו נחמד
 צדצר שאין צו דהם צשצו
 המקומות, פירשו חכמים בנדה
 בפרק הרואה כתם (נ"ז, ב') על
 בשרה כנגד בית התורפה טמאה,
 שלא כנגד בית התורפה טהורה.
 על עקבה ועל ראש (עא) גודלה
 טמאה וכו'.

ואותם מקומות שפרשו חכמים יורו למבינים על שאר מקומות להזהר בכל
 מקום שלה והסברא נותנת ומכרעת שיש לחוש שמאותו מקום בא, וקיי"ל כר'
 חנינא בן אנטיגנוס דאמר בפרק הרואה (נדה נ"ח ב') בין הרגה מאכולת בין לא
 הרגה תולה עד כגרים של פול, ואנן לא בקיאין שפיר מהו (עב) גרים של פול
 הלכך צריך להזהר בכתמין לפי שקול הדעת שאין דם מאכולת ופרעושים
 רבה.

אותה גם לבעלה שלא תהיה חוכא האשה טמאה נדה לטהרות ומותרת לבעלה, וכיון דנאסר במנין א"כ אע"פ
 שבטל טעם טהרות מ"מ גזירה לא בטלה ועדיין אסורה לבעלה וכיון דכל עצמה לא נאסרה לבעלה אלא מתקנת
 חכמים הראשונים א"כ אין לנו לטמאותה אלא כשיעור כתם שבזמניהם שהיו מאכולות גדולות מצויות אע"פ
 שבזמננו אין נמצא כזאת וכו', יעו"ש.

ובחכם צבי סימן ס"ז גם האריך בשיעור גרים וסיים דבריו בכתמים הנמצאים בלי בדיקה ובלי הרגשה אין
 בהם כרת ולא שום איסור דאוריתא כאמור אליו שחכמים גזרו עליהם להחמיר על דברי תורה וכו' יעו"ש
 בדבריו.

ואנן לא בקיאין עין תו"ר מה שכתב על דברי רבינו, ובספר סביב ליראיו כתב וז"ל כל הפוסקים נתנו שיעור
 לגרים שיעור אחד הוא כמבואר במשנה פ"ו דנגעים לענין בהרת דשיעורו נמי כגרים. דהיינו כתשעה עדשים ג'
 על ג', ושיעור עדשה הוא כארבע שערות כמו שהן קבועות בגופו של אדם שהן בס"ה ל"ו שערות. ועוד שיעור
 יש כגרים כחצי פול כמ"ש רש"י בכריתות דף ח', והאחרונים נתנו קצבה לשער כפי ערך מטבע כסף של עשרה
 גראשין הנהוגות כעת במדינת פולניא, ועיין מה שכתב החכמת אדם וערוך השלחן, ושום אחד מהפוסקים לא
 הזכירו דעת רבינו. ועמ"ש בפתחי תשובה ליו"ד סימן ק"צ. עכ"ל. ובספר לחם ושמלה הביא דברי רבינו בלחם
 סקי"ט ומפרשם נראה דר"ל שיזהר שלא לטהר כתם אא"כ לפי שיקול דעתו אין דם מאכולת ופרעוש רבה ממנו
 אלא שנראה לו שוים בכמות והרי א"א לצמצם ע"כ בכה"ג יזהר שלא לטהר עכ"ל. ובשמלה סקי"ב כתב ואחר
 כתבי זאת הקרה ה' לפני את ספר היראים וראיתי מה שכתב בענין זה והעתקתי דבריו בלחם, וכפי הנראה כל
 הגאונים ז"ל הנ"ל לא ראו את דבריו מדלא הביאוהו ואולי אם היו רואים את דבריו לא היו מקילים כ"כ. וע"כ
 נראה כי בעל נפש יש לו לחוש לעצמו, עכ"ל. ובקש"ע סתם בזה וכתב בסימן קנ"ג סעיף ב' אשה שמצאה כתם
 צריכה לעשות שאלת חכם. יעו"ש.

מ"ש רצינו הלכך צריך לזהר בו דקאי על מש"כ
בסמוך לזה ואין לא בקיאין שפיר כמה הוא גרים
של פול ע"י סיים ואמר הלכך ר"ל כיון דלא ידעין
שפיר לשער צריך לזהר בו ומש"ה היה קשה
להם סיוס דצרי רצינו
שאין דם מאכולת
ופרעושין רצה אצל לי
נראה דהך ואין לא
בקיאין שפיר כמה הוא
גרים של פול הוא מאמר
המוסגר וכוונתו כמש"כ
הראב"ד בצעה"נ והוצא
בשו"ע דכיון שלא הזכירו
חכמים פול של מקום פ'
ולא פול הצינוני אלא
כגרים של פול סתם
הלכך משערין בכל פול
שיזדמן לנו ואפי' הוא
גדול וזה שאמר רצינו
דלא צקין שפיר בו פי'
דלא יכולנו לתת גבול
לדבר ומה שאמר רצינו
הלכך בו קאי על ראשית
דצרי שאמר והרואה
כתם בו והציא ממשנה
דין תליה על זה סיים
הלכך כיון ששינו
צמשנחנו שטמאה צריכין
לזהר צכתמין בו ולאפוקי
מהסוצרים דלא נאמרו
דיני כתמים אלא לטהרות

אצל לא לצעלה והשתא א"ש סיוס דצרי רצינו
שכתב לפי שקול הדעת שאין דם מאכולת ופרעושין
רצה ר"ל שהוא גדול יותר מדאי עד שא"א לתלותו
בדם מאכולת ופרעוש אפי' טמאה דכל שאנו יכולין

לשער כגרים של פול ואפי' היותר גדול משערין
בו כמש"כ צו"ד סי' ק"ץ סס"ה וכו' שם הטו"ז
דאמרינן דאפשר יש כינה יותר גדולה וצוה מדויק
לשון רצינו שאמר ואין אנו בקיאין שפיר כמה הוא
גרים של פול דלפמש"כ

ואפילו כתם גדול ויש לתלות
בדברים אחרים כגון שיש [בה]
מכה או בשוכבים עמה תולה
כדתניא (שם במשנה) תולה בכל
דבר שהיא יכולה לתלות אם יש
לה מכה שיכולה להגרע (TW)
ולהוציא ממנה [דם] תולה בה,
ותולה בבנה ובבעלה.

נתעסקה בכתמים או שישבה בצד
העסוקים בהם תולה הכל לפי
שקול הדעת (ומעורא) [ומאורע]
שיש לתלות כתם הנמצא,

ואין אנו בקיאים עתה במראה ה'
דמים שאפילו ראשונים שלבן
גדולים היו יראים לראות,
כדאמרינן בפרק כל היר (ב', ב') ר'
זירא לא חזא דמא רבא (TW) לא חזי
דמא הלכך אם יש בכתם מעט
אודם צריך לחוש.

וגירסת רצינו להגרע היינו שיסיר הקרום ויקלף
והיא גרוע מתחילה. (TW) רצא. כ"ה גירסת רש"י
שם ד"ה ארחי' אצל הסוס' ד"ה הוא כ' רצה גרים
דרצא היה צקי.

הלכך אם יש בכתם דין זה לאו דוקא בכתם אלא אפי' בראיה כל מראה אדום אוסרים כיון דאין בקיאין ונראים
דרכינו נקט לרבותא דאפי' בכתמים דרבנן מחמירין בזה.

ש"ת רב פעלים חלק א - יורה דעה סי' לו

תשובה. הנה בשיעור הכתם שהוא פחות מגריס, כתב רבינו אליעזר ממיץ ז"ל שאין אנחנו בקיאים בשיעור זה, וכל דלא מוכחא מלתא שהוא דם מאכולת לא סמכינן על זה להתיר, ובתשובת בשמים ראש המיוחס להרא"ש ז"ל, הביא דברי רא"ם ז"ל הנז', וכתב ראיתי רבותי כולם משערים ואינם חשים בדבר, ובהגהות כסא דהרסנא שם האריך בזה ע"ש, וכבר הרב פתחי תשובה בסי' ק"ץ סק"ט, הביא דבריהם הנז' יע"ש.

וראיתי להגאון חתם סופר יו"ד סי' קפ"ב, עשה טעם לדבר זה, שגם בזמנינו שאנו רואין דקטן הוא דם המאכולת, עכ"ז יש לנו לתפוס שיעור כגריס שאמרו חז"ל ע"ש. אך ראיתי להגאון מהרש"ק ז"ל בספר שיורי טהרה דף מ"א ע"ד תשובה ט', שהביא דברי ח"ס סי' קפ"ב הנז', וכתב דבריו תמוהין דא"כ נתלה עד כתרמוס, דהרי במקום דלא שכיחי לתלות במאכולת גזרו אז עד כתרמוס, ולכך אין לדבריו מקום, והדין צ"ע. ועוד שם בדף מ"ו ע"ג בתשובה אחרת כתב, שהוא מחמיר ומשער לפי אומד הדעת, שא"א להיות זה מדם מאכולת השכיח בנינו, דאז הוא מטמא ע"ש. ועוד ראיתי להגאון הנז' בספרו קנאת סופרים דף מ"ג ע"א, בסי' מ"ז, שחזר והחזיק שם בסברתו הנז', וכתב שהוא מחמיר בזה לפי מה שאנו רואים דאין בזמנינו מאכולת שיהא בדם שלה שיעור כגריס, דאיך נתלה במאכולת במה שאנו יודעים דודאי אינו ממאכולת רק מגופה, וכתב שדברי הגאון ח"ס לא נראין לו כלל, ע"ש. ועיין להגאון מהרי"ש בשואל ומשיב קמא ח"ב סי' ק"ה מ"ש בענין זה של הכתמים בזה"ז, ע"ש.

ולכן לענין הלכה ודאי יש לנו לחוש לדברי רא"ם ז"ל בספר יראים הנז', וכן ראיתי להרב לחם ושמלה בסי' ק"ץ בלחם ס"ק י"ט, שהביא לסברת ספר יראים הנז' וחש לה, וכתב בשמלה ס"ק י"ב דכפי הנראה כל הגאונים האחרונים לא ראו את דבריו מדלא הביאוהו, ואולי אם היו רואין דבריו לא היו מקילין וכו' ע"ש. ועוד נמי מצינו להרב שו"ג ז"ל בסי' ק"ץ ס"ק כ"ג שכתב וז"ל, והאידינא נהגו הנשים להחמיר על עצמן, דאפילו לא הרגישה אלא שמצאה כתם בין בגופה בין בבגדיה אפילו פחות מגריס, להמתין חמשה ימים ואח"כ מונין ז' נקיים, כך ספרה לי נו"ב תמ"ב עכ"ל. והנה אף על פי שבעירנו אין אנחנו יכולים לקבוע הלכה זו מחמת המנהג, כי פה עירנו אין לנו מנהג ידוע בדבר זה, דכל אשה שרואה כתם מביאתו למורה לראותו, ואם יתיר יתיר ואם יאסור יאסור, ואין יודעים דין זה של שיעור כגריס, ורק יודעים דלפעמים המורה יתיר מחמת שהכתם קטן, אך אין יודעים כמה שיעורו, ואיך ישער, ובמה ישער, באופן שאין אנחנו יכולין לקבוע הלכה בזה מחמת המנהג, כאשר העידה אשתו של הרב השו"ג על מנהג עירה, הנה עכ"ז אין לנו לסמוך להתיר בפחות משיעור גריס, אם לא נראה לפי אומד הדעת שהוא דם מאכולת, או דם פרעוש בזמן שהפרעושין מצויין והם מלאים דם, או בדם יתוש וכיוצא. מיהו אם נראה לנו בהמעשה שבאה לפנינו איזה צד אחר להתיר בעיקר הדין, אז אם הוא פחות מגריס אף על פי שלאומד הדעת אין זה דם מאכולת, נסמוך להתיר, שיהיה טעם זה סניף גדול להתיר עם אותו צד ההיתר הנראה לנו באותה מעשה.

לחם ושמלה סי' קצ' סקי"ב

בח"צ סי' ס"ז אחר אשר ביאר שיעור הגריס כתב וז"ל וכי יפלא בעיני הרואה איך יתכן שימצא דם מאכולת כזה אף אתה אמור לו גדולה מזו תניא ר' נחמי' אומר דבר שאינו מקבל טומאה אינו כתמים ואמר שמואל בדקה קרקע או שאר דבר שאינו מק"ט וישבה עליו ואח"כ עמדה ומצאה עליו כתם גדול בכמה גריסין טהורה, ומכל חוזר לעיקר אחד כיון דמדרבנן הוא הם אמרו והם אמרו ולהם הי' ידוע שאפשר לימצא כמותו עכ"ל. ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים, מה ענין זה אצל זה התם מעיקרא הכי תקינו רבנן דכל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים (מהטעמי' שכתבו המפרשים ז"ל) אבל בנדון זה הם אמרו לתלות במאכולת משום דשכיח טובא ואין לך כל סדין וסדין וכו' ושיערו חכמים במאכולת שהיתה שכיח בזמניהם כגריס, ואלו לא היתה שכיח לא היו אומרים לתלות בה, ועתה שאינו בנמצא כלל היאך נתלה בו,

ובמעיל צדקה נתקשה ג"כ בזה וכו' וז"ל והנה נתקשתי בשיעורה כי יעלה לשיעור גדול יותר ממה שאפשר להיות דם כינה מתפשט לדעתי אי אפשר שימצא כן שיתפשט דם כזה בשטח כזה ועכ"ז נראה לי כי כל מדת חכמים כן הוא ואפשר כי להיות באותו הזמנים היו כל

השיעורים יותר גדול לפי ערך האנשים באותו הזמנים ועכ"ז לא נשתנו גם בזמן הזה השיעורים כי לא היתה גזירתם אלא על שיעור כזה כמ"ש ג"כ במקום אחר מתשובתי עכ"ל, וע' בחתם סופר סי' קפ"ב ועדיין צע"ג לפע"ד,

שוב עיינתי בפ"י המשניות להרמב"ם ז"ל וכפי הנראה מדבריו הא דקבעו חז"ל שיעור כגריס לאו משום מאכולת אחת הוא אלא שאנו תולין שהרגה כמה וכמה מהם עד שנעשה כגריס והכי מסתבר לפע"ד. ונראה עוד לפע"ד כי טעם נכון יש בדבר מה שאמרו לתלות אפי' בכמה מאכולות עד בכגריס משום דקים להו לחז"ל שאין דרכה של אשה לראות פחות מכגריס ועוד כדמוכחא סוגי' דדף נ"ב ע"ב דאמר' ורבנן כיון דאיכא לפלוני כגריס ועוד לכל יומא לא תלינן, וע"ש בתוס' ד"ה שלש גריסין שכתבו ג"כ בזה הלשון ה"נ בג' גריסין וג' עודות נימא וכו' (וצ"ל דהא דאיתא בגמ' ג' גריסין במקום א' היינו גריסין גסין ע"ש ברש"י ד"ה שהן כגריס ועוד) וכיון שאין דרכה לראות פחות מכגריס ועוד לכן כל שלא נמצא בשיעור זה יש לתלות אפי' בכמה מאכולות, וסברא זו דלשיעור כתם כגריס ועוד צ"ל נמי טעמא משום דאין דרכה של אשה לראות פחות מכגו"ע נראה לפע"ד מוכרחת מהא דטיפין טיפין על חלוקה אינן מצטרפין ועל בשרה מצטרפין ונהי

דבשרה חמור מחלוקה מ"מ צריכין להבין דרך משל אם נזדמן לאשה אחת על בשרה ששה טיפין אשר כולן אינן אלא כגריס מצומצם ונטהרנה ובאשה אחרת ג"כ ששה טיפין כאלו ועוד טיפה אחת קטנה ונטמאנה משום דבין כולם יש כגו"ע שאין יכולין לתלות במאכולת ועתה איזה סברא יש לטהר את הראשונה הא ודאי דאין סברא כלל לומר דמאכולת אחת נרצפה וממנה נעשו ששה טיפין דזהו נגד החוש, אלא ודאי משום דתולין כל טיפה וטיפה למאכולת אחת, וא"כ מה בין ששה לשבעה ובעל כרחך צריך לומר משום דמצרפינן הסברא דאין דרכה של אשה לראות פחות מהגו"ע, ואף אתה אמור כי מטעם זה תלינן גם בכמה מאכולת. והנה בדף נ"ט איתמר נמצא עלי' כגריס ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת, ר' חנינא אומר טמאה, ר' ינאי אומר טהורה, ודקדק שם הרא"ש אמאי לא פליגי בשני גריסין וכתב משום רבותא דר"ח ולכאורה הרי התם דהתירא עדיף, ולפי מה שכתבתי אתי שפיר בפשיטות והא דר' ירמ' ג"כ קמיבעי' בהאי לישנא ולא בשני גריסין היינו משום דקאי אפלוגתא דר"ח ור"י נקט איהו נמי בכה"ג.

ואמנם אף כי הראיתי פנים בע"ה לסברא זו ומסתלקת הקושי' החזקה שנתחבטו בה האחרונים ז"ל כי אין דם המאכולת

רב כמו גריס, מ"מ הנה מאחר כי מדברי הפוסקים משמע כי אך בשביל מאכולת אחת אנו תולין כתם שאינו יותר מכגריס, בע"כ אנו צריכין לקבל את התירוצים אשר אמרו האחרונים ז"ל. הגם כי דעתי העני' לא נתקררה בשום אחד מהם.

ואחר כתבי זאת הקרה ה' לפני את הספר **יראים** וראיתי מ"ש בענין זה והעתקתי דבריו בלחם, וכפי הנראה כל הגאונים האחרונים ז"ל הנ"ל לא ראו את דבריו מדלא הביאוהו ואולי אם היו רואים את דבריו לא היו מקילים כ"כ, וע"כ נראה כי **בעל נפש יש לו לחוש לעצמו:** (שוב ראיתי בספר פתחי תשובה שמביא גם כן דברי ספר היראים אלו, ועוד הביא בשם הספר בשמים ראש וספר זה אין איתי, ועיין ב"ח (חו"מ סימן פב') כתב בשם תשובות מהר"י (סימן קכב) שכתב וז"ל כמדומה לי שאין אנו יכולים לצמצם כולי האי בין בכתמים בין בפדיון הבן וכל מילי דאיסורא, עכ"ל.

25

[א] כל כך וזהו מה שא"ל שלל הרגה ורבי חנינא פליג אדרבנן דאמרי הרגה אין לא הרגה לא ע"כ ומשמע בגמרא דהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס טו] וכן פסקו כל הפוסקים וגרסין בגמרא (ס) אמר רב הונא גרים אינה מולה פחות מכגרים מולה ורז חסדא אמר כגרים מולה יתר מכגרים אינה מולה ופסק הרשב"א

(פ"ה ארוך וקצר ב"ז ש"ד טו:) הלכה כרז חסדא והביא ראיות לזכר וכתב דהכין פסקו כולו כדמותא וכן פסקו הרמב"ם (א"ט"ז פ"ט הכ"ג) והרא"ש (פ"ח סי' ו) ז"ל וכן פסקו סמ"ג (לאוין ק"א לו) וספר דברי טו] ספר התרומה (סי' נז) שפסק כרז הונא: ומה"ש וגרים הוא תשע עדשות. בן כתבו הרמב"ם

(ס) ה"ו) והרשב"א (ס) וטעמם מזהבן בפרק ו' דנגעים (מ"א) גופה של זהב כגרים הקלף מרובע מקום הגרים תשע עדשות וכן כתב האגור (סי' אלף שסו) בשם מהר"י מולין (שו"ת מהר"ל החדשות סי' נג) דשיעור כגרים כמו תשעה עדשים (א) וט"ס הוא במדרכי (שעו"ת סי' תש"ה דף א ע"ג) שכתב תשע עדשות אלא תשעה עדשים על תשעה עדשים יו] שהם ל"ו עדשות עכ"ל וגם דבריו נעוטים הם שנויים ונרץ להגיה ולכתוב עדשות במקום עדשות יח] כמו שהוא פשוט במשנה הנזכרת: ומה"ש שכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין וכו'. מוצא מדבריו דה"ק כל זמן שאין בו כגרים ועוד וכדכר חסדא אנו תולין: ומה"ש אב"ש משיש בו כזה השיעור אין תולין בכינה בין אם הוא מרובע וכו'. נקוף פרק הרוואה כחם (נע) מ"ר כחם ארוך מטרקף: ומה"ש בשם הרמב"ן (בהלכותיו פ"ד הי"ד) שאם נזדמן לה גרים יותר גדול מזה משערין בו וכו'. בן כתב גם כן הגהות מיימוניות (פ"ט אות ג) בשמו וכן כתב הרשב"א (ס) טו:] ח"ל מזדמן גרים גדול מכן משערין בו ששיעור גרים מנעול היינו לפי שהם הנא על העד מהקינות הוא ארוך ולא עגול אלא הכא נמצא כחם הסכרה הפוכה דנעול או מרובע יש להחמיר טפי מנעול דלרין לירק לטמאה:

י. וכתב הרמב"ן אם נזדמנה לה גרים יותר גדול וכו'. כתב ד"ת יוסף דהראש"ד בפרק צעלי הנפש הביא ראיה לזה מדלל הזכירו כגרים של מקום פלוני ולא פול הציוני אלא כגרים של פול סתם [הילכך] משערין ככל פול שזדמן לנו וכו' עכ"ל נראה דרזנו לומר מדלגני נגע דרכי משה

קצ (א) ומבואר שם דעדרה היא ד' שערות שתיים אורך ושתיים רוחב נמצא ל"ו שערות הן ט' עדשים פירוש כמו שהן קבועות בראש רחוקות זו מזו: (ב) עיין לקמן סימן קצ"ו (ד"מ אות א) אם מצאה כתם בימי ספירת ד' נקיים מה דינו:

פרישה

(י) אלא אם כן יהיה בו כגרים ועוד. דוממל דרבי זירא לא היה אלא צדוה מנופה (שהיא דלוריימא ולא נכתמים שכן מדרבנן. עד כאן המניה). בית יוסף: (ח) וגרים הוא מ' עדשות. ושיעור עדשה הוא כלרבע עדשות כמו שהם קבועים בגופו של אדם נמצא גרים הוא ל"ו שערות כמו שהם קבועים בגופו של אדם. רמ"א (פ"ה). פירוש לאפוקי שתאמר ל"ו שערות ממש כשהם דנוקין זה אלא זה אלא כמו שהם קבועים בגוף עם החלל שציהין וכן כתב מהר"י וי"ל במשנה סימן ס"ז ועיין דרישה:

דרישה

אם על [דרך] מה שכתב שם הרמב"ם דהיינו שתצייר הנגע באמצע ב' מקומות על ב' מקומות ואח"כ תוסיף עליו כן מכל ארבעה צדדין וגם תרבע כן בקצוות ותמצא מכוון ו' על ו' ובכללן יחד המה ל"ו ק"ל. וזהו אחא שפיר דבתשובה מהר"י וי"ל סימן ס"ב כתוב דשיעור עדשה היא ב' שערות וכן הוא האמת דעדרה לפי מה שכתבתי ארכה ב' שערות אלא שרחבה גם כן ב' שערות והתם בתשובה לא מיירי אלא באורך או ברוחב ושם פירש נמי דל"ו שערות כוונתו על המקומות של השערות כמו שכתבתי ודו"ק: וכתב בית יוסף בשם מהר"י מולין ז"ל שיעור הגרים כמו ט' עדשים וט"ס הוא במדרכי שכתב תשע עדשות וכו' עכ"ל ומהר"י וי"ל כתב בתשובה הנ"ל דשפיר גרסין שערות דשערות ועדרות חד שיעור יש להן יט] עי"ש. ומה"ש עוד בשם מהר"י מולין ז"ל אלא ט' עדשים על ט' עדשים שהם ל"ו שערות נראה דלאו דוקא נקט ט' על ט' ואולי הוא גם כן ט"ס ודומה לזה כתב ב"י באורח חיים בהלכות סוכה סימן תרל"ד (ד"ה ואם היא עגולה) ששיעור היקף סוכה עגולה כ"ט ושני חומשים על כ"ט ושני חומשים וי"ל דלאו דוקא קאמר ועיין מה שכתבתי שם (אות א):

חדושי הגהות

קצ [א] ב"ז גדול וזהו ל"ו:

הגהות והערות

[י] דא דוקא ט' על ט' (דרישה אות ה), ובמדרכי "ט' שערות דהו ג' שערות על ג' שערות. וכן ברמב"ם וסמ"ג (לאוין ק"א, לו). שבשם העתיק המדרכי כתוב ט' עדשות שהן ג' על ג': [יח] וכן הוא באגור שלפנינו, ובמהר"ל החדשות צוין שתיבה זו מטושטש בכת"י, ועיין שו"ת מהר"ל (הישנות) ריש סי' קנ שכתב דאין אנו בקיאין בשיעורים דשעורה בין לענין כתמים ובין לענין פדין הבן, וצ"ע, ושם אי אפשר להגיה כי בפדין הבן ברור שהכוונה לשעורים כמבואר במור וכו' ריש סי' שה: [ט] מהר"י וי"ל כתב בן בדרך אפשר "ואיכא למימר":

טו] וכן פסק הרמב"ם (פ"ט הכ"ג) אמנם בפירוש המשניות להרמב"ם (פ"ח מ"ב) איתא "ואין הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס" אבל בפירוש המשניות מכת"י איתא שם "והלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס", ועיין בתוספות יו"ט שם: טו] בספר התרומה לפנינו זה לשונו "עד כגרים", עוד כתב "אם הכתם גדול יותר מכגרים של פול טמאה וכו' ואם הכתם פחות מכגרים של פול ד' חנינא בן אנטיגנוס אמר תולה במאכלת וכו'". ולכאורה יש כאן דיוקים סותרים, ועיין מה שתיירן בזה בלחם ושמלה סק"י (ועיין עוד בב"ח ריש ס"ט שהעיר על סתירה דומה בדברי הרמב"ם):

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

דכחם זה הוא נא מהריגת פשפש אפילו הכחם ארכו כרחצו כמו פשפש דדבר זה ודאי לא שכיח כלל שמהרגו את הפשפש ולא תריח את ריחו וכן כתב רבינו אצל לא הרגמו ולא הריחה ריחו אין תולין בו וכו' ולא כתב לחלק בין מקום דמאי שם פשפשין ללא מצי והבית יוסף לא הבין כך והאריך עיין שם ומה שכתבתי נראה נכון לפענ"ד והכי נקטינן דלא כהרשב"א שפסק דמקומות שרש הפשפש מצי תולין בפשפש עד כחורמוס ומשמע מלשנו אפילו לא הרגמו ולא הריחה את ריחו ולימא אלא כמו שכתב הר"ש ורבינו הוא העיקר וכדפרישית וכן פסק בשלחן ערוך (ס"ו) ולפי זה ודאי צהרגמו או הריחה ריחו תולין בפשפש אפילו לא היו ארכו כרחצו: וב"ש וכן אם

הרגמו וכו'. פשוט הוא דאין להקל ציור מכתורמוס צהרגמו לפשפש אחד או הריחה ריחו מצדית מכגריס להרגמה למאכולת אחת או לא הרגמה וכי היכי דלא תולין אלא צהרגמו מאכולת הכי נמי לא תולין אלא צהרגמו פשפש ומה שלא הזכיר רבינו כאן הריחה ריחו לפי דגשמע במכל שכן דכיון צהרגמו לא תולין היותר צהרגמו או בפשפש אחר כל שכן בלא הרגמו:

יב אם אין בכתם במקום אחד כגריס וכו'. צריחא שם טיפין טיפין אין מטריפין: במה דברים אמורים כשהטיפין על חלוקה וכו'. שם צע רבי ירמיה כשיר מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחצ ירכה מהו חא שמע על צהרה ספק טהור ספק טמא עמא על צהרה מאי לאו כהאי גוונא לא דילמא כרעוה והרשב"א צהרות הבית הארוך (ס"ח) גרס עוד מלמטה למעלה מהו וכן כתב הרמב"ם צפרק ט' או שהיה

להרמב"ם נמי תולה צו וכלל נחשקה צתמים שכתב הוא ואפשר שקוצר שאינה תולה צו מהטעם שכתבתי לדעת הר"ש ז"ל. ומיהו יש לדחות דלהר"ש נמי צתמא דשכיח תולה צו אע"פ שלא הרגמו ולא הריחה ריחו וכדדייק פשט לישנא דמשום דלא שכיח שאינו מצי צאוחם המקומות קאמר כלומר אינו מצי הרבה אצל מצי הוא קצת ומשום הכי אמרי רבנן שחולה צו משום דמצי קצת ורבי חנינא סבר כיון דלא שכיח טובא אין תולין צו אלא אם כן הרגמו או הריחה ריחו אצל היכא דשכיח טובא אפילו לא הרגמו ולא הריחה ריחו תולה צו לצדרי הכל ודברי רבינו סתומים כה ואין צהם הכרה והרב המגיד (אסו"צ פ"ט ה"ג) כתב אחר דברי הרשב"א [ח"ו] הרמב"ן ורבינו לא הזכירו זה ואפשר שהם סבורים דכלל גווי פליגי וקיי"ל כרבי חנינא צו אנטויגנוס והטעם כיון דפשפש זה כל המוללו מרים [צו לא תולין שנהרג] כן ולאו אדעתא שאין זה כשאר מאכולת עכ"ל: ואיכא למידק דתנו רבנן (נח): פשפש זה ארכו כרחצו ופירשו צהרגמו דנפקא מינה לענין כתמים ופירש רש"י לענין כתמים דאי היה כתם ארכו כרחצו אפילו יותר מכגריס תולין בפשפש משמע דאינה תולה בפשפש אלא אם כן הכתם ארכו כרחצו אצל אם הוא ארוך וכו' ולא והשתא קשה למה לא הזכיר הרשב"א כן דאינה תולה בפשפש אלא אם כן היה הכתם ארכו כרחצו כן ושם י"ל שהוא ז"ל סובר שצריחא זו אליבא דכתמים היא שניה דסברי דצתמא דשכיח קצת תולין דכיון דלא שכיח טובא נריך הוכחה שהכתם יהיה ארכו כרחצו אצל צתמא דשכיח טובא אפילו אין ארכו כרחצו תולין לדברי הכל וכיון דקיי"ל כרבי חנינא דאין תולין אלא צתמא דשכיח טובא ליכא לפלוגי בין ארכו כרחצו לאין ארכו כרחצו: וב"ש וכן אם הרגמו ומוצאה יותר מכתורמוס אין תולין בה. מצאנו (ד) מדין שמי נשים שנחשקו צניפור אחד שאין צו דם אלא כסלע וגמא על כל אחת כסלע שכתב רבינו לקמן צסימן זה (דף סד) ואע"ג דאיכא לפלוגי דשאני התם שידועות שלא נחשקו אלא צניפור אחד בלבד אצל הכא אע"פ שאינה יודעת שהרגה אלא אחד אפשר שנחמך אחר ולאו אדעתא ונחמך ריחו צריח אוחו שהרגה דכולי האי לא תולין להקל. ואפשר היה לומר דדוקא צהרגמו הוא דאין תולין צו יותר מכתורמוס מטעמא דפרישית אצל אם לא הרגמו אלא שהריחה ריחו תולה צו אפילו יותר מכתורמוס כמה דכיון דאין ידוע כמה היו איכא למימר שמה שנים ושלה היו או יותר ולפי זה רבינו דנקט ציור מכתורמוס הרגמו ולא נקט הריחה ריחו דדוקא הוא ומיהו אין נראה להקל בדבר כל כך ותדע דהא סתם סדינים הרבה מאכולת מתמעכות צהן ואפילו הכי לא תולין ציור מכתורמוס שהוא שיעור מאכולת אחת וכן לי סתם סדינים לגבי מאכולת כמו פשפש לגבי הריחה ריחו וכי היכי דצהא לא תולין אלא צהרגמו צהא נמי לא תולין אלא צהרגמו:

ח"ט אם אין בכתם במקום אחד כגריס אע"פ שיש טיפין הרבה פסוקים זה וכו'. צסוף פרק הרואה כתם (נח). תניא כתם ארוך מטריף טיפין אין מטריפין: וב"ש במה דברים אמורים כשהטיפין על חלוקה אבל אם הם על בשרה מצטרפין עד כגריס וכו'. היינו מדליחא התם צריס פירקא (נח). צעי רבי ירמיה כשיר מהו כשורה מהו טיפין טיפין מהו לרוחצ ירכה מהו חא שמע על צהרה ספק טמא ספק טהור עמא על צהרה מאי לאו כי האי גוונא לא דילמא דעצד כרעוה וכתב הרשב"א (מה"א צ"ז ש"ד יח): הא דקאמר דילמא דעצד דרבי משה

(ג*) וכן כתב רבינו ירוחם בספר חוה נתיב כ"ו חלק ב' (דף רכא ע"ד) שבמקומות שמצויין הרבה מהן תולין הכתם בפשפש עד שהכתם גדול כחורמוס:

פרישה

(יב) תולין בו וכו'. דהו כמו שנחשקה צתמים: (תורמוס). מין קטנים עול כמין עשה ורחצ כמעט קטנה והוא מר מאוד עד ששולקין אוחו שצט פעמים ונעשה מתוך וטוב וכו'. רש"י צפרק אין נדון דף כ"ה ע"ב (ד"ה תורמוס). עד כאן המגיה: (יג) אין תולין בו. לפי שאינו מצי. אשכנזי:

הגהות והערות

כה) אמנם עיין ב"ח שכתב דהטור לא סבירא ליה כהרשב"א ולכן לא חילק בין מקום ששכיחי פשפשין למקום דלא שכיח. וע"ע הערה קה: כן תוקן בס"א על פי המגיד משנה: כן בנראה שלא היו לפניי הכי חידושי הר"ן שהביא בסוגיין שיטות הראשונים שפירשו באופן אחר. ערוך לגר (נח: ד"ה ארכו). והיינו שהר"ן הביא שם (נח: ד"ה ארכו) שיש מפרשים דמה שאמרו ארכו כרחצו לענין כתמים לאו למימר שיהא עיכוב בצורתו אלא לצייר רחש זה בלבד הוא בא, וכן כתב הרשב"א בעצמו בחידושי (מכת"י, נח: סד"ה הא) עיין שם, ולפי זה אין בזה חידוש דין אלא סימנא בעלמא:

מפתח סדרי טהרה

(ד) ט"ט טקט"ו ד"ה בטור:

נראה כאלו הוא ממטה למעלה וכן כתב בשלחן ערוך סעיף ט'. ופירש רש"י כשיר. רצועה צעידה כמנין: מהו. מי מספקין דם הנדה או לאו: כרצועה. לאורך הירך דהיינו אורחיה כשנופל ושותה נעשה כרצועה עכ"ל. ומשמע לכאורה מדלא איפשטא אלמא דכל שאינו כרצועה אזלינן בכתמים להקל אבל הרא"ש הסכים דאזלינן לחומרא כמו דנעי למיפשט מצרייתא אבל אם הם על בשרה מצטרפין לכגרים אפילו אין ואע"ג דדמי לה דיחויא בעלמא הוא

וכו' עיין שם: עוד כתב הרא"ש כשורה היינו טיפין עשוין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה וטיפין טיפין היינו עשוין צנינו דאי לאו הכי למה יש להסתפק בטיפין עכ"ל נראה דרצונו לומר דאם הטיפין עשוין כסדר טיפה אצל טיפה לאורך הירך פשיטא דהיינו אורחיה כשנופל דם הנדות ממנה טיפה אחר טיפה כלפי ודין טיפין אלו כדן הכרצועה דטמא אף על פי שכל הטיפין יחד אינן כגרים כט]. עוד כתב הרא"ש ורשב"ם פירש כשורה היינו הרבה שורות כזה |||| וטיפין טיפין איכא לפרושי עשוין כשורה או כשיר עכ"ל: ורבינו מפרש כל הני איצטיות אטיפין וזהו שכתב אפילו אין הטיפין עומדים בסדר זה אצל זה כלומר דאם עומדין בסדר פשיטא דטמא אפילו אין בכולן כגרים דודאי דם נדה מגופה קאמי כדן רצועה כמו שכתב הרא"ש וכדפרישית אלא אפילו עומדין הטיפין צנינו והדר קא מפרש רבינו דהאי שניו דקאמר או שעשוין הטיפין שורות דהיינו דקמיציעא ליה כשורה מהו דפירש הרא"ש טיפין עשוין כשורה, או השינוי הוא שעומדין כחצונה דהיינו דקמיציעא ליה טיפין טיפין מהו דמפרשים התוספות (נח. ד"ה כשורה) היינו מעורבים שאינו לא כשיר ולא כשורה וכן כתב הרא"ש היינו עשוין צנינו ורבינו קרא אותם הטיפין המעורבין בשם חצונה, או צעידה פירוש הטיפין עשוין צעידה והיינו דקמיציעא ליה כשיר מהו, או שארכן לרוחב הירך פירוש הטיפין נעשו זה אצל זה וארכן לרוחב הירך והיינו דקמיציעא ליה לרוחב ירכה מהו ומדלא איפשטא אזלינן לחומרא: ודא דלא פירש רבינו כשיר רצועה צעידה כפירוש רש"י כדמשמע מכל הפירושים שלא נחלקו בזה אפירוש רש"י נראה דס"ל דלענין צירוף קמיציעא ליה והשתא אי איתא דכרצועה קמיציעא ליה פשיטא דמצטרף וכי יעלה על הדעת להקל טפי צנמצא על בשרה צנמצא בחלוקה, שהרי כשהכתם במקום אחד כרצועה כגרים ועוד אפילו בחלוקה טמא מספק כשאין שם דבר לתלות בו אלא ודאי דכל הני איצטיות לא קמיציעא ליה אלא בטיפין טיפין דאע"ג דבחלוקה חליטין כל טיפה וטיפה צנמצא ואין מצטרפים לכגרים ועוד שמה צנמצא מצטרפים ומדלא איפשטא אזלינן לחומרא ומצטרפים לכגרים ועוד: עוד כתב הרא"ש והא דאמרין צנינו פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד דאיכא לפוקי בכל טיפה וטיפה דם מאכולת אצל על בשרה לא חליטין דם מאכולת אלא דמספקין בכשיר ובכשורה וטיפין טיפין משום דאי נפל מאותו מקום לא עבד דנפל כהאי גוונא עכ"ל ולפי זה משמע דלמאי דלא חיישין לדיחויא אלא כדפשטין לחומרא בכל הני צעיות דאף על פי דלא עבד דנפל כהאי גוונא חיישין דמגופה קא נפל אס כן טמאה היא אפילו צפחות מכגרים ועוד והכי משמע צנמצא צנמצא על בשרה כנגד צית המורפה ארוך כרצועה או עגול או טיפין טיפין וכו' ולא הוכיר שיעור כגרים ועוד אלא סתם כתב טמאה ומשמע אפילו בכל שהוא טמאה דכיון דצנמצא צנמצא לא חליטין צנמצא כן לי טיפה אחת או שמים כמו הרבה טיפות: אב"י רבינו נמשך אחר לשון התוספות שכתבו והא

דאמר לקמן טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד והכא מיירי על דמצירא להו דקמיציעא ליה דילמא על בשרה אף בטיפין טיפין לא חליטין דמצירא להו דכך היה מפרש רבינו בדברי הרא"ש שהם לקוחים

כרצועה דיחויא הוא ולא סמכין עליה כח] וכן דעת הר"א (צנצנ"י שעה"כ עד/כא.סד) והראשונים ז"ל והילכך טיפין טיפין טמאה ופירשו המפרשים דהכא בטיפין קטנים ולענין צירוף כגרים ועוד קא מיציעא ליה ואי קשיא לך אמאי לא פשטה מהא דתניא (נח. כח) ארוך מצטרף טיפין טיפין אינן מצטרפין איכא למימר דהכא בטיפין שעל בשרה והתם בטיפין שעל חלוקה וכן דעת הר"א ורבותינו התרפמים ז"ל

(מוס' נח. ד"ה כשורה) וז"ל דהכא לא בטיפין קטנים לענין צירוף קא מיציעא ליה אלא בטיפין גדולים כגרים ועוד והכי קא מיציעא ליה אס צורמן מוכחת עליהם שלא מגופה אחת או לא וצרייתא דלקמן בטיפין קטנים ולענין צירוף ודע לך דלמאי לא איירי כלל בשיעורי כתמים אלא בצאיזה מקום וצאיזה ענין נחוש להם ועלה קא צני רבי ירמיה טיפין טיפין מהו לרוחב ירכה מהו ובשמעתין דלקמן הוא דאיידין צעידות והתם הוה ליה למיצי אלא נראה כמו שאמרנו וכן מצאתי למורי הרב ז"ל (ל) והוא ז"ל הקשה דמכל מקום מדקמי צנצנצא טיפין טיפין אין מצטרפין משמע ודאי דאצטרופי הוא דלא מצטרפי הא איכא צנצנצא צנצנצא כגרים ועוד טמאה והוא מתוך לה דהתם בטיפין שעל בגדיה שהבגד עשוי להסתפק אילך ואילך ואפשר שיעטף הדם צנצנצאות הרבה ממנה כפי מה שהוא מתנועע ומסתפק (ה) משא"כ בצנצנצא. ולפי מה שפירשנו ל*] דלא מיירי לענין צירוף אין הפרש בין בשרה לצנצנצא וכן וכן טיפין טיפין קטנים אין מצטרפין וגדולים אס יש צנצנצא מהם כגרים ועוד טמאה לא] עכ"ל: ודא"ש (פ"ח סי' ג) כתב כשורה היינו טיפין עשוין כשורה דאי בלא טיפין היינו כרצועה דאמרין צנצנצא וטיפין טיפין היינו עשוין צנינו (ב) כלומר שהם מעורבים ואינם לא כשיר ולא כשורה דא"ל למה יש להסתפק בטיפין ורשב"ם פירש כשורה היינו הרבה שורות כזה |||| וטיפין טיפין איכא לפרושי (ג) עשוים כשורה או כשיר והא דאמרין צנינו פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין היינו על הבגד דאיכא לפוקי בכל טיפה וטיפה דם מאכולת אצל על בשרה לא חליטין דם מאכולת אלא דמספקין בכשיר ובכשורה וטיפין טיפין משום דאי נפל מאותו מקום לא עבד דנפל כהאי גוונא ולא איפשטא איכא דאמרין בכתמים להקל ואיכא דאמרין לחומרא כדנעי למיפשט מצרייתא ואע"ג דדמו לה דיחויא בעלמא הוא דכרצועה היינו כי אורחיה דרך נפילה ומשמע דאריכות לשון הצרייתא ספק טמא ספק טהור טמא ולא קמי על בשרה ספק טמא משמע דאחא לאחוי דבר חדש עכ"ל: ורבינו סתם דצניו כצנצנצא ראשונה שכתב הרשב"א צנצנצא צנצנצא ורבותינו התרפמים בטיפין קטנים לענין צירוף כגרים ועוד קא מיציעא ליה לרבי ירמיה ולא איפשטא ולחומרא והיינו דוקא צנצנצא על בשרה אצל צנצנצא על בגדיה אינם מצטרפין דהיינו דתניא צנינו פירקין טיפין טיפין אין מצטרפין אצל אין נראה כן מדברי הרא"ש אלא דלא לענין צירוף מיציעא ליה אלא לענין אס צורמן מוכחת עליהם דלאו מגופה אחת הוא דקא מיציעא ליה וכשיטת הרשב"א ורבו ז"ל וכן הם דברי הרמב"ם צנצנצא ט' (אס"ז ה"ט) ופסק לחומרא כדנעי למיפשט מצרייתא שהרי כתב וז"ל כחם הנמצא על בשרה שהוא ארוך כרצועה או עגול או שהיו טיפין טיפין או שהיה ארוך הכתם על רוחב ירכה או שהיה נראה כאלו הוא ממטה למעלה הואיל והוא כנגד צית מורפה טמאה ואין אומרים אילו נטף מהגוף לא היה כזה שכל הדם הנמצא צנצנצאות אלו מחמירים בו אע"פ שהוא

בשרה דיש יותר לתלות דם מאכולת על הבגד מעל בשרה עכ"ל נראה דמצירא להו דקמיציעא ליה דילמא על בשרה אף בטיפין טיפין לא חליטין דמצירא להו דכך היה מפרש רבינו בדברי הרא"ש שהם לקוחים

הגהות והערות

(טו:), (ומה שכתב בקצר בדף יז ע"ב "נמצא על בשרה וכו' כתמים גדולים וכו' והוא שיהא כגרים ועוד במקום אחד" נראה דהוא ט"ס וצ"ל נמצא על חלוקה וכמו שסיים שהחלוק עשוי להתהפך, וכן כל הענין שם מיירי מחלוקה, עיי"ש. ועיין עוד בארוך דף יח ע"א (ומביאו ב"י בדף סב ע"א דיבור ראשון) מ"ש דהא טיפין טיפין וכו' עיין שם ובהערות לו,נא: [ב] מביאן עד "דאלה" אינו ברא"ש אלא בתוספות (נח. ד"ה כשורה) אך במעדני יו"ט אות י הבין שכל זה היה כתוב ברא"ש לפי הגירסא שהיתה להב"י ועיין פרישה אות יד: [ג] מביאן הרשב"ם שהובא באור זרוע (סי' שמח) מוכח לכאורה דפירוש זה ב"טיפין טיפין" שכתב הרא"ש אינו מהרשב"ם עצמו אלא הרא"ש כתב זה ור"ל דלפי מה שפירש הרשב"ם כשורה אי"צ לפרש טיפין טיפין בשינוי אלא טיפין עשוין כשיר או כשורה. ובאר"י שם סיים טיפין כזה: :::: (והיינו טיפין עשוין כשורה):

מפתח סדרי מהרה

(ה) ט"ס סק"ב:

ספק עכ"ל וכן נראה מדברי רש"י שפירש צנעא דרבי ירמיה (נח. מהו).
מי מספקין בדם הנדה או לא: כרעוה. לאורך הירך דהיינו אורחיה
כשנפול ושוחט נעשה כרעוה ע"כ:

(וב) **ומשמע** מלשון הראש"ש דס"ל דכתם שעל צורה אפילו צפחות
מכגרים טמאה וכדברי הרמב"ם
שכתבתי לעיל לד' שהרי כתב דעל
צורה לא חלין דם מאכלות ואע"פ
שיש לחזק ולפרש דהכי קאמר דלין
למלות דם מאכלות על צורה כל כך
כמו שיש למלות על הצג וכמו שכתב
החוספות מ"מ פשטא דלישנא משמע
דלא חלין כלל:

י **כתם שנמצא על דבר שאינו מקבץ טומאה לא גזרו עליו**
ביצד בדקה קרקע עולם וכו'. צפרק האשה שהיא עושה נרמיה
(נט): חנן שלם נשים שלצו חלוק אחד או שישבו על ספסל אחד ונמצא
עליו דם כולן טמאות ישבו על ספסל של חנן או על האלצנצא שנמרח
רבי נחמיה מטהר שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה
אינו מקבל כתמים ומשמע צמחא שם (ס): דהלכה כרבי נחמיה וכן משמע
צפרק הרואה כתם (ט): דגרסינן התם אמר שמואל דקה קרקע עולם
וישנה עליו ומלאה עליה דם טהורה ואוקמה רב אחי כרבי נחמיה וכן
פסקו רבינו חננאל והרמב"ם (שם ה"ו) והרשב"א (מה"א כ"ו ש"ד כג):
והראש"ש (פ"ט ס"ג) ואע"פ שהראש"ד (צנע"ג שעה"כ סח"ט:טז) סובר דלין
הלכה כרבי נחמיה כבר דחו דבריו הראש"ש והרשב"א ו"ל צמחה טענות:
גרסינן צמחא גמרא (ס): מטהר היה רבי נחמיה אפילו בחאורי כלי חרס ולא
גזרינן אחוריו אטו תוכו ומו גרסינן (שם) שהיה מטהר אפילו צמחליות
שאין בהן שלם על שלם כלומר אע"פ שהוא ממין דבר המקבל טומאה

אפילו צפחות מכגרים טמאה דלא חלין צמחליות קשה על פסק השלחן ערוך דכתב מחלה דיש אומרים דצמחליות על צורה מאטרפין ואח"כ כתב
לשון הרמב"ם צמחם דמחמיר טפי בצורה דאפילו צנע"ג צנע"ג וסמך טמאה אף בלא צירוף ואם נפרש לשון הרמב"ם צמח דמשמע להדיא מדברי
הרשב"א בפירושו משמרת הבית דלא אמר הרמב"ם שהיא טמאה בכל אלו אלא דאליכא כגרים ועוד וכל הני איצטיות דליכא אלא כתם אחד בלבד
וטיפין טיפין נמי דאליכא צנע"ג אחר כגרים ועוד אצל טיפין טיפין קטנים אין מאטרפין אפילו נמצא צנע"ג אלא כן הוא מיקל טפי מיש אומרים
דליש אומרים אם יש בכל הטיפין שצנע"ג כגרים ועוד טמאה ולהרמב"ם אין הפרש בין חלוקה לצנע"ג וכאן טיפין קטנים אין מאטרפין וטהורה
אפילו יש בכלן יותר מכגרים ועוד וגדולים אם יש בחד מהן כגרים ועוד טמאה: **פסק** והנכון כהכרעת הרשב"א ורבינו דצנע"ג חמיר
טפי מצמחליות דטיפין טיפין צנע"ג כגרים ועוד טמאה וצנע"ג צאורך הירך או אפילו טיפין טיפין אם עומדין צמח
זו אלא זו צאורך הירך אפילו פחות מכגרים נמי טמאה דכפרישית לעיל דהכי מוכח מדברי הראש"ש ורבינו. עד כאן הפסק:

יג **כתם שנמצא על דבר שאינו מקבץ טומאה.** משנה פרק האשה (סוף דף נ"ט) שהיה רבי נחמיה אומר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו
מקבל כתמים וצמחא קאמר תנאי היא והלכה כרבי נחמיה ואסמכיה אקרא (ישעיה ג כו) ונקמה לארץ תשז כיון שישנה לארץ שאינו מקבל
טומאה נקמה והוא הדין כל דבר שאינו מקבל טומאה אף אחורי כלי חרס דמחוכו מקבל טומאה וכן מטליות שאין בהן ג' על ג' דאי חשיב
עליהו ויחדם מקבלים טומאה מאן אפילו הכי בלא יחדם כיון דאינם מקבלים טומאה אינם מקבלים כתם:

דרכי משה

(ד) כתבו הגהות מיימוניות פרק ט' (אות ה) ובמרדכי הלכות נדה דף (ש"ל ע"ב) (א ע"ד סי' תשלח) בשם סמ"ג (לאוין קיא לו): דלפי
זה אם ישבה בבית הכסא ומצאה עליו דם טהורה עכ"ל:

פרישה

(יד) **אלא עומדין בשינוי.** פירוש שהם מעורבצין ואינם לא כשיר (פירוש רעוע נעילת כמיל. עד כאן המגיה) ולא כשורה. אשר"י. ובית יוסף הוכיח מן
שהראש"ש כתב דין זה צנע"ג גדולים וקמ"ל דאף על גב דלורמן אלו מוכחת שלא בלא מהמקור וכן כתב הרשב"א עיין שם: (טו) או עומדין בחצובה.
פירוש צגול:

הגהות והערות

כלשון הרמב"ם שהעתיקו הבית יוסף והב"ח להלן, שמשמעו דהנידון הוא לענין אם
צורתן מוכחת דלאו מגופה, ולא לענין צירוף, ואולם בהלכה ה' כתב הרמב"ם "כתם
אורח מצטרף לכגרים נמצא טיפין טיפין בבגדיה אין מצטרפות" משמע דבבשרה מצטרפין
וכפירוש התוספות וצ"ע (הגור"א, וע"ש מה שפירש): [לח*] עיין הערה לד':
[ט] צריך עיון דהא הרמב"ם כתב בפירוש (ומוכח לשונו בבית יוסף ס:
ד"ה ודע) דכתם על בשרה אין צריך שיעור. ש"ך סק"ד עי"ש שהאריך. אולם
באמת לבאורה נראה מכל דברי הב"ח דאף נקטין דבריו הרמב"ם דבבשרה אין
צריך שיעור היינו דוקא בכתם כי אורחיה ולא בטיפין. ועיין עוד בש"ך שם
שחולק על הב"ח בכוונת דברי המשמרת הבית, וע"ש שו"ת גאוני בתראי סי' מו:
מ] **באמת** הבית יוסף כתב להיפך שהראש"ש סבירא ליה דבבשרה אין צריך שיעור,
וגם בראש"ש גופיה לכאורה אי אפשר לאוקמה, שבטיפין גדולים לא שייך
מה שכתב הראש"ש לחלק בין בגד לבשרה לענין חליה במאכלות, אלא צ"ל
כוונת הפרישה דדין זה אשמעינן גם בטיפין גדולים, וסוף דברי
הפרישה דאף על גב דצורתן וכו' איתא בבית יוסף: [מא] כן פירשו
התוספות (ס): ד"ה במטליות) דהוה רכותא דמטליות, ועיין בהערה
שאח"ז:

י. הרמב"ם צפרק ט'
מהלכות איסורי ביאה
[הלכה ה'] לדעתו כל
רואה דומה אחת מקרי
מדלפת, [ג"י עמוד פה
ד"ה היתה] ^(א):

י. טור [עמוד פו] וכן
כתב הרשב"א בתורת
הצית [הקשר בית ז שער ד
טו, ג, ובאר שם יט, א]
מזרייתא דמיוקת שלא
הגיע זמנה לראות וכו',
שם דף ט' ע"ב, אף על
גב דנשיית לענין דיה
שעתה הוא הדין
לכתמים, [ג"י עמוד פו
ד"ה תימקת; מגיד משנה
איסורי ביאה ט, ה]:

י. כרבי חנינא בן
אנטיגנוס שם [נח, ג]
במשנה ובדפוס רב
חסדא שם דף נ"ח ע"ב,
הפוסקים
[הרשב"א בתורת הצית בית ז
שער ד טו, ג; רמב"ם
איסורי ביאה ט, כג; רא"ש
דה פ"ח סוף סימן ו; סמ"ג
לפני ק"א לו, א]:

טו. [רמב"ם שם הלכה ו;
רשב"א שם ממשה ר"ש
פרק ו' דנגעים] ואומר
סימן אף שם בשם מהר"י
מולין, שו"ת מהר"ל
השדו"ת סימן ג' אות י:
טו*. [מהמשה שם
אגור [שם] בשם מהר"ל
[שם]:

טו. שם במשנה [נח, ג
ובגמרא שם]:

י. זרייתא שם דף נ"ט
[ע"ב] [ע"א]:

י. טור [עמוד פה;
הגהות מיימוניות איסורי
ביאה ט אות ג] בשם
הרמב"ן [הלכות נדה פ"ד
הלכה א] וכן כתב
הרשב"א [מורת הצית בית
ז שער ד טו, ג] מדברי
הראב"ד בספר צעלי
הנפש [שער הכתמים סימן
ג הלכה טא] מדלף הוכירו
פול של מקום פלוני,
וכרבי אבהו כל שיעורי
חכמים להחמיר חוץ
מכגרים של כתמים
להקל, שם דף נ"ח
ע"ב:

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

(ג) היא סברת רש"י [נדה
י, ג ד"ה מדלפת] ^(א)
ורשב"א [מורת הצית הקשר
בית ז שער ד טו, ג] והטור
[עמוד פה] ועוד פוסקים:
(ד) טור [עמוד פו]:
(ה) [תשובת מהר"י ווייל
סימן (כ"ב) (טב)]
[ובאר שם] ^(א):

ה וכתמה מהור. אפילו חזרה לראות צעונות שהיתה למודה, וכלעיל סימן קפ"ט סעיף כ"ז, עד שתראה שלש פעמים: ו ושיעור
ערשה בארבע שערות בו, כן ז"ל. ללא כמו שדפס בספרים ושיעור עדשים כ"ד שערות, והטעות נפל שהיה כתוב צראשונה כד'
שערות, וסדר המדפסם שהוא כ"ד, ואינו, אלא כד': ז שהוא שלשים ויש. כלומר, שהגרים הוא ל"ו שערות, דהיינו ששה על
ששה לאורך ולרוחב: ח כמו שהן קבועות בו, ר"ל, עם החלל שצניניהם, ולא כמו שהן דבוקים זה אל זה ממשי. ועיין דרישה
[אות ה]: ט וכל זמן שאין בו
בזה השיעור. ר"ל, שאין בו (א) פסקה מעט וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו
כגרים ועוד:

י ויש מי שאומר שאין כתמה מלא אלא אם כן ראתה (ו) דם שלשה וסתות:
הגה (א) ויש להחמיר כסדרא ראשונה:
ד תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה שלש פעמים ופסקה מלראות שיעור
שלש עונות שהם תשעים יום חוזרת (ד) לקדמותה ה וכתמה מהור ^(א) עד שתחזור ותראה שלש פעמים:
ה יי [יא] [ג] לא גזרו על הכתם (א) אלא אם כן יש בו [יב] כגרים ועוד טו (ט) ושיעור (י) כגרים הוא כתשע עדשים:
הגה (ד) [יג] שלש על שלש: טו* ו ושיעור ערשה [יז] [יז] בארבע שערות: הגה (א) ז שהוא שלשים ושש שערות ח [יד] כמו
שהן (ה) קבועות (יא) בגופו של אדם: ט [ס] [יד] וכל זמן שאין בו בזה השיעור טו (ד) אנו תולין לומר (יב) דם כנה הוא
אף על פי שלא הרגה כנה אבל משיש בו בזה השיעור אין תולין בכנה פ [טז] בין אם הוא מרובע או אם הוא
ארוך פ [יז] ואם נודמן לה (ז) גרים יותר גדול מזה השיעור משערין י ב:

הגהות רעק"א
(ג) (שם פני' ה) אלא אם כן יש בו כגרים, ולא הסד נלר ועצ נמקס
אחד, ולא היינו מנדלים הדק היה צו שיעור גרים, עיין בסדרי
טהרה (ס"ק ס"א) ד"ה מיהו יש לעיין: (ד) (שם) אנו תולין לומר.
במראה שמור טמאה אף פחות מגרים, צעלי הנפש [שער הכתמים סימן ד
ד"ה והדין החמשים]:

ביאור הגר"א
[י] [פני' ד] עד שתחזור בו, כמו שכתב סימן קפ"ט סעיף כ"ז:
[יא] [פני' ה] לא בו, כמו שכתוב שם בגמרא [נדה נח, ב] אבל נראה כו',
וכל הסוגיא כוותיה: [יב] כגרים ועוד. כרב חסדא, דרבי אבהו וכל
הסוגיא כוותיה: [יג] [הגה] שלשה בו [שער] ושיעור בו, שם במתניתין
דנגעים [פ"ו משנה א]: ^(א) [יד] [ליקוט] [הגה] כמו שהן בו, ממה שאמרו
בתורת כהנים פרשת תזריע [פרשת נגעים פ"ב פרשה ג הלכה ז] שער לבן
ומחית, מה שער לבן מקום ב' שערות אף מחיה מקום ב' שערות כו', הא
לא לעולם כו', ומשמע דמסקנא הכי, דלא קאמר דלמא: [ליקוט] בין אם הוא כו', דאינו מחלק בין עגול למשוך אלא משום דמשוך דם קינוח
הוא, כמו שכתוב בתוספתא [נדה פ"ו הלכה ד] והביאה הרא"ש שם [פ"ח סוף סימן ח], וכמו שכתוב שם בגמרא לא לעולם כו'. ועיין רא"ש סוף פרק ח'
ובכתם כו' (ע"כ):

באר היטב
(ג) פסקה. זה לא קאי אלא למופת, אלא שזופעת אפילו פסקה מעט
וחזרה וראתה והפסיקה כן הרבה פעמים, כיון שהיא שופעת אינה אלא
רואה אחת, דאי אפשר לאשה שמהא שופעת כמעין כמה ימים ומחיה,
וז"ע, כן כתב הצ"ח, [ש"ך ס"ק ד]. אלא הט"ו [ס"ק ה] כתב דודאי
שנים או שלשה ימים אפשר שמהא, ונמצא שכל שיש הפסק בין הראיות,
הן בין שופעות הן בין מולפות טיפין, נחשב לשמי ראיות (ונזקקות הכסף
ס"ק ז הסכים לדברי הצ"ח, וכתב שדברי הט"ו דמוקים, דהא
(הט"ו כתב) [הטור והמחבר כתבו] סתמא כמה ימים, ועוד, דהחוש מעיד
על זה דאי אפשר שמהא שופעת אפילו שני ימים ותמיה):
(ד) פקדמותיה. אפילו חזרה לראות צעונות שהיתה למודה, וכלעיל סימן
קפ"ט סעיף כ"ז, עד שתראה שלש פעמים, ש"ך [ס"ק ה]:
(ה) קבועות. ראה לומר, עם החלל שצניניהם, ולא כמו שהן דבוקין זה
אלל זה ממשי, ש"ך [ס"ק ח]:

מכגרים וטמאה. וכתב דנראה לי דאין אנו צריכים לשער רק כמות שבא לפנינו, והוא הדין איפכא שהא שבה לפנינו כתם וראינו שגוף הכתם פחות
מכגרים, רק סביבו הוא התפשטות לכלוכו של גוף הכתם שנצטבע מגוף הכתם, אפילו הכי טמאה, וכך הוא מדות חכמים בלא פלוג. מיהו יש לומר
דהכל לפי ראות עיני המורה, אם הדם צבור במקום אחד הרבה דיינינו ליה כאילו נתפשט, ע"ש: (י) כגרים. עיין בתשובת חכם צבי סימן ס"ז שכתב
הוא המין שקורין בונין, ומהם שני מינין, האחד נקרא טעקשי בונין, והם אותם שאין מגדלין תולעים במחבור, ועוד מין שני נקרא גרישע בונין,
ובזה הרחש מצוי, וזה המין גרים שלו דהיינו מחציתו לאחר שחלק לשנים כמו שהוא דרך גידולו שני חלקים, וכל חלק לעצמו במקום שהוא מחובר
לחבירו דומה למרובע, ובו יש לשער להלכה למעשה, עד כאן דבריו, ע"ש. ובכרתי ופלתי [תפארת ישראל ס"ק ז] כתב עליו, אם קבלה נקבל. ועיין בשאלת
יעב"ץ חלק א' סימן ס"ט שהביא סמך גדול לדעת אביו ז"ל, ע"ש. ועיין בתשובת מאיר נתיבים סימן ט' שכתב דמה שכתב החכם צבי דומה למרובע,
סימנא קא יתיב, ולאו קפידא הוא, וטעם הכרעתו לשער באותן גרישי באהנען לאו משום דסבירא ליה דחז"ל נתכונו לזה הגרים, רק הוא כמו שכתב
בשו"ע ואם נודמן גרים יותר גדול משערים בו. ולכן כתב [מאיר נתיבים] דעתה שנמצאים עוד פולין יותר גדולים מאלה, והם מן המין הראשון שזכר
החכם צבי דהיינו שאין התולעים מצויים בהם, ואינם מרובעים כלל, והם הנקראים פאסוליש, יש לשער בהם, ע"ש באריכות. ועיין בחכמת אדם שם
[כלל קין] דין ו' שכתב הנהוג בינינו שהוא בערך כמו דיטקע פרייטעש החדשה. ועיין עוד בסדרי טהרה [ס"ק י] מזה [שהביא דבספר כרתי ופלתי תפארת
ישראל ס"ק יד] השיב על שיעורו של בעל מעיל צדקה סימן כז דהוא שיעור גדול. [ועיין בתשובת חתם סופר [וי"ד] סימן ק"ו וקפ"ב שכתב דשיעור כתם
הנכון כפי שהעלה בתשובת מעיל צדקה דשם מצויין השיעור בצמצום ובדקדוק גדול וכמה טרחות ויגיעות יגעתי עד שבדקתי אחריו ומצאתי שיעורו
נאמן, וכבר סלקתי [חדושי חתם סופר נדה נח, ב] מעליו כל תלויות הכרתי ופלתי, ואף דהוא שיעור גדול הרבה, ולא נמצא כן דם מאכולת בומנינו, נראה
לי הטעם משום דתחלת גזרת כתם היה משום חומרא דטהרות, ולא פלוג רבנן וטמאו אותה גם לבדלה, שלא תהיה חוכא האשה טמאה נדה לטהרות
וטהרה לבעלה, וכיון שנאסר במנין אף על פי שבטל טעם טהרות מכל מקום גזרה לא בטלה ועדיין אסורה לבעלה, וכיון שכל עצמה לא נאסרה לבעלה
אלא מתקנת חכמים הראשונים אין לנו לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבומניהם שהיה מאכולת גדולה מצויה, אף על פי שבומנינו אין נמצא. וכתב
עוד, אך כל זה בכתם הנמצא בו (ויבא לקמן סעיף ל"ו ס"ק מ בדי"ה [אם יש בו] כגרים), ע"ש: (יא) בגופו של אדם. עיין בתשובת מאיר נתיבים
חלק א' סימן ט' שכתב דהכוונה לשער בשערות שבגוף, ולא בשערות שבראש. ואף שבדברי משה [נאות] כתב כמו שהן קבועות בראש, העיקר כדבריו
כאן בהגה"ה. וכתב שהוא רגיל לשער אם אין לו גרים של פול, בשערות הקבועים בפרק היד, הוא הזרוע שבין כף היד ובין הפרק, שם ישוער היטב
ששה שערות על ששה הן ואירין ועוד מסביב סביב שיעור חצי אירין, ע"ש: (יב) דם כנה הוא. עיין בתשובת מעיל צדקה סוף סימן כ' שכתב וכן
שמעתי מן החברים דהיה מן הראוי לטמא כתם שחור שקטן מגרים, מטעם הוה עצמו שאי אפשר לתלות במאכולת שהוא אדום, ואילו כן לא ימלט
שזכירוהו הפוסקים, עכ"ל. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק י] שתמה עליו דנעלם ממנו דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש [שער הכתמים סימן ד ד"ה והדין החמשים]
שכתב כן בהדיא, דאינה תולה במאכולת אלא כתם אדום. וכתב, ומכל מקום במקומות שמצויין פרעושים שלכלוך שלהם שחור, ואין לך סדין וסדין
שלא נמצא בו טפות שחורות מאלו, בודאי יש לתלות בהם, והכל כפי ראות עיני המורה. ע"ש:

ורכז וכו', הדוקא מרובע, מבוחר שס. ויזש פקח יי"ל, צרעת הצמיח
 וכו', ובפרק ט' מהלכות אסורי ביאה [הלכה ו] גבי כתיב וזה וכו', אבל לא
 וזה מספר השערות, ולא הרגיש שזו פוסק מאחרונים בדבר זה. ולפסע"ד
 נראה לעדירך לפנים ולפנים, עכ"ל חוט השני. מבוחר מדבריו שבצין
 ידעוהו אמרין דעשהו הוא ארבע שערות היינו רק צירוף שבין ארבע
 שערות בלא נמיחת ויניקת השערות עצמם, כזה ** ,
 לכן כתב דהם לא יותר מי"ז שערות ארבע על ארבע,
 לכן מתמיה על הרמב"ם וכל האחרונים שלא הרגישו בזה.
 אבל באמת שגג בכל זה, וגם לשון המשנה אינו מפורש
 כדצדקו, וזה המורח הכנים, אלא כמו שכתבתי, והוא
 פשוט, והיחס הכל על נכון, ח"ו אין צורך לפנים: [סולת למנה] ועיין
 במשניות מה"י וייל [סימן כז] מבוחר ג"כ כדברי, ע"ש [עין]:
 [ת] וכל זמן שאין בו כזה השיעור. דהיינו כגרים ועוד:

אלא ראייה אחת. והקשה הט"ז הא לסלקא דעתא דמקשה מאי דקתי שופעת ר"ל שופעת ממש ואפילו הכי קתני פוסקת הוי לה כשתי ראיות (דלא כמו שכתב הב"ח), וכיון דלדעת המקשה מוכרח שהדין כן הוא דהא לא פריך אלא מי קא חיי, אבל דינא דסיפא דפוסקת הוי אתי ליה שפיר, מנלן שהמתריך חולק עליו בזה ושלפי האמת אין הדין כן (כן הוא כונת הט"ז בקושייתו, מיהו אין זה קושיא כלל במה לו למקשן להקשות אמאי פסקה הוי ליה כשתי ראיות, דהא בשופעת ממש אפילו פסקה אינו אלא ראיא אחת, טפי עדיף להקשות דלא משכחת להאי דינא כלל דמי קא חיי), אכן בלאו הכי, מנא ליה לחלק בין שופעת למדלפת, דבשופעת אפילו בהפסק אינה אלא כראיה אחת, ואי משום קושייתו י"ל דהא דאמרו בגמרא דאי אפשר הוא רק בשופעת שבעה ימים, אבל הטור והמחבר שכברו כמה ימים י"ל דהיינו ב' או שלשה ימים, וזה ודאי אפשר שתתחיה. ומשום הכי מסיק הט"ז שכל שיש הפסק בין הראיות, בין בשופעת בין במדלפת, נחשב לשתי ראיות. וכן הסכים עמו בספר מנחת יצחק [תורות השלמים ס"ק ו], לאפוקי מדעת הראשונים הכסף (ס"ק ב) שחולק עליו, ע"ש: (שו"ע ב"מ ד) שהם תשעים יום. אפילו עונות שלה ממ' יום למ' יום, כיון שפסקה מראיות צ' יום סגי, כיון שאינה בת דמים נתגלה שדמיה הראשונים מקרה היו, והלכך עוקרתה בג' עונות בינונית כסתם נשים, וכמו שכתבתי בסימן קפ"ט ס"ק ס"ה, ע"ש: (ס"ק ה) כמו כו'. ועיין דרישה. ר"ל, דהא מהאי טעמא בעינן עם החלל שביניהם, דהיינו מקום יניקת השערות, אם כן בעינן נמי תצי יניקת השער מצד השני מקצה מזה ומקצה מזה אשרע קצותיהם. ומאתר שהשעור כגריס [ועוד] כמו שכתב בשו"ע קצוה לשער, י"ש לחקור שיעור שחר שקל לשער בו, וכתב בתשובת חכם צבי סימן ס"ז וז"ל, ואם תרצה לשער כגריס של פול, הדבר ברור שהוא המין הנקרא בלשון אשכנז בוניין, ויש בכאן גם בארצנו מהם שני מינים, הראשון נקרא טירקשי בוניין, והם אותן שאין מגדלין תולעים במחובר כלל וכלל, ואותן לבד היה אוכל מורי זקני הגאון בעל שער אפרים מכל מיני קטניות, שכולם יש בהם חשש תולעים חרוץ מזה. ועוד מין שני הנקרא גרויסי בוניין, ובהם תולעים מצויים, כדאיתא בסימן פ"ד והם תולעים הנמצאים בפולין כ"ו, וזה המין הגריס שלו דהיינו מחציתו אחת שחלק לשנים, כמו שהוא דרך גידולו, שני חלקים כל אחד לעצמו במקום שהוא מחובר לחבירו דומה לאמריבע, ובו יש לשער לפענ"ד הלכה למעשה, עכ"ל. ועיין בשו"ת מעיל צדקה [סימן כז] ששיער על פי

הגרסה מתעשה ערשנים, על פי למודי אקלידס, והוא שיעור גדול קרוב למטבע כסף הנקרא בלשון אשכנז זילבר גראשן. אבל הפלתי (תפארת ישראל ס"ק יד) השיג, דלקמן סעיף כ"ו כתב נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגריס בדם שנתעסקה בו, וכגריס במאכולת כו', ובסעיף כ"ה שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, שתייהן טמאות. ולפי זה צריך לומר דחצי סלע הוא יותר גדול מכגריס, דאם לא כן בשתי נשים שנתעסקו בצפור נמי נימא בכל חדא וחדא חצי סלע הוא מדם צפור וחצי סלע ממאכולת, אלא על כרחך דחצי סלע הוא יותר מכגריס, וידוע דסלע הוא שליש טפה, וטפה הוי ד' אגודלים, אם כן סלע דהוא שליש טפה הוי אגודל ושלש אגודל, וחצי סלע דהוא חצי שליש טפה הוי חצי אגודל (וששית אגודל), ואם כן שיעור גריס דההי קטן מזה אינו יותר גדול באורך ורוחב כי אם חצי אגודל (ויש רוצים לומר דמה שכחוב בסעיף כ"ה ונמצא על כל אחת כסלע היינו דם, אבל מקום הכתם נתפשט הרבה, שכן דרך דם מתפשט בכגוד פשתן כמו דיה הניתן על נייר שקרין בלשון אשכנז פלוס פאפיר, ואין הלשון משמע כן). אלא שיש לדקדק במה שכתב הפלתי דשיעור הגריס הוא חצי אגודל באורך ורוחב, דהסלע הוא עגול אלא רחבו באמצע וכן ארכו באמצע הוא שליש טפה, וא"כ חצי סלע דהוא חצי שליש טפה היינו גם כן בדרך זה, ולא באורך וברוחב, מנייה תקיש לשיעור גריס דיותר קטן ואינו כי אם חצי אגודל דהיינו ג"כ בדרך זה, ולא באורך וברוחב, דהא לא מוכח רק דגריס הוא פחות מחצי סלע אבל לא בכמה הוא פחות, ואפשר דבמעט כל שהוא הוא פחות, דהיינו חצי סלע הוי חצי אגודל וששית אגודל וגריס הוא חצי אגודל ושביעית אגודל, אלא דהיינו דוקא בעגול ולא באורך ורוחב, ומאתר שחוט המקיף את המרובע אינו יותר מחוט המקיף את העגול אלא רביעית, דהא אם תקח רצועה רחבה טפה ותקיף אותה בעגול יהיה עגול שלשה טפחים, שכל שיש ברחבו טפה יש בהקיפו שלשה טפחים [סוכה ז, ב], ואם תעשהו מרובע להיות טפה על טפה יהיה חוט המקיפו ד' טפחים, וא"כ כיון דשיעור הגריס בעגול הוא חצי אגודל ושביעית אגודל, לא תעשהו מרובע לאותו עגול עצמו יחסר ממנו באורך ורוחב רביעית מחצי אגודל ושביעית אגודל עולה החסרון קרוב לשביעית אגודל וישאר חצי אגודל מרובע דהיינו באורך ורוחב, והוה שכתב הפלתי לערך חצי אגודל:

אם בעדשים ציינום, תשובת מעיל דקדק סימן כ"ו. ועל פי זה עלה לו שיעור הכתם
כפי תמונה א' שם [במעיל דקדק] במרובע, וכפי תמונה ה' בציגור. ועיגול זה מלאמי
שהוא מעט יותר מן מטבע כסף של עשרה גדולים פוליס"ה הנחוצה ציינו. ועיין
תשובת דבר שמואל אברהם סימן נ"א שהארזך בשיעור הגרמים:

ועוד, אם תולין אותו בדם כינה שותער עם הלוהב ההוא, או נימא אחר כי הלוהב ודאי מגופה, גם האדום ממנה. העלה בשו"ת מעיל צדקה הני"ל דיש לחקל, באריות ברורות, רק שלא רצה לעשות מעשה עד שסיכמו עמו גדולי בעלי הוראה המפורסמים, ע"ש שאלה כ'. אם נמצא כתם תוך ג' ימים הראשונים של ליכונה על גב מגומי גוינים הרבה לבנים ושאר צבעים, ולא אפי' היה כתםם כחם על נימור הלבן אחד אלא שהיה מחובר ועבר הכתם על גבי חלק הצבעו צבע תכלת ויוצא על גב הלבן שבצדו שבין שני החלקים שעל גבי פספס שני הלבנים היה בין שניהם כשיעור כחם, ונחטף השואל אם שניהם מצטרפין לטמא משום כחם. ועוד, אם כל הצבעים מצילין על הכתמים וגם אם חלק הצבעו שהוא מחובר ללבן אינו מצטרף לחוד גם אלו לא היה עובר על גבי שני לבן שבצדו, ואולי על כיוצא בזה לא אמרנו שבגד צבעוהו צבעו כל שיש

ז (שם) בו. עיין בשו"ת מעיל צדקה שאלה כ"ז תמונת שיעור הריס על פי חכמת אקלידוס כיצד, דמשיערוי הכתם על כל תמונה ותמונה בדקדוק. כתם לבן שיש בו חוט אדום בקצותיו ואיו בכמות החוט לבד כשיעור כתם שהוא כגריס

יט. הרשצ"ל צמורת הנית [נית ז שער ד טו, צ] וכן כתב הרב המגיד צפרק ט' מהלכות איסורי ביאה [הלכה ו] שכן דעת הראב"ד [השגות שם] והרמב"ן [הלכות נדה פ"ד הלכה ג]: כ. רמב"ם שם והרב המגיד בשם המפרשים [שם] ומהגות מיימוניות [שם] אף אף בשם רבי שמחה וראש"ש [נדה פ"ח סימן ג] לדעת ב"י [עמוד כז ד"ה ומשמע]: כא. הרא"ש שם צפסקין [נדה פ"ח סימן ו] משום דהוי כנתעסקה צכתמים וכן כתב הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ]:

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[הערה 1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

הגהות והערות

[ו] עיין סדרי טהרה ס"ק יב שדן בדברי המוספות: [יא] כהננת הצ"י עמוד כז ד"ה ומשמע: [יב] כפי שדיק צ"י עמוד פח ד"ה וע: [יג] עיין סדרי טהרה ס"ק יב שדן בדעת המוספות: [יד] צדפוס צללין הנוסח "ואם ידעה שהרגה מאכלות תולין צננגים, דדמי למכה שצנופה, מפאת למשה. ולענ"ד ז"ע לדינא":

קד שפתי כהן

י ויש אומרים כו'. והצ"ח סוף סעיף י"צ [עמוד לא ד"ה פסק] פסק כהיש אומרים דלקמן סעיף ח'. ולפענ"ד אין להקל כלל, דצ"ס [נדה דף נ"ח ע"א] גבי לא דלמא עביד כרצועה, משמע כהרמב"ם [איסורי ביאה ט, ו], דאם לא כן תקשה מאי איריא התם על גשרו ספק טמא על חלוקו ספק טהור, הא על חלוקו נמי כתם ארוך מצטרף כדאיחא צצרייתא [נג, א] וצטור [עמוד פו] ומחבר לעיל סעיף ה', ודוק. וכן נראה דעת המוספות [נג, א] ד"ה כשורה^[1] והרא"ש [פ"ח סימן צ] א, וכן פסק צנהגות מיימוניות [שם] אף אף צשם רבינו שמחה: **יא אם הרגה כו'.** ודעת

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

ערך להם למרהיק"ש

קצ **פעיף** **אם** הרגה. הרגה הרצה פשפשים מולה צהן כפי מה שהרגה, וכן הרגה הרצה מאכלות, מוספות נדה דף נ"ח ע"ב [ד"ה וכדנרין]:

ביאור הגר"א

[טז] [פעיף ו] ויש אומרים כו'. טעמו ממה שכתוב שם ג"ח א' טפין כו', ומפרש בדטפין קטנים, דומיא דשם ג"ט א', וכן פירשו כל המפרשים כמו שכתב בתורת הבית [בית ז שער ד יח, בן בשמם, ומפרש הרמב"ם [איסורי ביאה ט, ט] הבעיא אם צורתן מוכחת שאינן מן הגוף, וכמו שכתוב בסעיף ט', הא בלאו הכי טמאה. אבל המפרשים פירשו הבעיא לענין צירוף אם שוה לחלוקה דאין מצטרפין, וזהו שכתב בסעיף ח' ויש אומרים דהני מילי כו'. והרשב"א [שם] כתב דבכל ענין שוה לחלוקה, אלא בטיפין גדולים כגרים קמיבעיא ליה, ומפרש כדברי הרמב"ם אם צורתן מוכחת כנוכר לעיל, וזהו סברא ראשונה דסעיף ח' שלא חילק. ומכל מקום מסכים הרשב"א שם לסברא שניה דסעיף ח' למעשה: [יז] [פעיף ו] **אם** הרגה כו'. עיין תוספות שם [נדה נח, ב] ד"ה כדבריו כו': [יח] [או כו' עד כו'. גמרא שם:

באר היטב

(ו) **א"א**. והצ"ח פסק כהיש אומרים דלקמן סעיף ח', ולפענ"ד אין להקל כלל, דצ"ס משמע כדעה (הראשונה שם וכאן) [השניה כאן], עד כאן לשון הש"ך [ס"ק ו]: (ז) **פשפש**. הוא וואנ"ך צלשון אשכנו, [ט"ז ס"ק ח; צ"ח ס"ק יצ]. ודעת הרשצ"ל דצמקומות שהפשפש והרשש מניוים כהם כמורמוס אף על פי שלא הרגה, והצ"ח פסק דלא כוותיה, ואינו מוכרח, וכבר נתבאר דצכתמים שומעין להקל, עד כאן לשון הש"ך [ס"ק יא], וכן פסק הט"ז [ס"ק ט]. ופירוש מורמוס הוא מין קטנים עגולה, ורמז כמעה קטנה, ומזאור צצ"י דצמקוס דמלין צפשפש אין חילוק בין ארכו כרמנו או לא, [ט"ז סס]:

אלא דגם על בשרה ועל חלוקה טמאה בכל שהוא להרמב"ם, ע"ש:

יורה דעה קצ הלכות נדה

(ח) **אם הרגה פשפש**. הוא וואנ"ך צלשון אשכנו: (ט) **או הריחה ריחו כו'.** אצל צלאו הכי לא תלין צפשפש. ח"ל הרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] הביאו צית יוסף [עמוד פט דיבור ראשון] אצל מסתמא לא תלין ציה, משום דלא שכיח. משמע דצמקומות השכיחים תלין צהו כמו צמאכלות, וכן כתב הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] צהדיא, הביאו צ"י [סס], דלז תולה צפשפש עד כמורמוס, אלא שהרב צ"י שיכל את ידי וכתב שיש לפרש דברי הרא"ש מה דכתב הרא"ש לא שכיח היינו לא

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] צהדיא, הביאו צ"י [סס], דלז תולה צפשפש עד כמורמוס, אלא שהרב צ"י שיכל את ידי וכתב שיש לפרש דברי הרא"ש מה דכתב הרא"ש לא שכיח היינו לא

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

ערך להם למרהיק"ש

קצ **פעיף** **אם** הרגה. הרגה הרצה פשפשים מולה צהן כפי מה שהרגה, וכן הרגה הרצה מאכלות, מוספות נדה דף נ"ח ע"ב [ד"ה וכדנרין]:

(ה) [שם פעיף ו] **הנמצא על בשרה בלבד**. נתפאצת למשה [פל צ"י ד"ה שכתב הרשצ"ל] כתב [דצהיגס] [דצהיגס]^[1] גם להרמב"ם [איסורי ביאה ט, ו] צודאי צעין שיעור כגרים ועוד, דדמי למכה שצנופה, ע"ש. ולענ"ד צריך עיון לדינא: (ו) [ש"ך ס"ק יא] **שומעין להקל**. יש צוה צד חומרא, צאם מלאה למעלה מהמגור כמורמוס ולמטה מהמגור יותר ממורמוס, עיין סעיף י"ז:

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

(יג) **שלא אמרו**. עיין בתשובת שב יעקב [ח"א] חלק יורה דעה סימן מ"ג כאיזה דעה יש לפסוק. ושם בסופו כתב בשם הגאון מהר"א ברורא ז"ל דיש להחמיר להרמב"ם [איסורי ביאה ט, ו], ע"ש. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק יב] שכתב עליו הדוסטמן דהלך כדעה ראשונה כפי דעת הבה"ח [עמוד צא ד"ה פסק] לא הפסיד, וכן דעת בעל מנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק ט], ע"ש: (יד) **על בשרה בלבד**. עיין בסדרי טהרה [ס"ק יג] שכתב דוקא על בשרה לבד, אבל אם נמצא גם על בגדיה אז לכולי עלמא תולה במאכלות אם אינה כגריס, וכן כתב בב"י [עמוד פח ד"ה ודע], ואפילו הכתם שבבגדיה שלא כנגד הכתם שעל בשרה, שכן דרך החלוק להתהפך הגה והנה. וכן משמע בספר תפארת למשה [סוף ד"ה בב"י סימן ק"ץ]. ע"ש. ועיין בחוות דעת [ביאורים ס"ק ו] שהוא ז"ל לא כתב כן, ע"ש:

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

הרשצ"ל [תורת הנית צית ז שער ד טו, צ] דצמקומות שהפשפש והרשש מניין תולין זה כמורמוס אף על פי שלא הרגה. והצ"ח [עמוד פט דיבור ראשון] פסק דלא כוותיה, משום דרא"ש [נדה פ"ח סימן ו] והטור [עמוד פח] והמחבר לא סבירא להו הכי. ואינו מוכרח, דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב צ"י [עמוד פט ד"ה ומכל] מכל מקום אפשר ללענין הסברא מודים דהיכא שהוא מניו תולין זו ולא דברו מזה, וכן כתב רבינו ירוחם נתיב כ"ו חלק ז' [רכא, ד] דאם נתעסקה צפשפש כו' או צמקומות שנתעסקה מהם, שיש עיירות ומקומות שמניוים לרוב, תולים זו עד כמורמוס, עכ"ל, וכבר נודע דרבינו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש. ועוד, צכתמים^[1] שומעין להלן: **יב פשפש**. צלשון אשכנו וואנך, פרישה [אות ו]:

שולחן ערוך קצ

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
אבודרהם <מהדורת קרן רא"ם> - ג אבודרהם, דוד בן יוסף עמוד מס : 127 הודפס ע"י אוצר החכמה

[ט] בין בכתם הנמצא על בשרה. מדהניח הכ"ז דעה זו בסתם, משמע שכן עיקר, כדרכו בשלמן ערוך. וכן מנזול דגדניו בסעיף ח', וכן הכרע הכ"ס [עמוד 64 ד"ה פסק] דלף על צורה לרץ שיעור, אך דטיפין טיפין מנטרפין כדבסמך סעיף (ל"ח) [ת], והוא דעת הרמב"ן [הגהות מה פ"ד הלכה ג] והרשב"א [תורת הצית צ"ח 1 שער ד טו, ג] והראש"ד [הגהות אסורי ביאה ט, ו] והטור [עמוד פטן 12] ותוספות [גמ, א ד"ה כשהוא 12]. והש"ך [ס"ק טן כתב ח"ו, ולפענ"ד אין להקל כלל, דנש"ס דף ג"ח ע"א גבי דלמא עניד כרעוהו משמע כהרמב"ם, דלס לא כן תקשה מאי אריא הוה סמך על צדו ספק טמא, על חלוקה ספק טהור, הא על חלוקה נמי כחם ארוך מנטרף, כדאיתא בצרייתא וצטור [ושו"ע] לעיל סעיף ה', ודוק, וכן כתבו המוספות והרא"ש, עכ"ל. ואין לדבריו כוונתם ומוכרחים כלל, הנה מה שכתב משמעות הש"ס כהרמב"ם דלס לא כן תקשה מאי אריא וכו', אלא לא ידעמי מאי קושיא, הא עיקר צרייתא זו קאי בעצרה בשוק של טבחים או מחזור ולעלה, ולכן דוקא על צורה טמא, מה שאין כן על חלוקה, וכדאיתא להדיא שם בש"ס דף ג"ז ע"ב, רק דמלשון הצרייתא דקמי יתור לשון קאמר דאיתא לאתויי טיפין טיפין, ועל זה שפיר משני דלמא לאתויי דעביד כרעוהו. וכן מנזול כספר בעלי הנפש להראש"ד [שער הכתמים סימן א הלכה יט] וצמגד משנה פרק ט' מהלכות אסורי ביאה [הלכה ט], שהגירסא שלפניהם היה להדיא מאי לזו לאתויי. וכן מוכרח כנו שכתבתי, וכן משמעות הרא"ש [נדה פ"ה סימן ג]. ונלזו הכי לא קשה מיד, דהא הרא"ש שהוא כדעת הרמב"ם [לדעת הש"ך] כתב גם כן דהאי שיעור דאיתא ענינא הוה, דכרעוהו אין זו שום דבר מידע, ע"ש. ואחרונה משמעות הש"ס [לחלוקה דלא כרמב"ם, ותמיהא לי טובא לפי מה שכתב המגיד משנה בפרק ט' מהלכות אסורי ביאה [הלכה ו] דטעם הרמב"ם משום דפחות מגריס ועוד ספק הוה, ועל צורה ספק טמא, ואם כן מאי מקשה הש"ס שם דף ג"ז ע"ב על צורה ספק טמא היכי דמי וכו', הלא יכולין לאוקמי בפשיטות בפחות מכגריס, וז"ל (אכן לפי טעם ההגהות מיינויות, שם אות א שכתבו הטעם משום דדוק הוה אלל דס מאלול, לא קשה מיד, דמשום דלס כן לא מקרי ספק כלל אלל ודאי טמא הוה). גם מה שכתב הש"ך שכן משמעות המוספות והרא"ש, הנה צאמת משמעות המוספות והרא"ש להיפך, וכמו שכתבו גם כן הכ"ז [עמוד 5 דיבור ראשון והב"ם, וגם דברי הרא"ש אפשר לפרש כדעת המוספות וכמו שכתב הכ"ס [עמוד 5 ד"ה אלל], וכן נראה לי עיקר כדי להשוות דעת הטור עם דבריו שנמשך אחריו בכל מקום, ואין לזוז מפסק הכ"ס, כי כנתיים שומעים להקל: [י] אם הרגה פשפש. (שקורין צלשון אשכנז וואנץ). או הריחה ריחו תולד בו עד

(מהגר פניו ו) [הא דבעינן כו' ויש אומרים כו']. כדי להבין המחלוקה שבסעיף זה ושבסמך סעיף ח' ודברי הש"ך, צריך להציע מקור הדין. תניא בברייתא [נדה] דף ג"ט [ע"א] כתם ארוך מצטרף (לכגריס ועוד), טפין טפין אין מצטרפין. ובדף ג"ח [ע"א] בעי רב ירמיה טיפין טיפין מהו, תא שמע על בשרה ספק ספק טהור טמא, על בשרה מאי לאו כי האי גוונא, ודחי לא דלמא דעביד כרעוהו, עכ"ל הש"ס. והנה דעת הפוסקים דמאי דאמרין לא דלמא דעביד כרעוהו, הוא דחוי בעלמא, וא"כ קיימא לן כפשיטות הש"ס, אלא שדעת הרמב"ם [ואסורי ביאה ט, ו] דכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור וטמא, וכתב במגיד משנה הטעם דהא מאי דאמרין שיעורא דכתם כגריס ועוד, הוא משום דכל זמן שאין בו זה השיעור אנו תולין לומר שהוא דם מאכולת, ואע"ג דאינו רק ספק אפילו הכי תולין להקל, והיינו רק בכחם על חלוקה, דעל חלוקה ספיקא טהור כדאמרין בברייתא, אבל בכתם על בשרה דאמרין בברייתא שספיקא טמא, א"כ הכא נמי ספיקא טמא, וטמאה בכל שהוא. והראב"ד השיג עליו, דהא על כרחך מאי דבעי רבי ירמיה טפין טפין מאי ולא פשט מברייתא דקתני טפין טפין אין מצטרפין, היינו משום דברייתא מיירי בטפין טפין על חלוקה, והכא קמבעי ליה בטפין טפין על בשרה אם מצטרף, ולהרמב"ם אין צריך צורף כלל, דעל בשרה בכל שהוא טמאה. והמגיד משנה תירץ דסבירא ליה להרמב"ם ודאי בטפה אחת אפילו בכל שהוא טמאה, מיהו הכא בטפין טפין גרע, שאילו נטף מן הגוף לא הוי כזה, ולא קמבעיא ליה לענין צורף, אלא אי טמאה כהאי גוונא דהוי שינוי צורה או נימא דודאי מעלמא ולא מגופה, וקפשיט מברייתא דעל בשרה כו' דכהאי גוונא לאו שינוי צורה הוה. והיינו המחלוקה שבסעיף זה, דעה ראשונה היא דעת הראב"ד שהשיג על הרמב"ם ולא סבירא ליה דעל בשרה בכל שהוא טמאה, והיש אומרים היא דעת הרמב"ם. ועל פי זה יתבאר המחלוקה שבסעיף ח', דהיש אומרים שם היא דעת הראב"ד, דמשום הכי לא פשיט רבי ירמיה אבעייתו מברייתא דקתני טפין טפין אין מצטרפין, דהברייתא בנמצא על חלוקה מיירי, וקמבעיא לרבי ירמיה בנמצא על בשרה אי מצטרפין, ופשיט ליה דמצטרפין, מכיין שהפשיטות עיקר וכו', ואפילו הכי החילוק מבואר בין נמצאו על חלוקה דאין מצטרפין ונמצא על בשרה דמצטרפין. אבל דעת הרשב"א [תורת הבית שער ד יח, ב] דכי היכי בחלוקה טפין טפין אין מצטרפין הכי נמי בבשרה, ומאי דמבעיא לרבי ירמיה טפין טפין מהו לאו לענין צירוף קמבעי ליה, דאפילו כל טפה בפני עצמה הוי כגריס ועוד מספקא ליה אי טמאה, דהא הוי שינוי צורה, אי

אמרין אילו נטף מן הגוף לא הוי כזה או לא וכמו שכתב המגיד משנה לדעת הרמב"ם [והא דלא פשט ליה מברייתא דאמרין] טפין טפין אין מצטרפין ומשמע דוקא הואיל וליכא בכל חדא שיעור כגריס ועוד רק על ידי צירוף קתני אין מצטרפין אבל אם בכל אחת בפני עצמה איכא כשיעור טמאה, ותירץ הרשב"א דמברייתא ליכא למפשט ד"ל שאני התם בבגדי פשתן, דדרך הכתנות שהולך וחוזר הנה והנה, ואין בטפין טפין משום שינוי צורה, אבל בבשרה י"ל דטפין טפין ודאי הוי שינוי צורה, וקפשיט ליה דגם בבשרה לא הוי שינוי צורה, ולפי זה אין שום חילוק בין חלוקה לבשרה, רק למאי דסלקא דעתא דבחלוקה ודאי לא הוי שינוי צורה ובבשרה קמבעיא ליה, אבל למסקנא בשניהם בעי כשיעור כגריס ועוד וגם אפילו בבשרה טפין טפין אין מצטרפין ובתורויהו לא הוי שינוי צורה, והיינו דעה ראשונה שבסמך סעיף ח': (פ"ק) ויש אומרים כו'. כהיש אומרים דלכמן. והיינו דלא כהרמב"ם, אלא גם בבשרה בעי שיעור כגריס ועוד, רק דכזה שיעור טפי בבשרה דטפין טפין מצטרפין: אפי' להק"כ כ"ל. נגד דעת הרמב"ם: כדאיתא בברייתא כו'. דקתני להדיא כתם ארוך מצטרף, ושם מיייר בחלוקה. ואין לומר נתי דלדעת הפשטן דפשיט טפין טפין מצטרפין וקשה מברייתא דלעיל דקתני טיפין טיפין אין מצטרפין, אלא ודאי דלעיל מיייר בחלוקה ואפילו הכי קתני כתם ארוך מצטרף, מוכח שפיר דעל חלוקה נמי כתם ארוך מצטרף, אבל לפי מאי דדחי השתא דגם בבשרה טיפין [טיפין] אין מצטרפין, ומאי דקתני על בשרה ספק טמא דלמא מיירי דעביד כרעוהו, גם הברייתא בתרייתא מצינו לאוקמא בנמצא על בשרה ואפילו הכי קתני [טיפין] טיפין אין מצטרפין ומשום הכי קתני נמי כתם ארוך מצטרף, אבל לעולם בחלוקה כתם ארוך אין מצטרף, וא"כ אתי שפיר באידך ברייתא על חלוקה ספק טהור אע"ג דעביד כרעוהו, (וי"ל) [די"ל] דסבירא ליה לש"ך דלא משמע דפליגי הפשטן והדחין רק לענין אבל לא לענין כתם ארוך בחלוקה, וכיון דלשיתא הפשטן טפין מצטרפין על כרחך מוכח דברייתא דקתני [טיפין] טיפין אין מצטרפין מיייר בחלוקה ואפילו הכי קתני כתם ארוך מצטרף, א"כ גם הדחין אע"ג דלדידיה לא מוכחא מלתא נמי סבירא ליה דגם בחלוקה כתם ארוך מצטרף דלא משמע דלא פליגי בהא מלתא, ואם כן שפיר הקשה הש"ך על הדחין דדחי לא דלמא דעביד כרעוהו, מאי קתני על חלוקה ספק טהור, הא על חלוקה נמי כתם ארוך מצטרף, אלא על כרחך צריך לומר כדעת הרמב"ם דעל בשרה בכל שהוא טמאה, ולא מבעיא ליה טפין טפין מהו רק לענין אי הוה שינוי צורה, וקא פשיט ליה מהתם דקתני על בשרה ספק טמא מאי לאו כהאי גוונא אלמא לאו שינוי צורה הוה, ולפי זה שפיר דחי ליה דלמא דעביד כרעוהו, כלומר לעולם טפין הוה שינוי צורה וברייתא קא משמע לן דעביד כרעוהו דלא הוי שינוי צורה, ודוקא על חלוקה ספק טהור דתלינן במאכולת אבל בבשרה ספק טמא דמיירי בפחות משיעור כגריס ועוד, ומשום הכי בחלוקה ספק טהור דתלינן במאכולת, אבל בבשרה ספק טמא דעל בשרה לא תלינן במאכולת ואין לו שיעור. ועיין במנחת יעקב [תורת השלמים סי"ט] שהשיג עליו, דהא בלאו הכי קשה אהך סוגיא דקאמר מאי לאו כי האי גוונא ודחי לא דעביד כרעוהו, אלא בדף ג"ב אמרין דהאי ברייתא דקתני על בשרה ספק טמא על חלוקה ספק טהור, מיירי בכחם שצמצא עליה מתגור ולמטה וכגון שעברה בשוק של טבחים, על בשרה דמגופה אתיא דאי מעלמא אתי על חלוקה מבעיא ליה לאשתכוחי ספק טמא, על חלוקה דמעלמא אתי דאי מגופה אתי על בשרה מבעי ליה לאשתכוחי טהור, וצריך לומר כמו שכתב הראב"ד דקושיית הגמרא מכת יתור לשון, דלא הוי ליה למימר רק על בשרה ספק טמא על חלוקה ספק טהור, אלא ודאי אע"ג דעיקר הברייתא מיירי כדאמרין בדף ג"ז בכתם שנצמצא מתגור ולמטה וכגון שעברה בשוק של טבחים מכל מקום מדהאריך בלשון וקתני על בשרה ספק טמא [ספק טהור טמא] לאתויי עוד כהאי גוונא טפין טפין, ואם כן שפיר דחי הש"ס לא דלמא דעביד כרעוהו, כלומר דאתי לאתויי דכתם ארוך מצטרף ואין הכי נמי דבין בבשרה ובין בחלוקה מצטרף, והא דקתני סיפא על חלוקה ספק טהור, לא קאי רק על מאי דמיירי מיניה עיקר הברייתא כעברה בשוק של טבחים דתולה כתמה כזה, אבל לא קאי על מאי דאתי לאתויי ברישא באריכות לשון. ואין להקשות אם כן אריכות לשון דבסיפא למה לי ולא ליה למימר רק על חלוקה ספק טהור, ד"ל דאיתא דרישא דבעי לאתויי דעביד כרעוהו טמא, והוצרך להאריך ולומר ספק טהור ספק טמא טמא תני נמי בסיפא על חלוקה כו', וא"כ לא קשה על הפוסקים, ואדרבה על הרמב"ם קשה דלדידיה למה לש"ס לשנויי דעביד כרעוהו וברייתא קא משמע לן דבכהאי גוונא לאו שינוי צורה הוה, הא הוי מצי לשנויי בפשיטות דעיקר הברייתא כעברה בשוק של טבחים, ואריכות לשון בא להשמיענו דברי הרמב"ם עצמו דעל בשרה לא בעי שיעור ואע"ג דאיכא למחלי במאכולת ספק טמא, אבל על חלוקה כי ליכא שיעורא כגריס ועוד תלינן במאכולת וספק טהור, דהא המגיד משנה ואסורי ביאה ט, ו ח כתב דטעמו של הרמב"ם דכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור הוא מברייתא דהכא, וכנזכר לעיל, וצ"ע: (פ"ק יא) אם כו'. דברי הרא"ש כו'. דבדף ג"ח ע"ב איתא בגמרא פלוגתא דרבי חנינא בן אנטיגנוס ורבנן כמה שיעור כתם, לרבי חנינא בן אנטיגנוס שיעורו כגריס ועוד דפחות מזה תלינן במאכולת אבל כגריס ועוד ליכא תו למחלי בדם מאכולת, אבל לרבנן אף ביותר מכגריס ועוד תולה בפשפש עד כתורמוס, וקיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס כמו שכתוב סעיף ה'. וכתב הרשב"א בדמקומות שהפשפש והרחש מצויים גם רבי

שמים שיהיה סמוך לגוף כל כך ולא תרית ריחו, וכחז אחר כך
שם לדמות לומר כן, והביא עוד דברי הרב המגיד [אסורי גיאה
ט, כג] שהביא דברי רשב"א, וכחז עליהם שהרמב"ן ורמב"ם לא
מילקו צין שמים או לא, אפשר דסבירא להו אפילו בשמים אין מליץ
כיון דמריח ולא אמרינן אפשר שהריחה ולאו אדעתא כו'. ולענין
הלכה נראה, כיון שהרשב"א מפרש כן בהדיא להקל, ודברי
הרא"ש מצוירים כן לפי פשוטן ומשמעותן, וכן כתב דדרי משה
[אות ח] בשם רבינו ירושם [נמיכו כו
ח"ב רכא, ד] דשמימי פשפשים
תלין בהו, ובכתמים שומעין
להקל, על כן נראה דצמקוס
דשמימי טובא פשפשים יש להקל
ולתלות בהן הכתמים עד
כתורמוס, כן נראה לי. ופירוש
תורמוס הוא מין קטנית עגולה,
ורחב כמעט קטנה. ומצויר צ"י
[שם ד"ה ואיכא] דצמקוס דתלין
בפשפש אין מילוק צין ארכו
כרחבו או לא:

35

מחצית השקל

יורה דעה קצ הלכות נדה

תורת השלמים

קז

בתורמוס. ופירוש של תורמוס מוצא צצלה דף כ"ה [ע"ג] דפירש רש"י מין קטנית עגול כמין עדשה ורזח כמענה קטנה, ושמעתי מלועז אחד שהוא מה שקורין טורמחין בלע"ז, והוא רזח כמו מטבע שקורין צמדינתו בלשון אשכנז הלצין פלין. וכמנצו הט"ז [ס"ק ט] והש"ך [ס"ק יא] דצמקומות שהפשט והרשט מלוי מולין זה עד כתורמוס אף על פי שלא הרגה, כי צמחמים שומעין להקל. ועיין עוד דצריהם בלחוך: [יא] **ויש אומרים** דהני מילי. עיין מה שכתבתי ס"ק ט': [יב] **הנמצא על בשרה**. עיין צ"ח [עמוד א' ד"ה ונשלח ערוך] מה שהאריך להתמיה על התמצה צוה, וכל דברי אים אלא דברי שגגה, כמו שכתב הש"ך [ס"ק יז], ודברי השלחן ערוך פשוטים ונכונים, עיין צו: [יג] **דבר שאינו מקבץ** **טומאה**. אפילו אם השיעור גורס להם, כגון שהוא פחות משלש על שלש, כמבוארים הדעים האלו בהרמב"ם הלכות כלים [פ"ק א–ג]. וכמנצו התוספות [נדה נה, א ד"ה כרין] והרא"ש [שם פ"ט סימן ג פ"ג, ג] דאם הוא דבר שמקבל טומאת נגעים מקבל גם כן כתמים, אף על פי שאינו מקבל שחר טומאה, ועיין בש"ך [ס"ק טז]. ואם כן לפי זה אפשר דצניח מקום שמקבל הטומאה דנגעי צמים, גם כן מקבל כתמים. ועיין ברמב"ם מטומאת לרעם [פ"ק יז]:

הרא"ש כפשוטו דלא תלינן בפשפש משום דלא שכית, אבל היכא דשכית הרבה תלינן, וא"כ דברי הרא"ש הם ממש דברי הרשב"א. ועל פי זה משיג הש"ך על הב"ח דפסק דלא כהרשב"א, משום דהרא"ש והטור לא סבירא להו הכי, דליתא, לא מיבעיא אם תפרש דברי הרא"ש במה שכתב דלא שכית כפירוש הב' דלא שכית פשפשין, משמע אבל היכא דשכית גם רבי חנינא בן אנטיגנוס מודה דתולה בפשפש, א"כ אדרבה הרי כתב הרא"ש כהרשב"א, אלא אפילו יהיו דברי הרא"ש כפירוש א' שכתב הב"י (ומה שכתב הש"ך דאפילו יהיה פירוש דברי הרא"ש כפירוש השני שכתב הב"י כו', ר"ל פירוש הא' שכתב הב"י), דמה שכתב הרא"ש משום דלא שכית, היינו דלא שכית שיכא הפשפש קרוב לבשרה ולא תרית ריחו, ואם כן י"ל דהרא"ש פליג על הרשב"א וסבירא ליה דאפילו היכא דשכית פשפשין סבירא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס דאיה תולה בפשפש מהאי טעמא, מכל מקום אינו מוכרח, ד"ל דגם הרא"ש מוקי פלוגתייהו דרבי חנינא בן אנטיגנוס ורבנן בשכית ולא שכית, כהרשב"א, והוקשה להרא"ש טעמא מאי לרבי חנינא בן אנטיגנוס אינה תולה בפשפש, וכתב טעם זה דלא שכית שיכא הפשפש כל כך קרוב לבשר ולא תרית ריחו, אבל משכית לגמרי לא דבר הרא"ש כלום, ונהי דלפי זה אינו מבואר להדיא בהרא"ש דסבירא ליה כהרשב"א כמו לפירוש השני, מכל מקום גם ההיפך אינו מבואר בו, וי"ל דמודה הרא"ש בשכית לגמרי דתולה בפשפש ולא משגחינן התם בטעמא דלא שכית שיכא כו' ולא תרית ריחו, ולפי זה כיון דלפירוש השני מבואר (גם) כן להדיא כהרשב"א, ולפירוש הראשון אינו מבואר להיפך, אם כן ודאי קיימא לן כהרשב"א: **ע"פ דברי הרא"ש כו'**. אלמא דגם דעת הרא"ש כהרשב"א, דבמקומות שהפשפשין מצויין תלינן בהם: [ס"ק יב] **[פשפש כו']**. עיין בספר מנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק י] שכתב ששמע מלועז אחד ששיעור כתורמוס הוא כמו [מטבע] שאנו קורין בלשון אשכנז חצי פאצין, ע"ש: [ס"ק יג] דהני מילי כו'. **אפילו אכברא**. דגם בכחם הנמצא על בשרה בעי שיעורא, מכל מקום מודים דלענין זה תורמוס לא נמצא על בשרה, דבבשרה טפין טפין מצטרפין: **אסברא אחרונה כו'**. ר"ל, דלסברא האחרונה שהיא דעת הרמב"ם, הא דמבעיא בש"ס טפין מהו היינו מי נימא דהוי שינוי צורה ואילו נטף מן הגוף לא היה כזה, או לא, אבל למאי דמסקינן דלא שינוי צורה הוא אין צריך לצירוף הטפין, דהא בכל שהוא על בשרה טמאה, ואם כן איך שייך לשון מצטרף לכגרים ועוד, דהא בלא צירוף טמאה בכל שהוא, אלא ודאי דקאי לסברא ראשונה דגם בבשרה בעי כגרים ועוד, וקאמר דעל בשרה טפין טפין מצטרף לכגרים ועוד: [פ"ק יד] **כתם כו'**. [אשון זה. שהוא] לשון הרמב"ם: **כפירוש הב"י כאן כו'**. ר"ל, אי סבירא ליה להמחבר כשיטתו בב"י, דמלשון הרמב"ם זה נלמוד דבשרה אפילו בכל שהוא טמאה, והיינו כפי מה שהבין הב"ח פירוש דברי הב"י, וכמו שכתב בסוף הס"ק: **דיש אומרים שנמצא כו'**. ר"ל, דהא הריש אומרים מחמירין יותר מדעה ראשונה, ואפילו הכי לא כתבו רק דעל בשרה טפין טפין מצטרפין, משמע אבל מכל מקום צריך שיעור כגרים ועוד גם בנמצא על בשרה, ואחר כך כתב לשון הרמב"ם כו': **אלא בדאיכא כו'**. ר"ל, בכל טפה בפני עצמה, וקא משמע לן דלאו שנוי צורה הוא: **אם כן הוא מיקץ כו'**. ר"ל, וקשה גם כן כנזכר לעיל למה כתב לשון הרמב"ם שבסעיף זה בסתם ולא בלשון יש אומרים: וגדולים. ר"ל, טפין גדולים: וגם **היאך אפשר כו' הוה ליה למימר שכתבתי בסמוך ועוד כו', כצ"ל**: **דלא תלינן בדם מאכולת כו'**. ר"ל, בבשרה, ואם כן ממילא נשמע דבבשרה אפילו פחות מכגרים ועוד טמאה: **ואם כן אדרבה משמע כו'**. דהיא גופא קשיא למה כתב הב"י וכדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל, דהיינו דברי הרמב"ם בדין ו', ולא כתב כדברי הרמב"ם שכתבתי בסמוך, והיינו דברי הרמב"ם שבסעיף זה, א"כ אדרבה משמע כו': **וכן הרשב"א במשמרת הבית שם כו'**. קאי אדלעיל שהקשה דהיאך אפשר לומר דהרשב"א הבין כן ברעת הרמב"ם, ועל זה כתב בדאמת הרשב"א במשמרת הבית שם כו': **שהרמב"ם מפרש כו'**. ר"ל, דהרשב"א אליבא דנפרש סבירא ליה שם דגם בבשרה אינה אלא כגרים ועוד, וסבירא ליה דגם בבשרה טפין אין מצטרפין, והא דבעי טפין מהו לאו לענין צירוף קמבעיא ליה, אלא מיירי שכל טפה בפני עצמה הוי כגרים ועוד, ומבעיא ליה אי אמרינן אילו נטף מן הגוף היה כזה או לא, ועל זה כתב שם שגם הרמב"ם מפרש האבעיא בש"ס לאו לענין צירוף, ולא מטעמא דהרשב"א, אלא מטעם אחר הרמב"ם סבירא ליה דבבשרה אפילו בכל שהוא טמאה ואם כן מאי קמבעיא ליה טפין מהו דעל כרחך בבשרה מיירי כנזכר לעיל ובבשרה בלא צירוף טמאה בכל שהוא, אלא ודאי דלענין צירוף לא קמבעיא ליה אלא מפרש גם כן האבעיא לענין אי אמרינן אילו נטף מן הגוף לא היה כזה או לא: **ואין בהם קושיא כלל (כו')**. ר"ל, דיפה עשה שכתב סעיף זה בסתם, דהוא לשון הש"ס ומוסכם אליבא דכולי עלמא, כנ"ל:

פתחי תשובה

דלא גרע מלבדים דמקבלי טומאה, ע"ש. ועיין בשו"ת שיבת ציון סימן ל"ט שגדול אחד הקשה על דברי הגודע ביהודה הג"ל ממה שכתב הרמב"ם בהדיא פרק ב' מהלכות כלים [הלכה א] דהנייר אינו מקבל טומאה, והיינו טעמא דלא דמי ללבדים, דבנייר פנים חדשות באו לכאן, והשיב לו דיש חילוק בין נייר שלנו שנעשה מבלווי סחבות או מעשבים כתושבים שהוא מעשה לבדים, זה בודאי מקבל טומאה, והביא על זה ראיה גדולה, אבל נייר שהיה להם בדורות הקודמים, ועדיין עושים כן במדינות הודו, מעלי אילנות וירקות או על קליפת עצים שהחליקו והתקינו אותם לקבל הדיו, זה אינו מקבל טומאה, ומוה מיירי הרמב"ם. והשיג על אותו הגדול במה שכתב דלא דמו ללבדים כיון דפנים חדשות באו לכאן, דזה אינו, שהרי אין אנו דנין שיקבל טומאה מפני שהיה ארוג בתחלה, אלא ממה שנעשה תחת מעשה לבדים, ע"ש. ועיין בסדרי טהרה [ס"ק יט] שכתב אם נמצא על נייר שלא על ידי בדיקה וקנחה, אלא שטרה עליו או ישבה עליו, כתב בתוספות יום טוב פרק ב' דכלים [משנה ה] דאין טומאה שייך בנייר^[1]. הגם דאיהו מיירי בנייר שהיה בזמן הש"ס שהיה מעשבים מה שאין כן בנייר דידן שהוא נעשה מבגדי פשתן, מכל מקום נראה דאין חילוק, שהבגדי פשתן נטחין ופנים חדשות בא לכאן, עכ"ל. וכן כתב בחכמת אדם כלל ק"ג דין ח'^[2]. ואילו ראו דברי הגודע ביהודה ודברי בנו הגאון גר"ו בתשובה הג"ל [שיבת ציון] לא כתבו כן [*עתה נדפס שו"ת חתם סופר חלק ששי, ושם בסימן פ"א כתב דאפילו נייר דידן אינו מקבל טומאה ולא כתמים. דכיון שנכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרות,

(טו) **עד כתורמוס**. עיין בסדרי טהרה [ס"ק טז] שכתב דצ"ע לדידן דקיימא לן לקולא (לקמן סעיף כ"ו) בהא דנתעסקה בכגרים דתולה בנמצא עליה כשני גריסין, ואם כן בהרגה פשפש דהוי כמו נתעסקה בכתמים אם יש תלתות בזה אם הם כתורמוס ודאי, ולומר דאותו עוד הוא ממאכולת: (טז) **מיפין הרבה**. עיין בספר בינת אדם שער בית הנשים [כלל קיג] סימן ט"ז לענין כתם שנמצא על בית יד של נשים על מקום הקמטים, אי הוי כטיפין טיפין, או נאמר שמצטרף. וכתב דאם אינו תפור פשוט דאינו מצטרף, כי כל קמט עומד לעצמו. ואפילו אם תפורים צ"ע, דעל כל פנים יש אויר ביניהם, ע"ש: (יז) **שאינו מקבץ טומאה**. עיין בסדרי טהרה סוף ס"ק צ"ג [ד"ה מזה יצא] שכתב דיצא לו דין חדש בהא דקיימא לן בנמצא כתם על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו וטהרה, מכל מקום אם אותו דבר שנמצא עליו מונח על גבי דבר המקבל טומאה כיון דשטמא משום משה לכן גם האשה טמאה כו', ע"ש. ועיין במנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק יג] שרוצה להחמיר בנמצא על בנין מחובר כיון שהוא מקבל טומאת נגעים לשיטת התוספות והרא"ש, ע"ש. ובכרתי ופלתי [תפארת ישראל ס"ק טז] חולק על זה, וכן הסכים הסדרי טהרה [ס"ק טז], ע"ש. ועיין בגודע ביהודה תניינא [ידן] סימן ק"ט דמה שמקבל טומאה מדרבנן מקבל כתמים, ע"ש: (יח) **לא גזרו עליו**. עיין בתשובת נודע ביהודה [מהדורא קמא] חלק יורה דעה סימן נ"ב טעם לזה. ועיין חוות דעת [ביאורים ס"ק ח] שהשיג עליו (ועיין מזה בתשובת חתם סופר י"ד סימן קפ"ב). ועיין בגודע ביהודה תנינא [ידן] סימן ק"ה שכתב דנייר שלנו מקבל כתמים,

^[1] הדפסה ברולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

סדרי טהרה סימן קצ י'

בשו"ת מעיל צדקה סוף סימן כ' כתב ז"ל, וכן שמעתי מן החברים דהיה מן הראוי לטמא כתם שחור שקטן מגריס מטעם הזה עצמו (ר"ל, שאי אפשר לתלות במאכולת שהוא אדום, וכמבואר בפרק כל היד שם יט, ב), ואלו כן לא ימלט שיזכרוהו הפוסקים, עכ"ל. ותימה גדולה איך נעלם ממנו דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש בסוף שער הכתמים [סימן ד] ז"ל, דין החמישי, אף על פי שאין לה במה לתלות תולה כגריס במאכולת, ואינה תולה בו אלא כתם אדום, עכ"ל. הרי להדיא מבואר דאינו תולה כתם שחור במאכולת. ובאמת צ"ע על הפוסקים שהשמיטו דין זה ולא ביארו בהדיא. מיהו במקומות שמצוין פרעושין שלכלוך שלהם הוא שחור, ואין לך סדין וסדין שלא נמצא בו טפות שחורות מאלו, בודאי יש לתלות בהם. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות בפרק הרואה [פ"ט משנה ב] ז"ל, והרגה בפרעושים. והכל כפי ראות עיני המורה. ועיין מה שאכתוב לקמן סעיף (ל"ז) [לו ס"ק סא ד"ה ולא ידעתי] בעזרת השם:

סדרי טהרה סימן קצ

(כא) וכן כתם שנמצא על בגד צבוע. עיין בתשובת מעיל צדקה סימן ס"ב בדין כתם שנמצא על בגד מנומר בגווני הרבה, לבנים ושאר צבעים, ולא היה כשיעור כתם על נימור לבן אחד, אלא שהיה מחובר, ועבר הכתם על גבי חלק הצבוע צבע תכלת ויוצא על גבי הלבן שבצדו, דבאופן שבין שני חלקים שעל גבי פספס של שני הלבנים היה ביניהם כשיעור, ויש לספק אם שני הלבנים מצטרפין לטמא משום כתם הואיל והפסיק ביניהם הצבע, אף על גב שגם על הצבע עבר הכתם, מכל מקום י"ל דאין הצבע מטמא, א"כ הוא הפסק ואין השני לבנים מצטרפים. ומסיק דאין הכתם שעל הצבע מצטרף, אבל שני לבנים מצטרף, כיון שהכל הוא כתם אחד ומתחבר כל אחד על ידי הכתם שעבר על גבי הצבע, אף על גב שמה שעל גבי הצבע אינו מצטרף להשלים השיעור גריס, מכל מקום עושה חבור לצרף שני הלבנים אהדדי, שאם יש בין שניהם כגריס טמאה, ובאם לאו טהורה אף על גב שעם החלק הצבע הוא כגריס, דחלק הצבע אינו מצטרף להשלים השיעור, עכ"ד:

שו"ת מעיל צדקה סימן סב

ובדין הכתם שאינו כשיעור במקום פספס הלבן שבו אלא בהצטרף עמו חלק הכתם שעל הלבן שמצד הפספס הצבוע שעמו והוא גם הוא נכתם עד שהם אחד נ"ל אף כי לכאורה נראה שהוא דומה למאי דאיתא בנגעי' פרק י"א משנה ז' קייטו שיש בו פספס' צבועי' ולבנים פושין מזה לזה והתם טעמו משום דפסיון רחוק נמי מטמא הא לאו הכי לא וא"כ בנדון דידן הרי שני כתמים

רחוקים אינם מצטרפין והיה נראה שהוא טהור בכה"ג אבל באמת אין הנדון דומה למאי דשנינן שם דהכא משום הכי טיהרו שני כתמים שאינן מחוברים מפני שאפשר שכל א' דם מאכולת הוא בפני עצמו ואין לך כל סדין שלא יהי' עליו טיפין הרבה לאפוקי כשהוא רצוף ע"י דם שנכתם ע"ג פספס הצבוע שקרוב להיות ג"כ דם טמא הא וודאי עושה את שניהם א' לענין צירוף ואפי' כתם לבן שאינו מטמא אלו ימצא בשני קצותיו כתמים שיהיה בהן כדי שיעור לטמא י"ל שיש לצרפם ולטמאן וכן משמע בתשוב' הרמ"א סי' צ"ז הזכרתיה פעמים רבות ואף כי כתבתי בכתם א' שהוא סמוך ללבן שקרוב לוודאי שאותו הלבן בה מגופן ואין באותו הטמא כשיעור כתם כתבתי שיש להקל לומר דאיתרמי כה"ג מדם מאכולת דאגב זוהמא דם מאכולת הוא מ"מ אם יש בשני קצותיו שני כתמים המצטרפים להיות בין שניהם כשיעור ויש כתם לבן ביניהם מצטרפין ולא תלינן שניהם במאכולת דכ"ה לא איתרמי ומכ"ש בנדון דידן שאפשר להיות כולו א' מן הגוף אלא שאין חלק שע"ג הצבוע מצטרף להשלים השיעור (ובאמת שגם בזה הי' נראה להתיישב בדבר אם יש להקל בו אלא שכבר כתבתי במקום אחר שיש להקל בנדון קרוב לזה ובלא"ה כיון שכתמים דרבנן להקל שומעין) אבל כל שיש בשני חלקי הלבן כשיעור והוא מתחבר כאחד עם החלק שע"ג הצבוע נ"ל להחמיר ולא אמרינן דאיתרמי כה"ג כמו בכל הכתמים שאין תולין דאיתרמי שני מאכולת יחד.

חוות דעת ביאורים סימן קצ ס"ק ט

(ט) בגד צבוע. ואם מקצתו צבוע ונמצא חצי גריס על מקום הצבוע וחצי גריס על מקום הלבן טמא, כמבואר בסוף סימן ק"צ בט"ז [ס"ק מא] בענין תשובת הרמ"א [סימן צז], כיון שרואין שהכל כתם אחד, ובודאי מגופה אתי כיון דאי אפשר לתלות במאכולת. וכן נראה דאם החצי מהכתם כגריס יש לו מראה טהור וחציה מראה טמא וניכר שהוא כתם אחד דטמאה. ובתשובת אחרונים נמצא דאינו מצטרף מקום הצבוע עם מקום הלבן, אבל שני מקומות לבנים מצטרפים אף שמפסיק מקום צבוע, ולפענ"ד נראה כמו שכתבתי:

39

קפג [א] והוא שתרגיש ביציאתו. אע"ג דמחצית לקמן נקטין ק"ץ [סעיף א] דלע"ג דלא הרגשה רק נכנס צלמא על גופה או על חלוקה טמאה, היינו כשיעור גדול כגריס ועוד, כמבואר לקמן. והמחבר דבא לומר שהיא טמאה אפילו נטפת דם כחודל, על כן כתב נכנס צלמא והוא שחרגש, וזה גם כן כונת העור [עמוד א] שהוא כלשון המחבר: [ב] בחדל. הוא הדין פחות. ש"ך [ס"ק ג]: [ג] שבעה נקיים. דעכשיו לפי שאין לנו ציקלין כולן כזה גדולה שיהיו חכמים, ולכן לא כתב המחבר החלוקים אלא מקרי נדה או זנה גדולה. וצלבו העתיקו וכתב כלשון העור [עמוד א], וז"ל, אם ראתה בתוך הי"א יום שלשה ימים רצופים ונעשית זנה גדולה אינה חוזרת לימי הנדות עד שיהיו לה שבעה נקיים ואז יתחילו ימי הנדות ואחריהן ימי הזיווג וכן לעולם עכ"ל, והוא כדעת הרמב"ן [יחידוש נדה נה, א ד"ה מדאמרין; הלכות נדה פ"א הלכה י' ורש"י [פרקי ת, א ד"ה פתח], ושלם כדעת הרמב"ם [אסורי ביאה ג, ד – ו; סג, א] כמבואר בב"י [עמוד ב ד"ה אצל באורך, והש"ך בס"ק ד' העמיק רק מחלת דברי הלבוש, על כן הדין שדעתו כדעת הרמב"ם והש"ך עליו, וצאמת דבריו המה כלשון העור ממנו שהוא כדעת רש"י והרמב"ן, והוא פשוט להעמיק:]

ארגישה וקתני משוך טמא. לא, לעולם דארגישה ואימא הרגשת עד היא, משוך ודאי מגופה אתי, עגול טהור, עד כאן דברי הש"ס. ויש לפרשו ב' אופנים. אופן א', דהא דאמרין לעולם דארגישה כלומר שהיא אומרת כן דהרגישה, ומשום הכי משוך דודאי דם בדיקה הוא וגם הרגשה טמאה, אבל עגול טהור, אף על גב דאומרת שהרגישה אמרין דטעות הוא בידה, דאימור הרגשת עד הוא והיא סברה דהרגשת דם הוא, דהא ודאי אין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך. ולפי זה כשאמרה דידעה שלא הרגשה אפילו משוך טהור. ואופן ב', דהא דאמרין לעולם דארגישה לא שהיא אומרת כן, אלא דהיא אומרת דלא הרגשה ואפילו הכי משוך טמא, דאמרין טעות הוא בידה, היא סברה דהרגשתה היא הרגשת העד ומשום הכי אמרה דלא הרגשה, ובאמת היא הרגשת דם, וכיון דמשוך ודאי דם בדיקה הוא וטמאה, אבל עגול טהור דאין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך. ובשני הפירושים הגדולים הנ"ל. ולפי זה בכל בדיקה שברקה ומצאה דם או שקנתה עצמה אחר תשמיש ומצאה דם בלא הרגשה כלל, אם הוי חשש איסור דאורייתא או לא, תליא בשני פירושים הנ"ל, דלפירוש קמא ליכא איסור דאורייתא כיון דאמרה דלא הרגשה, ולפירוש בתרא הוי חשש איסור דאורייתא דאימור הרגשת העד הטעה אותה לומר דלא הרגשה ובאמת הרגשה הרגשת דם, ע"ש. ועיין ט"ז סימן ק"צ ס"ק כ"ג משמע דסבירא ליה כפירוש קמא הנ"ל, ע"ש: [פ"ק ד' שבעה כו'. וזה גדולה כו' יד יטעות כו'. כאשר יתבאר בסמוך [נ"ה ותימה]: וכתב ב"בסוף הארבעה קצת כו'. ר"ל, אף שאינו נהוג בזמן הזה: מקור ויסוד, כצ"ל: בביאור הדינים כו'. ר"ל, מה דהוה שלא אליכא דהלכתא: אבל כבר השיגו עליו כל הפוסקים כו'. שהדין תורה כך הוא, משעה שהאשה מתחלת לראות דם מתחלה הם ז' ימי נדה, ובאותן ז' ימים בין אם לא תראה רק ראה ראשונה ובין שתהיה שופעת כל ז' רק שתפסיק בטהרה ביום ז' קודם יום השמשות, טובלת בלילה ח' וטהורה. ומיום ז' ואילך עד י"א יום נקראים ימי זיבה, ומשפטה בהן אם ראתה יום אחד בלבד אף שתפסיק בטהרה אסורה לטבול בלילה, אלא משמרת כל הלילה שאח"כ, אם לא תראה תטבול למחר אחר הנץ החמה, וזו היא שנקראת שומרת יום כנגד יום, שהרי צריכה להמתין עד הנץ החמה ומקצת יום ככולו, ומכל מקום אסורה לשמש כל היום שמה תראה ותסתור טבילתה ונמצאת טמאה למפרע ונמצא שבעל זבה, ומשום הכי אסור חכמים אף הטבילה כל היום, דאם תטבול חיישין שמה תשמש, אלא משמרת כל היום אם לא תראה תטבול בלילה, ואפילו ראתה גם ביום הב' גם זו בכלל שומרת יום כנגד יום היא, שמן הדין טובלת ביום השלישי אחר הנץ החמה ואסורה לשמש כל היום, דאם תטבול חיישין שמה תשמש, לכן ממתנת כל היום, אם לא תראה תטבול בלילה. אבל אם ראתה גם ביום השלישי נעשית זבה גדולה, ולא תטהר עד שיהיו לה שבעה נקיים חוץ מיום שפסקה כו'. ומן הדין טובלת ביום ז' אחר הנץ

גליון מהרש"א

קפג [א] [ש"ע סעיף א] והוא שתרגיש ביציאתו כו'. בספר כרתי ופלתי [תפארת ישראל ס"ק א], כתב, כיון שנועד לה שבא מגופה רק בלי הרגשה אפילו טפת דם כחודל טמאה משום כנס. ודלא כהמנחת יעקב [תורת השלמים ס"ק א]. וכן משמע בסימן ק"ץ [סעיף א] גבי נמצא על שרה, ע"ש. עוד הוכיח שם [תפארת ישראל ד"ה ונהג] כדעת הרמב"ם [אסורי ביאה ט, א ושם ה, ה] והתורמת הדשן [ח"ב סימן מז], מגמרא דסוף פרק ב' בנדה יז, ב ופרק ב' דשבעות יח, א] דבדיקה דהכנסת עד, אף שלא הרגשה הוי ספיקא דאורייתא, כי תולה ההרגש בעד: [יד אבהו] [ע"כ]:

ב [ש"ך ס"ק ג] והוא הדין פחות. וכן הוא להדיא במשנה ריש יוצא דופן [נדה מ, א]. אלא דבמשנה מיירי לענין נדה דאורייתא, והאחרונים חידשו שצריכה שבעה נקיים אף שהוא פחות מחדל ואין בו כדי שלש ראיות, ועיין בב"י [עמוד ז ד"ה כתב הר"ן], ע"כ:

ג [ש"ך ס"ק ד] וזהו דעת הרמב"ם אבל כבר השיגו עליו כל הפוסקים כו'. עיין ש"ך שאריך להשיג על הלבוש שחפס חשבון הרמב"ם ז"ל בימי נדות וזיבות, אשר כבר חלקו עליו כל הבאים אחריו. וגם התמיה על הלבוש שסותר דבריו בסימן קפ"ט [סעיף אב]. ואני בניתי לא וכתתי להבין דברי הש"ך, שהמקדק דבריו הלבוש יראה דבריו נכונים ואזיל בשיטות החולקים על הרמב"ם, והוא, לדעת הרמב"ם ז"ל כך הוא, דאשה שהוקבע וסתה מתחילין שבעה ימי נדות ואחריהם י"א ימי זיבה, וכן לעולם כסדר הזה, אף שלא ראתה דם מתחלה, כשתראה דם אשר לחשבונה הוא בימי י"א ימי זיבה, נעשית זבה אם תראה בהם. וכן לדעת הרמב"ם ז"ל, ואם תראה ג' ימים בסוף י"א ימי זיבה והוצרכה לישב שבעה נקיים, אם תראה אחר כך דם אינה סותרת מניינה, כיון דמה שראתה דם הוא לחשבונה ימי נדה, ואינו סותר אלא דם זיבה ולא דם נדה. כדמפורש ברמב"ם פרק ז' מהלכות אסורי ביאה הלכה י"א, וע"ש בהרב המגיד. מה שאין כן לדעת הר"ן הפוסקים החולקים על הרמב"ם החשוב הוא כך, דהאשה בתחלת ראייתה מה שראתה הוא דם נדה, וצריכה להמתין שבעה ימים ותטבול וטהרה לבעלה, ואחר כך נכנסים י"א ימי זיבה, ואם ראתה בהם ראה אחת או שתיים הוי שומרת יום כנגד יום. ואם תראה שלשה הוי זבה גדולה וצריכה שבעה נקיים. וכל זמן שלא

ספרה שבעה נקיים הכל לימי זיבות חשוב, ואם ראתה בהם דם אף שכבר עברו עליה י"א ימי זיבה מכל מקום כל זמן שלא ספרה שבעה נקיים סותר הכל, וחשבונן לה לימי זיבות. וכן אם לא ראתה כל י"א ימי זיבה, ועברו כך כמה ימים, אם ראתה בהם מתחילין ימי נדות ואחריהם ימי זיבה, דאין זיבות אלא סמוך לימי נדות. ועיין בדברי הרמב"ן [יחידוש נדה נה, א ד"ה מדאמרין; הלכות נדה פ"א הלכה י' והר"ן [שם ד"ה ד' ימים] ודבריו הרב המגיד [שם ג, ד] שביבא שית הרמב"ן ז"ל. ונהג הש"ך הבין דבריו הלבוש מדכתב, וכן לעולם שבעה ימי נדה וי"א ימי זיבה. דהיינו דתפס חשבון הרמב"ם, דהאשה כל ימייה בין תראה בהם בין לא תראה בהם, הוא כך, לעולם שבעה ימי נדה וי"א ימי זיבה. ותימה גדולה על הש"ך ז"ל, האין אפשר לפרש כן דברי הלבוש, הלא בהדיא כתב הלבוש שם ז"ל, ואם עברו כל הי"א יום שבין נדה לנדה ולא ראתה בהן חזרת לתחלת ימי נדותה, ואם שוב תראה תוך ה' ימים יש לנו דעת נדה שכתבנו בתחלת הסימן. ואם ראתה בתוך הי"א יום ג' ימים רצופים ונעשית זבה גדולה, אינה חוזרת לימי הנדות עד שיהיו לה שבעה נקיים, ואז יתחילו ימי הנדות ואחריהם ימי זיבות, וכן לעולם כל ימייה, וכל זה מדין תורה וכו', עכ"ל. ואם ראתה הלבוש כדברי הש"ך ז"ל, הלא הלבוש שחבר את דבריו תוך ד' ימים, כיון דכתב דאם ראתה בתוך הי"א ג' ימים רצופים נעשית זבה גדולה ואינה חוזרת לימי הנדות עד שיהיו לה שבעה נקיים, וזה אינו כדעת הרמב"ם ז"ל, דלדעת הרמב"ם כיון דימי הנקיים משכים בימי הנדות, אינם נקראים ימי זיבה רק ימי נדה, ואם ראתה בהם אינה סותרת מניינה. אלא ודאי, דכוונת היינו אחרי י"א ימי זיבה, אם תראה בהם מתחילין ימי נדות אלא סמוך לנדות, וכל זמן שלא ספרה שבעה נקיים הכל לימי זיבה [יחשב], ואם ראתה בהם סותרת כל מניינה. וכוונת הלבוש, וכן לעולם ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה וכן כל ימייה, היינו אם ראתה בהם דם מתחילין ימי נדה ואחריהם י"א ימי זיבה, וכן כל ימייה היינו אחרי י"א ימי זיבה, אם תראה בהם מתחילין ימי נדות ואחריהם ימי זיבות, וכן כל ימייה, לאפוקי אם לא תראה בהם דם לעולם אינם נקראים ימי זיבה, דאין זיבה אלא הסמוך לנדות, רק כוונת הלבוש אם ראתה בהם דם. וזה ברור מאד לענ"ד, והתמיה על האחרונים שלא הרגישו בדברי הש"ך בהם:

עוד ראיתי מלתא דתמיה בשו"ת הנזכר [מעיל צדקה] סימן כ' וז"ל..... דכל שהוא בפחות מכגריס וודאי לא גזרו רבנן, דעל כיוצא בזו לא היתה גזירתם אף על גב דודאי מגופה אתיא, כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם, וכמו שלא גזרו על הכתמים בבגד צבוע וכיוצא בו, להכי פשיטא ליה דבעינן כגריס ועוד, ומשמעות לשון הטור [עמוד פז] נמי משמע הכי, דכתב לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגריס, עכ"ל:

.... מה שכתב דהכי משמע לשון דלא גזרו דאפילו אי ודאי מגופה אתיא (ו) כיון שהוא בפחות מכגריס ועוד טהורה, ולדעתו צריך לומר הא דאיתא בגמרא ובפוסקים טעמא דבעינן כגריס ועוד משום דתלינן במאכולת הכי פירוש, כיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת לאברהם אבינו שתהיה יושבת תחת בעלה, משום הכי לא גזרו כלל על פחות מכגריס ועוד אפילו אי וודאי מגופה אתיא, משום לא פלוג, כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מן התורה אלא מדרבנן טמאה, הם אמרו והם אמרו. ועל פי זה היה ניחא מה שהפוסקים סתמו דבריהם דכתם בפחות מכגריס טהורה ולא חלקו בין כתם שחור לכתם אדום, דהא במאכולת לית לן למיתלי אלא כתם אדום, וכמו שכתב באמת בספר בעלי הנפש שהבאתי לעיל [ס"ק י' ד"ה ובשו"ת], אלא ודאי דסבירא להו להפוסקים כיון דחכמים לא גזרו על כתם בפחות מכגריס ועוד אפילו היכא דליכא למיתלי במאכולת אפילו אי ודאי מגופה אתיא, שוב אין לחלק בין כתם לכתם, אלא בכל המראות כתמים לא גזרו עד שיהא בו שיעור:

ובאמת כן נראה מספר מנחת יעקב דסבירא ליה כמו שכתב המחבר הנ"ל דלא גזרו על הכתם בפחות מכגריס ועוד אפילו אי וודאי מגופה אתיא, שכתב בריש סימן קפ"ג [תורת השלמים ס"ק א] אמה שכתב המחבר בשו"ע אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה והוא שתרגיש ביציאתו וכו', וז"ל, ואף על גב דמתבאר לקמן סימן ק"ץ דאע"ג דלא הרגישה רק בכתם בעלמא על גופה או על חלוקה טמאה, היינו כשיעור גדול כגריס ועוד, כמבואר לקמן, והמחבר דבא לומר שהיא טמאה אפילו בטיפת דם כחרדל, על כן כתב סתם והוא שתרגיש, וזה ג"כ כונת הטור שהוא כלשון המחבר, עכ"ל. ולכאורה אין לדבריו שחר, דהא דפחות מכגריס ועוד טהורה היינו משום דלא ידעינן אם נפיק מגופה, משום הכי תלינן במאכולת, אבל אלו ידעינן דמגופה אתיא אפילו בכחרדל טמאה, אפילו בלא הרגשה טמאה מדרבנן, והמחבר שכתב אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה משמע דידעינן בודאי שיצא ממקורה, א"כ קשה למה התנה דווקא שתרגיש, אלא ודאי צריך לומר כמו שכתב הש"ך [שם ס"ק ב] בזה דהמחבר מדאורייתא קאמר דאינה טמאה אלא א"כ שתרגיש. ועל כרחך סבירא ליה כמו שכתב המחבר הנ"ל דבפחות מכגריס ועוד אפילו ודאי מגופה נפיק לא גזרו. והכי נמי משמע מספר אורח מישור ריש סימן זה [אות א] דסבירא ליה כמו שכתב המחבר הנ"ל ובעל ספר מנחת יעקב:

ולענ"ד אין דבריהם נכונים, דדוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת הוא דטהורה, אבל אם ודאי מגופה נפיק אף על גב דשלא בהרגשה אתיא טמאה. וכן הוא לשון הבריייתא [שם נח, ב] שממנה מקור דין זה, עד כמה היא תולה עד כגריס של פול, ולא אמר עד כמה היא טהורה, מוכח דדוקא היכא דהוא ספק אם יצא מגופה או לאו בהא הוא דתולה, אבל היכא דוודאי נפיק מגופה טמאה. וכן כתב בתורת הבית הקצר

[בית ז שער ד טו, ב] וז"ל, פחות מכן תולה אותו דם בדם מאכולת, עכ"ל. וכן כתב בספר כרתי ופולתי סימן קפ"ג [שם]. ומה שכתב בתשובה הנ"ל מדכתב הטור והמחבר לשון לא גזרו על כתם בפחות מכגריס וכו' משמע דלא גזרו כלל אפילו בודאי נפיק מגופה, כהאי גוונא דקדק הש"ך בריש סימן זה ס"ק ג' גבי קטנה, מדכתב לשון לא גזרו משמע דלא גזרו כלל, וכבר כתבתי [ס"ק ז] דמוכח מלשון רש"י דדוקא היכא דאפשר למיתלי שמא עברה בשוק של טבחים ולא אדעתה, הא לאו הכי טמאה, וא"כ אין להמציא דין חדש מדקדוק לשון זה נגד משמעות הברייטא הנזכר, והכי משמע מסוגיא דכאן. וכן נראה ממה דסבירא ליה להרמב"ם [איסורי ביאה ט, ו] וסיעתו דעל בשרה אין צריך שיעור, והטעם כתבו הגהות מיימוניות [אות א] משום דלא שכיח מאכולת בגוף, מבואר דהיכא דליכא למיתלי במאכולת טמאה. ודוחק לומר דשאני גוף דלעולם בדוק הוא אצל מאכולת, מה שאין כן בכתם הנמצא על בגד, דכיון דעל פי הרוב איכא למיתלי במאכולת משום הכי אמרו דלא פלוג דאף היכא דליכא למיתלי במאכולת טהורה, דזו דוחק:

מיהו יש לעיין הא דקיימא לן דפחות מכגריס ועוד תלינן במאכולת, מכל מקום אין הכתמים שוים בזה, דלפעמים הדם נצרר ונקווה במקום אחד ואם היינו ממחקו הדק היה מתפשט יותר מכגריס, אלא לפי שהוא נצרר והוא גוש ועב מעט הוא פחות מכגריס, אם נשער כמו שהוא עתה שהוא פחות מכגריס, או אם צריכין אנו להחמיר ולשער אלו היה כמות הדם הזה מתפשט בבגד כצבע בעלמא (ו) היה יותר מכגריס וטמאה. ונראה לי דאין אנו צריכין לשער רק כמות שבא לפנינו. והוא הדין איפכא, היכא שבא לפנינו כתם וראינו שגוף הכתם אינו אלא פחות מכגריס, רק סביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם, אפילו הכי טמאה. וכך הוא מדת חכמים בלא פלוג, הם אמרו והם אמרו. דאי לא תימא הכי א"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס ויטהרנה והיא תשמש עם בעלה ואח"כ תתפשט הכתם מחמת הזיעה וכדומה, ואתה צריך לאוסרה, ואין זה דרכי נועם. וכהאי גוונא כתבתי בסימן קפ"ח [ס"ק יב] בשם תשובת חכם צבי, ובסימן זה [סוף ס"ק נב] לעיל. מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה, אם הדם צבור ונקוה במקום אחד הרבה דדיינינן ליה כאלו נתפשט והיה בו כגריס ועוד טמאה. ועיין בתוספות במסכת שבת דף כ"ז ע"א שהבאתי לעיל סעיף ה' [ס"ק י']:

פרדס רימונים ש"ח סימן ק"צ ס"ק ט'

ע"י במנחת יעקב לעיל ריש סי' קפ"ג סק"א, נראה דס"ל דכל פחות מכגריס לא גזרו עליו חז"ל, וע"כ אפילו ודאי יצא מגופה, עכ"ל
אם היה צלל הרגשה, הרי היא טהורה. והכרחי ופולתי שם השיג עליו, וכתב דאם ודאי יצא מגופה, אפילו צטיפה כחדל טמאה, ואפילו לא הרגישה, מכל מקום טמאה מדרבנן עי"ש. וכן כתב בסדרי טהרה כאן ס"ק ס"א, עי"ש שהשיג צה על בעל המעיל צדקה, שר"ל ג"כ כמו"ש המנחת יעקב הנ"ל. וכן משמע מסתימות הפוסקים דלא הקילו בפחות מכגריס, רק משום דליכא למתלי במאכולת, הא לאו הכי הרי היא טמאה. וזהו דעת הר"מ דס"ל דעל בשרה אין צריך שיעור, משום דעל בשרה ליכא למיתלי במאכולת, כמו"ש הפוסקים, וע"כ מטמאין לה הגם שלא הרגישה. וכן יש להוכיח מדברי הרב נחשבות סי' צ"ז עי"ש, והוא פשוט.

תולין לומר דם כנה הוא אף על פי שלא הרגה כנה אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך ואם נזדמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור משערין בו:

(ו) הא דבעינן שיעורא בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על

בני יעקב

ומה שסיים השו"ע: "ואם נזדמן לה גרים יותר מגדול מזה השיעור משערין בו", דמשמע שאם ילך אדם לשוק או באיזה מקום בעולם וימצא גרים (פול) גדול, יכול לתלות בו.

אמנם, למעשה – לא מצאנו שהקלו בזה. ושמעתי בזה כמה טעמים, מו"ח הגאון הצדיק רבי יהודה צדקה זצ"ל, אמר שאין ראיה היום לגודל הגרים, שגם אם ימצא גדול אין להקל, כי היום נותנים להם זריקות וכל מיני חומרים שמגדילים אותם יותר מגודלם הטבעי.

ובשם הגאון הצדיק רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל שמעתי שאמר: מי אמר שגרים הכוונה לפול, ואולי הכוונה לפסוליה שהיא שעועית.

דין כתם על בשרה:

^{הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה}
סעיף ו': השו"ע הביא כאן שתי דעות לגבי כתם הנמצא על בשרה: דעת הרשב"א וה"ה ורמב"ן והראב"ד – שאין חילוק בין חלוקה לבשרה, דבכל מקום שימצא הכתם מודדים שיעור גרים ועוד.

אבל לרמב"ם והגהות מיימוניות (והרא"ש לדעת הב"י) – שדווקא על חלוקה בפחות מגרים טהורה, אבל על בשרה טמא בכל שהוא.

וקשה לי: הרי לדעת הב"י סברה שניה שמחמירה בכתם על בשרה היא סברת הרמב"ם והרא"ש, וא"כ למה פסק כרשב"א ודעימיה, והלא לפי הכלל שהציב מרן בהקדמה לב"י היה לו לפסוק כהרמב"ם והרא"ש.

ואפשר לומר, דכיון שדעת רוב הפוסקים כהרשב"א, הוי ליה רוב מנין כנגד רוב בנין, שהולכים אחר רוב מנין. ואולי מטעם זה ראה השו"ע לפסוק בסעיף ח' שכתמים קטנים על בשרה מצטרפים לשיעור כגרים ועוד. (עפ"י כללי הבית דוד עיי"ש מש"כ)